

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

БЕЛА КЊИГА ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Уређивачки одбор

генерал-мајор проф. др *Божидар Форца*
др *Сћанислав Сћојановић*
потпуковник *Зоран Пуџица*
Каџарина Терзић

МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“

директор
потпуковник
Славољуб М. Марковић

главни уредник
Драгана Марковић

уредник
Славица Ђерић-Магазиновић

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ПОЛИТИКУ ОДБРАНЕ
Управа за стратегијско планирање

БЕЛА КЊИГА ОДБРАНЕ **РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

Београд, 2010.

Одбрана је једна од најзначајнијих функција сваке државе, будући да се кроз њу прейлићу све остале сфере људске делатности, усмерене на стварање основних прейосћавки за свеукупни развој и просеришети. Република Србија, као самостална држава од 2006. године, изграђује систем одбране по мери својих потреби и у условима који детерминишу укљученост односа на глобалном, регионалном и локалном плану.

Година 2010. представља прекретницу у реформи система одбране која се испољава кроз: усвајање стратешко-доктринарних и правно-нормативних докумената, дугорочно и средњерочно планирање и програмирање развоја система одбране, професионализацију Војске Србије, реформу војног школства и војног здравства, систематизацију и рационализацију Министарства одбране, ревитализацију одбрамбене индустрије и јачање учешћа припадника Војске и других снага одбране у изградњи и очувању мира у свету и региону.

Бела књига одбране доноси се први пут у Републици Србији као самосталној држави. То је документ који, транспарентно, најширој домаћој али и страног јавности приближава процесе, досигнућа и пројекције у развоју система одбране Републике Србије. На шемељу права сваког грађанина Републике Србије да буде информисан о систему од-

бране, Бела књига је својеврсно штиво за све узрасне наше популације. Истовремено, она представља и разумно структуриран скуп информација за свешку јавност, односно земље са којима развијамо сарадњу.

Садржаји Беле књиге одбране имају историјску ниш, повезаност прошлог, оис садашњег и реалну пројекцију будућег развоја система одбране. Чувајући своју традицију и користећи се искуствима најмодернијих, стварамо претпоставку за визију и пројекцију нашег система одбране.

Визија система одбране заснива се на визији савремене и модерне Србије, Србије чланице Европске уније, интегрисане у колективне системе безбедности, са Војском која својом снагом може да гарантује мир и стабилност у региону и учествује са својим капацитетима у очувању регионалног и глобалног мира, са војником који може пристојно да живи од свог рада и да се посвети свом послу без бриге за egzистенцију породице. Такав систем одбране свршава нас у ред одговорних држава, поставља равноправно за сто са земљама и организацијама чијем чланству тежимо, а доприноси да Република Србија не буде само корисник већ да постане и извозник безбедности.

Модернизација Србије и система одбране јесте наша шанса у 21. веку.

МИНИСТАР ОДБРАНЕ
Драган Шутановац

САДРЖАЈ

1. ПОЛИТИКА ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	11
1.1. Безбедносно окружење Републике Србије	11
1.2. Интереси Републике Србије у области одбране.....	13
1.3. Стратегијски концепт одбране Републике Србије.....	15
2. РЕФОРМА СИСТЕМА ОДБРАНЕ	19
2.1. Стратегијско-доктринарна документа.....	19
2.2. Нормативне претпоставке	22
2.3. Планирање одбране	23
2.4. Организационо-функционалне промене	26
3. МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ	29
3.1. Основне, посебне и уже унутрашње јединице.....	31
3.2. Органи у саставу Министарства одбране	34
4. ВОЈСКА СРБИЈЕ	41
4.1. Генералштаб Војске Србије	46
4.2. Копнена војска	59
4.2.1. Сџецијална бригада.....	61
4.2.2. Бригаде КоВ.....	64
4.2.3. Мешовиџа артиљеријска бригада	65
4.2.4. Речна флоџила	67
4.2.5. Самосџални батальони.....	68
4.3. Ваздухопловство и противваздухопловна одбрана	69
4.3.1. Авијацијске базе.....	71
4.3.2. 250. ракетна бригада противваздухопловне одбране.....	74
4.3.3. 126. центар ВОЈИН	75
4.3.4. Самосџални батальони.....	76
4.4. Команда за обуку	80
4.4.1. Центри за основну обуку	81
4.4.2. Центри за специјалистичку обуку	82

5. љУДСКИ РЕСУРСИ	87
5.1. Управљање кадром.....	87
5.2. Школовање и усавршавање	90
5.3. Обука	100
6. МАТЕРИЈАЛНИ РЕСУРСИ	105
6.1. Логистичка подршка Војске Србије.....	105
6.2. Опремање и модернизација Војске Србије.....	109
6.3. Војна инфраструктура	110
6.4. Одбрамбена индустрија	112
7. ИСТРАЖИВАЊЕ И РАЗВОЈ	117
8. ФИНАНСИРАЊЕ ОДБРАНЕ	127
9. МЕЃУНАРОДНА САРАДЊА У ОБЛАСТИ ОДБРАНЕ.....	133
9.1. Мултилатерална сарадња.....	134
9.2. Билатерална сарадња	139
9.3. Припадници Војске Србије у међународним мисијама	141
9.4. Контрола наоружања по међународним споразумима	144
10. ВОЈСКА И ДРУШТВО	149
10.1. Демократска и цивилна контрола	149
10.2. Цивилно-војна сарадња	151
10.3. Институције од културно-историјског значаја	154
11. ПОГЛЕД У БУДУЋНОСТ	165

1 ПОЛИТИКА ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. ПОЛИТИКА ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Политика одбране Републике Србије (РС) темељи се на јачању властитих одбрамбених капацитета, сарадњи са демократским и мирољубивим државама, европској спољнополитичкој оријентацији и способности за активно учешће у процесима сарадње и заједничког деловања са другим државама и субјектима међународних односа у изградњи националне, регионалне и глобалне безбедности.

Циљеви политике одбране Републике Србије јесу стварање ефикасног система одбране, мир и повољно безбедносно окружење и интеграција у европске и друге међународне безбедносне структуре. У остваривању тих циљева Министарство одбране (МО) спроводи реформу ради изградње ефикасног система одбране, његовог стабилног функционисања и стварања услова за његову интероперабилност са системима одбране држава укључених у европске безбедносне структуре и НАТО програм „Партнерство за мир“.

1.1. БЕЗБЕДНОСНО ОКРУЖЕЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Безбедносно окружење Републике Србије карактерише комплексна интеракција великог броја чинилаца. Промене које су се догодиле у међународним односима у последњој деценији двадесетог века значајно су се рефлектовале на глобалну архитектуру света на почетку новог века и миленијума. Те промене су се испољиле, пре свега, у реконфигурацији односа међу државама, као и у њиховом геостратегијском прегруписавању на светској сцени, доприносећи изградњи мултиполарног света.

И поред тога што, у таквим околностима, опасност од избијања рата на глобалном нивоу готово да не постоји, ипак, велике разлике у степену економског развоја, све израженији дефицит ресурса, последице промене климе, кршење основних принципа међународног правног поретка и други изазови, ризици и претње и даље представљају значајан потенцијал за настанак и ширења локалних и регионалних сукоба.

Суштинско обележје савременог света јесте све већа повезаност и међузависност држава на глобалном нивоу. Имајући у виду јачање свести о потреби заједничког деловања усмереног ка супрот-

стављању izazovima, rizicima i pretnjama bezbednosti, ovo obeleđe je posebno naglašeno u oblasti bezbednosti i odbrane. Tome značajno doprinosi i činjenica da savremeni izazovi, rizici i pretnje bezbednosti sve više izlaze iz okvira tradicionalnih, postaju nepredvidivi i dobijaju transnacionalni karakter. Stoga se na čelo isključivog oslonca na sopstvene snage sve češće zameđuje ili dopuđava članstvom u nekoj od bezbednosnih integracija.

Region Južoistočne Evrope je ovu istorijsku etapu dočekaο, prolazeći kroz proces tranzicije i opredeljevanja za evropske i evroatlantske integracije. I pored toga što stanje bezbednosti na ovim prostorima još nije u potpunosti stabilizovano, države regiona, sledeći svoj prioritetni zajednički interes da ispunе potrebne uslove za priključenje Evropskoj uniji (EU), kroz aktivnu saradnju ulažu napore da ojačaju uzajamno poverenje i, preuzimajući svoj deο odgovornosti za bezbednost zajedničkog prostora, doprinesu njegovom ukupnom razvoju i blagostanju građana.

Uloge NATO i EU ostaje ključne za stabilnost na prostoru Južoistočne Evrope. Opredeljenost država regiona za članstvo u NATO i EU, kao i prihvatanje i unapređivanje vrednosti demokratije, ekonomski razvoj i društvena stabilnost i bezbednost nastaviće da umanjuju mogućnost izbijanja sukoba i pozitivno će uticati na bezbednosno okruženje. Regionalna bezbednost se u sve većoj mери zasniva na zajedničkim i usaglašenim aktivnostima u oblasti bezbednosti, politike i ekonomije i drugim oblastima usmerenim na očuvanje stabilnosti i predupređivanje kriza u ovom regionu. To doprinosi da se problemi nasleđeni iz prošlosti, istorijske protivrечности, kao i posledice sukobljavanja naroda i država na prostoru južoistočne Evrope, a posebno Balkana, u novijој istoriji, sve мање odražavaju na stanje bezbednosti.

U izmeњenom stratezijskom okruženju, Republika Srbija, suočena sa velikim izazovima, većim nego ijedna druga država u okruženju, snažnim spoljнopolitičkim залагањем, diplomatskim i правним sredstvima nastoji da zaštiti svoj teritorijalni integritet i обезбеди odgovarajuću poziciju u међународној zajednici i новој безбедносној архитектури regiona i света. U том контексту, противправно једнострано проглашење независности Косова највећа је претња безбедности Републике Србије, будући да то представља покушај дељења једне државе чланице Уједињених нација против њене воље и у супротности са међународним правом.

Агресија на Републику Србију сматра се мало вероватном а, сходно проценама, безбедност Републике Србије може бити угрожена оружаном побуном, тероризмом, сепаратистичким тежњама, националним и верским екстремизмом, организованим криминалом, елементарним непогодама и хемијским, биолошким, нуклеарним, техничким и технолошким несрећама, сајбер претњама, обавештајном делатношћу, злоупотребом научних достигнућа у областима генетског инжењеринга, медицине, метеорологије и другим областима, као и другим претњама.

Са државама у региону западног Балкана, пре свега са суседним државама, Република Србија унапређује сарадњу и успоставља квалитетније и садржајније односе, засноване на узајамном поверењу. Признавање независности Косова и успостављање дипломатских односа појединих држава у непосредном окружењу Републике Србије, као и одређеног броја држава у свету са Косовом неповољно се одражава на ниво поверења и сарадње и успорава процес стабилизације стања на овим просторима.

1.2. ИНТЕРЕСИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ОБЛАСТИ ОДБРАНЕ

Стратегија националне безбедности дефинисала је листу националних интереса Републике Србије у области безбедности чиме су утврђене кључне претпоставке за њен свеукупни демократски развој. Република Србија тиме се сврстала у државе које имају утврђен програмски концепт развоја и јасну визију оног шта желе у будућности.

Интереси Републике Србије као израз виталних вредности и потреба грађана, народа и државе и произлазе из највиших вредности утврђених Уставом Републике Србије, али и основних цивилизацијских домета савременог света. Кључну националну вредност која је претпоставка свих других вредности чини очување независности, суверенитета и територијалног интегритета Републике Србије.

Одбрамбени интереси Републике Србије, као израз највиших вредности наше државе и њених грађана за изградњу и очување безбедности и стабилности као суштинских претпоставки слободног и демократског развоја друштва, први пут су дефинисани у Републици Србији, а то су: очување суверености, независности и територијалне целовитости Републике Србије и заштита безбедности грађана; из-

градња поверења, унапређење безбедности и стабилности у региону и сарадња и партнерство са међународним безбедносним организацијама и институцијама демократских држава.

У том контексту, политика одбране, као синтеза ставова исказаних кроз основна опредељења, циљеве, задатке и стратегијски концепт одбране, усмерена је на стварање одговарајућих унутрашњих и спољних, политичких, економских, социјалних, војних и других услова за очување и заштиту управо тих утврђених одбрамбених интереса Републике Србије.

Овом политиком исказује се опредељеност Републике Србије да изграђује и јача сопствене капацитете и способности за одбрану, као и да кроз интеграцију у европске и друге међународне безбедносне и одбрамбене структуре заједнички делује са другим државама с циљем јачања националне, регионалне и глобалне безбедности.

1.3. СТРАТЕГИЈСКИ КОНЦЕПТ ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Стратегијски концепт одбране утврђен је на основу опредељења и циљева политике одбране, процене изазова, ризика и претњи безбедности, као и нове друштвене и међународне улоге одбрамбених потенцијала. Овим концептом, који представља основу за пројектовање система одбране Републике Србије, исказани су основни ставови Републике Србије о начину ангажовања расположивих ресурса у очувању и заштити њених одбрамбених интереса.

Основе стратегијског концепта одбране Републике Србије заснивају се на примени система тоталне одбране, кроз заједничко ангажовање субјеката одбране и одбрамбених потенцијала. Концепт у потпуности уважава потребу унапређивања партнерства и мултилатералне сарадње са другим државама и међународним организацијама и институцијама у очувању и заштити одбрамбених интереса Републике Србије.

Сходно врстама и интензитету изазова, ризика и претњи безбедности, Република Србија ће своје одбрамбене интересе штитити пре свега одвраћањем јединственим и ефикасним системом одбране. Поред тога, у заштити одбрамбених интереса значајан допринос има изградња поузданог партнерства и сарадња у изградњи повољног безбедносног окружења; одлучна одбрана државе сопственим снагама и уз помоћ партнера. Учесће у мултинационалним операцијама ради изградње и очувања мира у региону и свету, као и пружање подршке цивилним властима у супротстављању претњама безбедности, такође представљају значајне аспекте ангажовања одбрамбених потенцијала у заштити националних интереса.

2 РЕФОРМА СИСТЕМА ОДБРАНЕ

2. РЕФОРМА СИСТЕМА ОДБРАНЕ

Ради реализације напора које Република Србија улаже на путу да постане субјект стабилности и мира у региону Југоисточне Европе, један од приоритета Владе јесте спровођење реформе система одбране. То је континуиран и транспарентан процес који се спроводи на основу утврђене политике одбране ради усклађивања система одбране са изазовима, ризицима и претњама безбедности, потребама грађана, општеприхваћеним демократским стандардима и токовима безбедносног организовања савремених држава, а у оквирима могућности Републике Србије. Осавремењен, ефикасан и економски одржив систем одбране представља значајан потенцијал Републике Србије.

Усвајањем системских закона и подзаконских прописа из области одбране, као и доношењем стратегијско-доктринарних докумената: Стратегије националне безбедности, Стратегије одбране Републике Србије и Доктрине Војске Србије, створене су неопходне претпоставке за даљу институционалну доградњу система одбране.

2.1. СТРАТЕГИЈСКО-ДОКТРИНАРНА ДОКУМЕНТА

Један од најзначајнијих корака које је Министарство одбране предузело у правцу стратегијско-доктринарног, организационог и функционалног уређења области безбедности и одбране у Републици Србији јесте израда основних стратешких докумената. Народна скупштина Републике Србије, на седници одржаној 26. октобра 2009. године, усвојила је **Стратегију националне безбедности Републике Србије и Стратегију одбране Републике Србије**.

Усвајањем Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране Републике Србије први пут су у Републици Србији, као независној и самосталној држави, утврђени национални интереси у области безбедности, витални одбрамбени интереси, као и основна опредељења, циљеви и задаци политике националне безбедности и политике одбране. Истовремено, овим документима је први пут дефинисана и структура система националне безбедности и система одбране Републике Србије.

Стратегија националне безбедности Републике Србије, по хијерархији највиши и најзначајнији стратегијски документ у области националне безбедности и одбране Републике Србије, утврђује основе политике националне безбедности у заштити националних интереса Републике Србије, односно независности, суверености и територијалне целовитости Републике Србије, заштити националног идентитета њених грађана, развоју демократских процеса у друштву и владавини права, поштовању људских и мањинских права, економском, технолошком и културном напретку, заштити живота и здравља становништва, заштити и очувању животне средине, као и других потенцијала и ресурса Републике Србије.

Од основних опредељења политике националне безбедности Републике Србије истичу се: приврженост поштовању Повеље Уједињених нација (УН), принципа Универзалне декларације о људским правима и Хелсиншког завршног акта; залагање за поштовање међународног права, јачање улоге Организације уједињених нација (ОУН), Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) и ЕУ и за стварање механизма за очување безбедности у свету; одлучност Републике Србије да, штитећи свој суверенитет и територијалну целовитост, употреби дипломатска, правна и сва друга легитимна средства да, у складу са опредељењем, никада не призна једнострано проглашену независност Косова и Метохије; спремност да унапређује односе са другим државама на основама сарадње и заједничког деловања, као и да своју спољну, безбедносну и одбрамбену политику усклађује, кроз процес европских интеграција, са позицијама и деловањем ЕУ; опредељење да учешћем у НАТО програму „Партнерство за мир“ доприноси заједничким демократским вредностима и учвршћивању регионалне и глобалне безбедности; као и да развија и унапређује све аспекте безбедности, посебно људску, социјеталну, енергетску, економску, еколошку и друге садржаје интегралне безбедности Републике Србије.

Стратегија одбране Републике Србије је кључни стратешки документ Републике Србије из области одбране који даје основу за уређење система одбране и остваривање функције одбране државе. Заснована је на Уставу и Стратегији националне безбедности Републике Србије и намењена је свим грађанима, државним органима и другим носиоцима припреме, организације и реализације одбране. Као најопштији државни документ у области одбране, Стратегија одбране представља основу за развој нормативних, доктринарних и организационих решења система одбране.

Стратегијом одбране исказује се опредељеност Републике Србије да изграђује и јача сопствене капацитете и способности за одбрану, као и да кроз интеграцију у европске и друге међународне безбедносне и одбрамбене структуре заједнички делује са другим државама у јачању националне, регионалне и глобалне безбедности.

Стратегијом одбране је први пут јасно дефинисана структура система одбране Републике Србије у оквиру система националне безбедности. Систем одбране представља јединствену, структурно уређену и функционалну целину снага и субјеката одбране чији је циљ заштита одбрамбених интереса Републике Србије.

На основу Стратегије одбране Републике Србије израђена је **Доктрина Војске Србије**. Одлуку о усвајању овог документа потписао је председник Републике Србије 25. фебруара 2010. године. Доктрина Војске Србије је основни доктринарни документ којим се дефинишу општа опредељења о војној делатности, организовању, припремама, употреби и обезбеђењу Војске Србије у миру, ратном и ванредном стању. Доктрина Војске Србије представља теоријски оквир за употребу војне силе Републике Србије, бави се организацијом, припремом и здруженим оперативним концептом употребе Војске Србије и представља платформу за јединствено деловање свих припадника Војске Србије као и основ за усклађивање осталих доктринарних докумената, одлука, правила, упутстава, наређења, наставних и других материјала који се односе на војну делатност.

2.2. НОРМАТИВНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ

Доношењем Закона о одбрани и Закона о Војсци Србије, као и других системских закона, у Републици Србији успостављен је институционални оквир којим је омогућено уређење и функционисање јединственог система одбране. Истовремено, доношење нових закона допринело је убрзању процеса започетих реформи у систему одбране, процеса професионализације Војске Србије, наставку модернизације и унапређења оперативних и функционалних способности Војске Србије, али и целокупног система одбране. Сва законска решења донета у протеклом периоду усаглашена су са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе, Повељом Уједињених нација и потврђеним међународним уговорима у области одбране и војне сарадње који су, према Уставу, саставни део правног поретка Републике Србије.

Законом о одбрани утврђени су јединствени систем одбране Републике Србије, надлежности државних органа и Војске Србије у одбрани, права и дужности државних органа, аутономних покрајина, јединица локалне самоуправе, грађана, привредних друштава, других правних лица и предузетника у одбрани. **Законом о Војсци Србије** уређени су положај и надлежност Војске Србије (ВС), организација, састав и начела деловања Војске Србије, специфичности обављања војне службе, командовање и руковођење Војском Србије, чиновни и звања у Војсци Србије, симболи и обележја Војске Србије, војни празници, верска служба, демократска и цивилна контрола, јавност рада, служба у Војсци Србије и друга питања од значаја за Војску Србије.

Законом о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије уређује се употреба и припрема Војске Србије и других снага одбране, пре свега састава Министарства унутрашњих послова, као и других органа државне управе, за учешће у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије. То представља значајан чинилац ако се има у виду да су савремене мултинационалне операције комплексне и да је у пракси исказана потреба да у њима, поред оружаних снага, буду ангажоване и друге цивилне институције. Овим законом су надлежности у управљању јединственим системом одбране Републике Србије усклађене са надлежностима утврђеним Уставом, Законом о одбрани и Законом о Војсци Србије. На

тај начин стварају се услови да Војска Србије може бити употребљена ван граница Републике Србије по одлуци Народне скупштине Републике Србије, а у складу са потребама одбране земље.

Законом о војној, радној и материјалној обавези и Законом о цивилној служби обезбеђено је ефикасно функционисање војне, радне и материјалне обавезе у целини, као и регулисање цивилне службе, у складу са Уставом и законом и гарантованим правом на приговор савести.

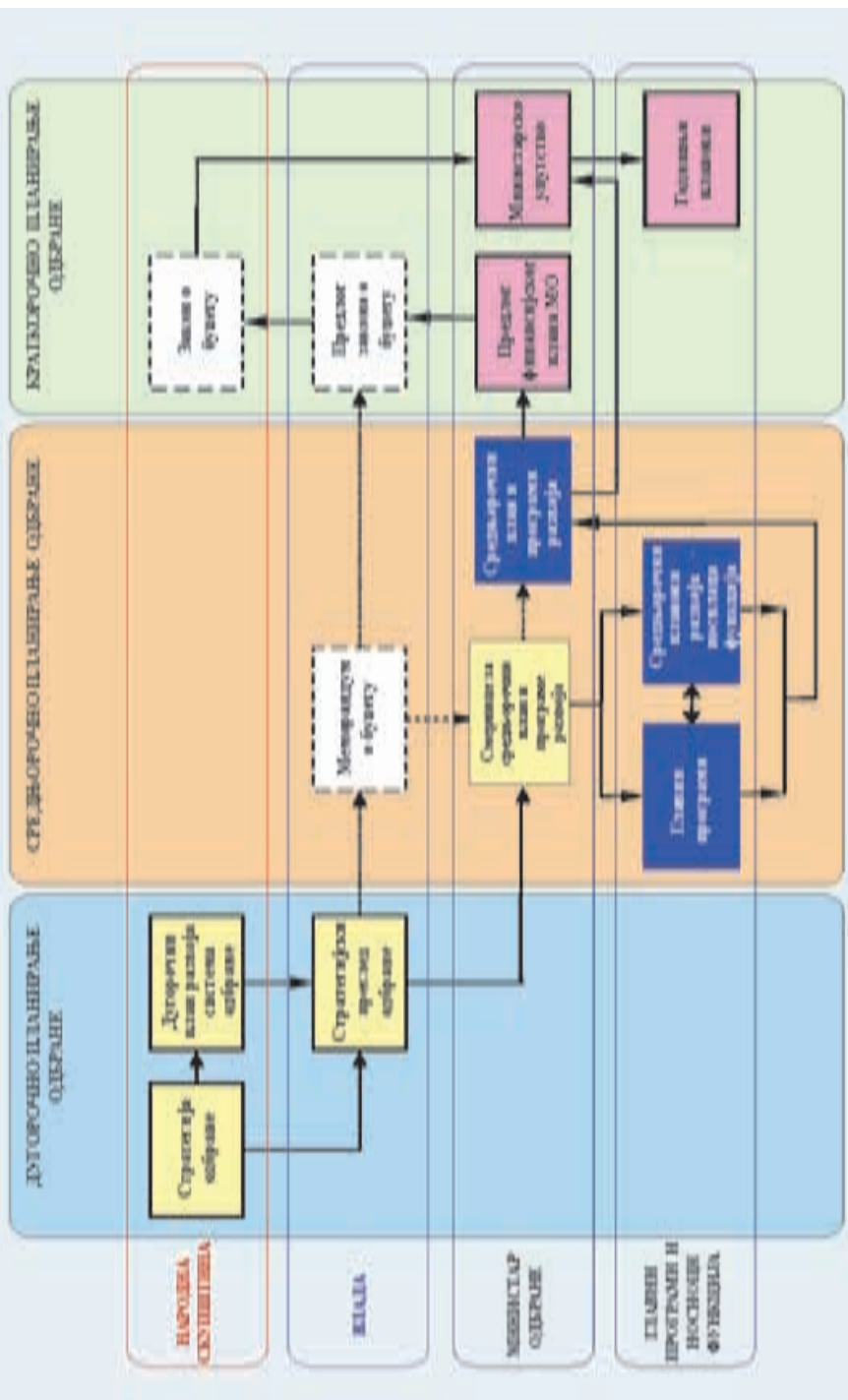
Законом о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији уређени су надлежност, послови, задаци, овлашћења, надзор и контрола Војнобезбедносне агенције и Војнообавештајне агенције, сарадња и друга питања од значаја за њихов рад. У условима измењеног безбедносног окружења, решења прописана у овом закону обезбеђују савремене механизме за извршавање безбедносно-обавештајних послова, уз примену највиших међународних демократских стандарда, препорука и процедура.

Законом о тајности података уређује се јединствен систем одређивања и заштите тајних података који су од интереса за националну и јавну безбедност, одбрану, унутрашње и спољне послове Републике Србије, заштите страних тајних података, приступ тајним подацима и престанак њихове тајности, надлежност органа и надзор спровођења овог закона, као и одговорност за неизвршавање обавеза из овог закона и друга питања значајна за заштиту тајности података.

2.3. ПЛАНИРАЊЕ ОДБРАНЕ

Планирање одбране веома је важан механизам за ефикасно спровођење реформе и подразумева планирање развоја система одбране и планирање употребе снага одбране. Основни плански документи у области одбране су: Дугорочни план развоја система одбране Републике Србије, Стратегијски преглед одбране Републике Србије и План одбране Републике Србије.

У 2009. години у Министарству одбране и Војсци Србије уведен је систем планирања, програмирања, буџетирања и извршења (ППБИ), као основни модел планирања у одбрани. На основу Закона о одбрани и Правилника о планирању, програмирању, буџетирању и извршењу у Министарству одбране и Војсци Србије урађен је

Дугорочни план развоја система одбране и усвојен Стратегијски преглед одбране, урађен је и усвојен Средњорочни план и програм развоја система одбране и главни програми и средњорочни планови носилаца функција у систему одбране.

Дугорочни план развоја система одбране Републике Србије је документ планирања одбране у којем се дефинишу стратегијска опредељења за развој система одбране Републике Србије, потребне способности Војске Србије, садржај и динамика организационих промена, развој људских и материјалних ресурса, финансирање система одбране и друга питања значајна за функционисање система одбране.

Стратегијски преглед одбране представља полазну програмску основу којом се дефинише средњорочно планирање одбране, ефикасно управљање ресурсима одбране, транспарентност послова одбране и изградња претпоставки за демократску и цивилну контролу, професионализацију и ефикасност Војске Србије у извршавању додељених мисија и задатака. Истовремено, овај документ је и основ за израду осталих докумената којима се операционализују активности на изградњи нових способности система одбране и Војске Србије.

Средњорочни план и програм развоја система одбране је документ у којем су обједињени циљеви функционисања и развоја система одбране, као и начини њихове реализације. Заснован је на основним опредељењима политике одбране, анализи односа одбрамбених потреба и могућности Републике Србије и прогнозираном финансијском оквиру у наредном средњорочном планском периоду. У Средњорочном плану и програму развоја система одбране обједињени су и уопштени основни елементи и опредељења главних програма. Овим документом обезбеђује се оквир за краткорочно планирање одбране, ефикасно управљање ресурсима и услови за ефективно и ефикасно функционисање Војске Србије и других снага одбране у извршавању додељених мисија и задатака.

На основу Правилника о планирању, програмирању, буџетирању и извршењу у МО и ВС, Одлуком министра одбране, образован је **Савет за планирање одбране** као највише саветодавно тело министра одбране које разматра питања из области планирања одбране.

Када је реч о краткорочном планирању, основна документа Министарства одбране су: Министарско упутство, годишњи планови носилаца функција у систему одбране и годишњи планови рада унутрашњих организационих јединица Министарства одбране и команди, јединица и установа Војске Србије.

2.4. ОРГАНИЗАЦИОНО-ФУНКЦИОНАЛНЕ ПРОМЕНЕ

Организација и реформа система одбране су непрекидни и динамични процеси који подразумевају и организационо-функционалне промене у систему одбране ради изградње ефикаснијег и економичнијег система. Организационо-функционалним променама у систему одбране и Војсци Србије, професионализацијом Војске, модернизацијом и опремањем модерним борбеним средствима, интензивирањем колективне и индивидуалне обуке, учешћем у мултинационалним операцијама, активностима које се реализују у оквиру НАТО програма „Партнерство за мир“ постигнути су значајни резултати у одржавању постојећих и развоју нових оперативних и функционалних способности.

Постојећа организација Министарства одбране усклађена је са стандардима и организационим решењима примењеним у другим модерним државама. Током реформе система одбране, и даље се континуирано спроводе промене организационе структуре Министарства одбране и Војске Србије с циљем њене функционалне оптимизације, успостављања ефикаснијег управљања системом одбране, рационализације броја радних места и уравнотежавања односа броја војног и цивилног кадра и доследне примене начела демократске и цивилне контроле.

Актуелна организациона структура обезбеђује функционално обједињавање Министарства одбране и Генералштаба. Генералштаб Војске Србије је директно потчињен министру одбране. Поред Генералштаба, и одређене организационе целине, као што су Испекторат одбране, Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција, Управа за односе са јавношћу, Управа за здравство и др., због својих надлежности и спровођења начела демократске и цивилне контроле, такође су директно потчињене министру одбране.

Организационе промене у Војсци Србије реализују се у складу са савременим начелима и стандардима организовања и функционисања војне организације, али и са захтевима које намеће процес професионализације Војске, потреба унапређивања оперативних и функционалних способности, као и начело финансијске одрживости.

3 МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

3. МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

У Кнежевини Србији војска је 1859. издвојена из састава Министарства унутрашњих послова и потчињена новоствореној *Главној војеној ујрави*. Посебно *Министарство воено* са општевојним, административно-економским и контролним одељењем образовано је 1861. године. Након расформирања Главног ђенералштаба 1897. године, Министарство војно састојало се од 9 одељења: општевојног, артиљеријско-техничког, инжињеријско-техничког, економског, благајничког, санитетског, инвалидског, војно-судског и контролног. У Краљевини СХС, односно Краљевини Југославији до 1923. године, оружаним снагама руководило је Министарство војске, скоро у истом саставу и са истим организационим јединицама као и у Краљевини Србији. Законом из 1923. преименовано је у Министарство војске и морнарице, а у СФРЈ је ове послове обављао Савезни секретаријат за народну одбрану.

Данас је Министарство одбране орган државне управе Републике Србије и у свом саставу има четири сектора (Сектор за политику одбране, Сектор за људске ресурсе, Сектор за материјалне ресурсе и Сектор за буџет и финансије), три посебне унутрашње јединице (Генералштаб, Секретаријат и Кабинет министра одбране), четири уже унутрашње јединице ван сектора и Секретаријата (Управа за односе са јавношћу, Управа за војно здравство, Одсек за интерну ревизију и Главни инспектор служби) и три органа управе у саставу Министарства (Инспекторат одбране, Војнобезбедносна агенција и Војнообавештајна агенција).

Постојећом организационом структуром Министарства одбране, која је успостављена почетком 2010. године, обезбеђено је одговарајуће управљање системом одбране и пуна демократска и цивилна контрола Војске Србије и војних служби безбедности, убрзани су информациони токови, смањен је број организационих целина, рационализован је број радних места, уравнотежен је број војних лица, државних и војних службеника и намештеника, обједињени су послови војне, радне и материјалне обавезе. Нова организација Министарства одбране омогућила је да систем руковођења Војском, као и осталим елементима система постане ефикаснији и једноставнији. Истовремено, флексибилна организација Министарства одбране омогућава брзо реаговање на постављене захтеве.

3.1. ОСНОВНЕ, ПОСЕБНЕ И УЖЕ УНУТРАШЊЕ ЈЕДИНИЦЕ

Сектор за политику одбране планира, организује и реализује садржаје из домена развоја система одбране, међународне војне сарадње, научне делатности и интеграција државе у евроатлантске безбедносне структуре кроз израду стратегијских и доктринарних документа; развој система одбране; планирање научне делатности; планирање и организацију међународне војне сарадње; спровођење међународних споразума и конвенција; реализацију активности из области међународних интеграција и учешћа у мултинационалним операцијама, као и обављање послова из области војноекономске сарадње.

Сектор за људске ресурсе решава статусна и друга питања припадника Министарства одбране и Војске Србије; реализује активности из области школовања и усавршавања за рад у Министарству одбране и Војсци Србије; обавља послове из области војне, радне и материјалне обавезе и израђује акта и планска документа којима се планирају мере и радње за рад грађана, државних органа, привредних друштава, других правних лица и предузетника у ратном и ванредном стању.

Сектор за материјалне ресурсе надлежан је за планирање, организацију и функционисање система логистичке подршке кроз истраживање, развој, производњу и промет наоружања и војне опреме; опремање и наоружавање Војске Србије и других снага одбране; планирање, организовање и надзор изградње војних објеката, као и планирање и организовање транспорта за потребе Министарства одбране и Војске Србије.

Сектор за буџет и финансије представља новину у организацији Министарства одбране. Основан је 2010. године због потребе да се организационо надогради систем финансијског пословања. Овај Сектор припрема нацрте прописа из области финансијског пословања; надлежан је за планирање, организовање, извршење и контролу материјално-финансијског пословања; води финансијску политику Министарства одбране; планира буџет одбране; врши планирање, програмирање, буџетирање и спровођење финансијског плана за потребе Министарства одбране; надлежан је за организовање информационог система из области планирања, финансирања и материјално-финансијског пословања.

Кабинет министра је посебна организациона јединица која обавља студијско-аналитичке, оперативно-техничке и администра-

тивне послове за потребе министра и државних секретара; планира, припрема и организује радне и протоколарне активности министра.

Секретаријат Министарства као посебна организациона јединица Министарства одбране обавља послове који се односе на планирање рада Министарства одбране, обезбеђивање усклађености и законитости општих и појединачних аката које доноси министар, ефикасност и усклађеност рада унутрашњих јединица Министарства, обједињавање и координацију послова и сарадњу са другим органима. Секретаријат обавља и послове који се односе на заштити имовинско-правних и других интереса Министарства и друге стручне послове за потребе министра одбране, државних секретара и органа у саставу Министарства.

У оквиру организационих промена, 2010. године формирана је **Управа за војно здравство**, као ужа унутрашња јединица Министарства одбране са задатком да координира рад свих војноздравствених установа, планира, организује и реализује здравствену и ветеринарску подршку свих нивоа здравствене и ветеринарске заштите у МО и ВС. Управа за војно здравство надлежна је и за организацију и спровођење школовања и усавршавања стручног медицинског кадра, као и за израду прописа из области здравствене и ветеринарске подршке. Располаже разноврсним стручним кадрам као што су лекари специјалисти, фармацеути, ветеринари и други висококвалификован кадар. Издавањем Управе за војно здравство као уже унутрашње јединице Министарства одбране постигнута је већа ефикасност у руковођењу војним здравственим установама и обједињавање функције здравствене и ветеринарске подршке у систему одбране.

Управа за односе са јавношћу унапређује и развија облике модерне комуникације и информисања у функцији достизање циљева Министарства одбране и Војске Србије. Основни стратешки циљ је афирмација процеса реформе система одбране, професионализације војске и међународне сарадње, ради бољег разумевања и добијања подршке домаће и стране јавности за те процесе. Управа је надлежна за: афирмацију система одбране у земљи и иностранству; остваривање информативних, промотивних и едукативних циљева кроз издавачку делатност, интернет, видео, филмску и телевизијску продукцију; пружање сервисних информација домаћим и страним јавним гласилима из области одбране. Стратегија комуникације основа је доктринарних и нормативних докумената у области одно-

са са јавношћу: Упутства о обавештавању јавности о раду Министарства одбране и активностима Војске Србије, Приручника за односе са јавношћу и Стратегије комуникације у кризним ситуацијама.

Одсек за интерну ревизију надлежан је за преглед усклађености са постојећим финансијским прописима, инструкцијама и процедурама; процену делотворности интерних контрола и процену делотворне употребе средстава; преглед поузданости и интегритет начина на које се воде евиденције и извештавање и предревизију обавеза, плаћања и уговора; преглед и предревизију рачуноводствених извештаја, испитивање нерегуларности, правилност наплате прихода и њихову евиденцију, безбедност имовине и њен попис односно инвентарисање; преглед буџетске прерасподеле.

Увођењем институције **Генерални инспектор служби** и унутрашње контроле унутар агенција, уз већ постојећу контролу надлежних државних органа и других институција унапређен је механизам контроле и надзора рада ових агенција. Генерални инспектор служби надлежан је за надзор примене начела идеолошке, политичке и интересне неутралности у раду Војнобезбедносне и Војнообавештајне агенције и њихових припадника; надзор законитости примене посебних поступака и мера за тајно прикупљање података; надзор законитости трошења буџетских и других средстава за рад агенција; утврђивање чињеница о уоченим незаконитостима или неправилностима у раду Војнобезбедносне и Војнообавештајне агенције. Генерални инспектор служби подноси извештаје о надзору министру одбране.

3.2. ОРГАНИ У САСТАВУ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ

Инспекторат одбране (ИО) је орган управе у саставу Министарства одбране у чијој су надлежности инспекцијски послови који се односе на спровођење одлука и аката председника Републике и Владе Републике Србије; усклађивање припрема за одбрану; остваривање и усклађивање организације веза и други послови одређени законом.

Функција инспекција у одбрани уведена је још у Краљевини Србији, 1894. године, када су формиран *„Инспекторати“*, а 1911. године формирана *„Главна инспекција целокупне Војске“*. Функција инспекција у одбрани даље се развијала у Краљевини и послератној Југославији.

Радам ИО руководи директор, а у саставу има организационе целине, за планирање, организовање и реализацију инспекција оперативне и функционалне способности, материјалног и финансијског пословања и грађевинске делатности, безбедности и здравља на раду, заштите животне средине и заштите од пожара и експлозија (БЗНР, ЖС и ЗОПиЕ) и припрема за одбрану субјеката система одбране одређених законима и обавеза одбране (војна, радна и материјална).

Од 2010. године реализују се и инспекције БЗНР, ЖС и ЗОПиЕ, у предузећима посебне намене, као и интегрисане инспекције, у сарадњи са другим, надлежним, министарствима, односно њиховим инспекцијским органима.

Квалитетним, објективним и правовременим приказом стања у субјектима и областима инспекције, органи управљања и командовања могу да доносе правилне одлуке ради отклањања неправилности, унапређења стања и поступања у складу са законима и другим прописима. Поред тога, инспекцијски органи едукацијом лица у субјектима инспекције обезбеђују боље познавање прописа и прописаних стандарда за рад, чиме се побољшава квалитет рада контролираних субјеката, смањују неправилности у раду и ризици од незаконитог, ненаменског и неефикасног коришћење буџетских средстава.

Оваквим приступом, у реализацији инспекцијских послова, стварају се услови за остварење дефинисаних општих циљева Министарства одбране, из надлежности Инспектората одбране, што се, пре свега, огледа у оствареном доприносу безбедности Репу-

блике Србије, одржавању оперативне способности Војске Србије на захтеваном нивоу и побољшању услова живота и рада припадника система одбране.

Војнобезбедносна агенција (ВБА) је служба безбедности Републике Србије надлежна за безбедносну и контраобавештајну заштиту Министарства одбране и Војске Србије.

Развој безбедносних и обавештајних активности у Србији почео је током Првог српског устанка. Као Дан ВБА обележава се 12. новембар (31. октобар по јулијанском календару), јер је на тај дан 1839. године донет први војни закон у којем су наведени облици угрожавања и безбедносне заштите војске. У Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца и, касније, у Краљевини Југославији установљен је безбедносно-обавештајни систем чији су послови обављани у оквиру Министарства војске и морнарице. Током Другог светског рата, за обављање безбедносних и контраобавештајних задатака формиран је Одсек за заштиту народа, а 1944. године и Одељење за заштиту народа (ОЗНА). После рата, 1946. године, формирана је Контраобавештајна служба (КОС), која је 1955. године преименована у Органе безбедности ЈНА. На основу Закона о службама безбедности Савезне Републике Југославије од 2. јула 2002. године, Органи безбедности преименовани су у Војну службу безбедности, која је измештена из Генералштаба у Министарство одбране.

Са развојем Војске и Министарства одбране мењани су структура, организација и назив службе безбедности, све до 2003. године када је наредбом министра одбране од 29. септембра формирана Војнобезбедносна агенција.

Рад Војнобезбедносне агенције уређен је Законом о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији и подзаконским актима за његово спровођење. У оквиру својих надлежности, Војнобезбедносна агенција процењује безбедносне ризике и претње који могу угрозити функционисање Министарства одбране и Војске Србије. Агенција обавља и послове који се односе на безбедносну заштиту снага, објеката и активности; заштиту тајности података; безбедносне провере; индустријску безбедност, као и безбедност информационих система и рачунарских мрежа, телекомуникација и криптозаштите. Поред безбедносних, ВБА обавља и контраобавештајне послове и задатке као што су: заштита Министарства одбране и Војске Србије од терористичке, екстремистичке и делатности страних обавештајних служби; супротстављање организованој криминалној

делатности и корупцији; истраживање и документовање ратних злочина и контраобавештајну заштиту лица, објеката и активности.

Рад ВБА је под надзором и контролом Народне скупштине Републике Србије, председника Републике, Владе, Савета за националну безбедност, министра одбране, судова, других државних органа и јавности.

Организацијску структуру ВБА чине организационе целине за операције, аналитику, подршку, опште послове, унутрашњу контролу и центри ВБА.

Људски потенцијал ВБА чини високообразован кадар, специјално обучен и оспособљен за обављање безбедносних и контраобавештајних послова и задатака. За обављање послова и задатака из своје надлежности, ВБА је опремљена савременим оперативно-техничким средствима, која захтевају специфична знања и вештине њених припадника. Посебна пажња посвећује се даљем усавршавању кадра у специјализованом центру ВБА и високообразовним установама у земљи и иностранству.

Модернизација оперативно-техничких средстава, у складу са најновијим научним и технолошким достигнућима, императив је ВБА у ефикасном и ефективном обављању безбедносне и контраобавештајне заштите Министарства одбране и Војске Србије.

У обављању својих послова и задатака, Војнобезбедносна агенција остварује успешну сарадњу са надлежним органима, организацијама и службама Републике Србије, као и са службама безбедности других држава и међународних организација. На тај начин, ВБА доприноси сталном побољшању националне безбедности, као и очувању регионалне и глобалне стабилности.

Војнообавештајна агенција (ВОА), као битан сегмент безбедносно-обавештајног система Републике Србије, извршава задатке из своје надлежности настојећи да допринесе објективном сагледавању процеса који утичу на безбедност и међународни положај Републике Србије.

Формирање Спољњег одсека Оперативног одељења Главног ђенералштаба, 5. марта 1884. године, узима се као датум када је први пут у модерној српској држави институционално заокружена војнообавештајна делатност. Припремајући се за велике ослободилачке ратове 1912–1918. године, Главни ђенералштаб је образовао Штаб Врховне команде у чијем саставу је у оквиру Оперативног одељења формиран Обавештајни одсек. Приликом формирања Ге-

нералштаба Југословенске армије 1. марта 1945. године, у његовом саставу образовано је Обавештајно одељење које је 1947. године прерасло у Другу управу Генералштаба, која ће скоро 50 година бити носилац војнообавештајног рада у турбулентним временима Хладног рата и током сукоба на просторима бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и агресије на Савезну Републику Југославију. Друга управа је 2004. године прерасла у Војнообавештајну агенцију Министарства одбране. Агенција и данас наставља да негује баштину војнообавештајне делатности свесна одговорности и значаја свог рада за безбедност свих грађана и заштиту интереса Републике Србије.

ВОА је надлежна за обављање обавештајних послова од значаја за одбрану, који се односе на прикупљање, анализу, процену, заштиту и достављање података и информација о потенцијалним и реалним опасностима, активностима, плановима или намерама страних држава и њихових оружаних снага, међународних организација, група и појединаца. Уједно, ВОА усмерава обавештајно-извиђачку компоненту Војске (Ј-2), како би обезбедила правовремене информације на основу података прикупљених електронским средствима.

Имајући у виду да демократска и цивилна контрола безбедносно-обавештајног система представља један од предуслова за демократски развој друштва, ВОА је пружила активан допринос јачању инструмената за надзор. Поред постојећих механизма за контролу рада Агенције, коју спроводе законодавна и извршна власт (Одбор за одбрану и безбедност и Генерални инспектор Министарства одбране), унутар ВОА функционише и служба унутрашње контроле.

Састав ВОА чине официри, подофицири и војни службеници који се у Агенцију примају конкурсом и на основу личних афинитета. Кадар Агенције је високо мотивисан и спреман на изазове и одговорност које доноси рад на динамичном, узбудљивом и веома одговорном послу. Имајући у виду комплексност задатака које обавља ВОА, приликом пријема кандидата примењују се строги критеријуми који обезбеђују избор најквалитетнијег кадра, са предиспозицијама за ваљано обављање послова у домену обавештајне делатности.

Због тога особе изабране за рад у Агенцији одликују психофизичка стабилност, снажљивост, прилагодљивост, флексибилност и креативност. Већина припадника Агенције је, поред високошколског образовања на војним академијама и цивилним факултетима, завршила и последипломска усавршавања, као и одређене облике

стручне обуке из области обавештајне делатности у земљи и иностранству. Следећи трендове у погледу родне равноправности, Агенција запошљава 20% припадника женског пола, с могућношћу да се тај број повећа.

Свеобухватан процес трансформације начина на који БОА обавља мисије и задатке већ је инициран и односи се на организацијска, стручна, кадровска и технолошка побољшања обавештајног деловања. Последњим променама, БОА је организована у савремену обавештајну службу, при чему су реално сагледане потребе и могућности система одбране. Организација Агенције резултат је примене искустава војнообавештајних служби у свету, али и потребе функционалног повезивања организационих целина према сродности послова. Тиме су омогућени повећање ефикасности и рационализација рада. У том смислу, Агенција се састоји од три кључне целине намењене за прикупљање података, аналитичке послове и подршку.

Посебна пажња посвећује се стварању кадра који се може ангажовати у извршењу војнодипломатских задатака. Та лица деловаће у рационално изграђеној мрежи изасланстава одбране проширеној на регионе у којима ће се ангажовати јединице у мировним мисијама, али и на државе у којима постоји наглашен економски интерес домаће наменске индустрије.

БОА делује у складу са утврђеном државном политиком изградње добросуседских односа. У том смислу, сарадња са страним обавештајним службама, посебно оним из региона, треба да омогући ефикасније супротстављање постојећим и будућим изазовима, ризицима и претњама.

4

ВОЈСКА
СРБИЈЕ

4. ВОЈСКА СРБИЈЕ

Војска Србије је оружана снага која брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе.

Традиција Војске Србије утемељена је на ослободилачким устанцима (Први и Други српски устанак) у 19. веку. Почетак модерног војног организовања у Србији везује се за Сретење, 15. фебруар, дан када је у Орашцу 1804. године почела борба Срба за ослобођење и дан када је 1835. године кнез Милош Обреновић прогласио први српски Устав, који је сматран за један од најлибералнијих и најмодернијих у Европи тог времена. Од 2007. године овај датум, који је проглашен за Дан државности Републике Србије, обележава се и као Дан Војске Србије. На тај начин наглашен је континуитет војног организовања у Србији и указано на повезаност српске државе и српске војске.

Захваљујући стратегији наоружаног народа, на Берлинском конгресу 1878. године Србија је међународно призната држава. Деветнаести век је за српску аутономну Кнежевину и, касније, независну Краљевину протекао у дограђивању система народне, али и стајаће војске. Стварањем стајаће војске, њеном модернизацијом, школовањем кадра у европским државама створени су стабилни темељи квалитетне војне организације. Резултати тих стратешких одлука показале се у победоносним ратовима на почетку 20. века (Први и Други балкански и Први светски рат). Стварањем нове државе 1918. године Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевине Југославије, Србија је у њу уложила своју државност, а темељи нове војске били су на основама победа српске војске у претходном рату.

Данашња Војска Србије званично је формирана 8. јуна 2006. године Уредбом Владе Републике Србије и има око 28.000 припадника.

Мисије и задаци Војске Србије утврђени су Стратегијом одбране Републике Србије у складу са Уставом и на основу неotuђивог права Републике Србије на индивидуалну и колективну одбрану, сагласно члану 51. Повеље Уједињених нација и основним принципима међународног права који регулишу употребу силе.

Мисија	Задатак
1. Одбрана Републике Србије од оружаног угрожавања споља	1.1. Одираћање од оружаног угрожавања
	1.2. Одбрана територије
	1.3. Одбрана ваздушног простора
2. Учесће у изградњи и очувању мира у региону и свету	2.1. Учесће у међународној војној сарадњи
	2.2. Учесће у мултинационалним операцијама
3. Подршка цивилним властима у супротстављању претњама безбедности	3.1. Помоћ цивилним властима у супротстављању унутрашњем угрожавању безбедности, тероризму, сепаратизму, и организованом криминалу
	3.2. Помоћ цивилним властима у случају природних непогода, техничких и технолошких и других несрећа

Организација Војске Србије усклађена је са степеном угрожености, ресурсима, мисијама, задацима и међународним стандардима. Организацијом су утврђена начела, тип војске, функционална и организациона структура и командовање. ВС развија сопствене системе обуке и логистике, ослањајући се на расположиве ресурсе државе.

Војска се структурно дели на видове, родове и службе, а функционално организује у команде, јединице и установе, на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу.

На стратегијском нивоу носиоци командовања и руковођења Војском Србије су председник Републике, министар одбране и начелник Генералштаба Војске Србије. На оперативном нивоу носиоци командовања и руковођења су команде видова, Команда за обуку и друге оперативне команде чија је организација прилагођена организацији Генералштаба, док су на тактичком нивоу носиоци командовања и руковођења команде бригада и њима равних јединица чија је организација прилагођена организацији команди оперативног нивоа.

Видови су интегрисане организационе целине родова и служби које су релативно аутономне у борбеним дејствима на копну и у ваздушном простору. Видови у Војсци Србије су Копнена војска (Ков) и Ваздухопловство и противваздухопловна одбрана (ВиПВО).

Родови Војске су: пешадија; оклопне јединице; артиљерија; инжињерија; артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства; авијација; речне јединице и јединице за електронска дејства.

Службе у Војсци Србије деле се на опште и логистичке. Опште службе су: кадровска; телекомуникације; ваздушно осматрање и јављање; атомско-биолошко-хемијска; обавештајна; безбедносна; информатичка; геодетска; метеоролошка и навигацијска; финансијска и правна служба. Логистичке службе су: техничка; интендантска; саобраћајна; санитарска; ветеринарска и грађевинска служба.

Нове војне способности, усмерене ка одбрани државе, међународним мисијама и подршци цивилним структурама, захтевају другачији приступ развоју и управљању оружаним снагама. Трендови и искуства показују да су нове технологије и нови борбени системи све скупљи, а обука и образовање војника све сложенији и дуготрајнији.

Према Стратегијском прегледу одбране, циљеви политике одбране треба да се реализују кроз бројне задатке, а један од најважнијих је **професионализација војске**. Циљ професионализације јесте да се достигне пројектована способност војске за реализацију њених мисија и задатака у сарадњи са осталим снагама система одбране и оружаним снагама партнера.

Крајем 2008. године почела је операционализација смерница за Стратегију попуне Војске Србије професионалним војницима. С циљем потпуне професионализације Војске Србије, у августу 2009. године донета је Одлука о организацијско-мобилизацијским променама у Министарству одбране и Војсци Србије према којој су уместо формацијских места војника на служењу војног рока одређена формацијска места професионалних војника и тиме су створени основни предуслови за потпуну реализацију професионализације ВС.

Достигнути ниво професионализације омогућио је смањење упућивања регрута на служење војног рока и створио предуслове за обустављање обавезе служења војног рока. Пропорционално броју примљених професионалних војника сукцесивно се смањивао регрутни контингент војника на одслужењу војног рока са пет хиљада 2006. године на хиљаду и пет стотина у септембру 2010. године.

Процедура за пријем у професионалну војну службу је специфична у односу на друге професије. Због тога сам процес пријема кандидата траје по неколико месеци и обухвата: избор и селекцију кадра, обављање специјалистичких лекарских прегледа, безбедносне провере и на крају оспособљавање кандидата за дужности за које се примају у службу.

Професионализација подразумева и оспособљавање за дужност, проверу оспособљености и обнављање и стицање знања. У

условима потпуне професионализације, Војска се професионалним војницима попуњава од кандидата који су служили војни рок, који се налазе на добровољној војној обуци или од цивила који нису завршили војну обуку. Сви они ће пре пријема у професионалну војну службу морати да заврше одговарајућу обуку. Током обуке вреднује се психофизичка и војностручна оспособљеност кандидата. Тек када задовоље прописане критеријуме, кандидати постају професионални припадници Војске Србије.

Професионална војска захтева потпуно нови концепт обуке. Уместо цикличног обучавања војника на служењу војног рока по јединственим плановима и програмима обуке војника и јединица родова и служби, уведен је нови модел обуке усмерен на достизање прописаних стандарда индивидуалне обучености и обучености јединица за извршавање додељених мисија. Овим концептом јасно је одвојена индивидуална од колективне обуке. У области индивидуалне обуке успостављене су институције за обуку (центри за обуку војника и Центар за обуку и усавршавање подофицира) у којима је уведен инструкторски модел обуке и стандарди индивидуалне обучености који предвиђају шта појединац треба да испуни да би успешно савладао обуку.

Кандидати који се јаве на добровољно служење војног рока (добровољци) обучаваће се по стандардима индивидуалне обучености. Такође, нови систем обуке дифинише и обуку активне и пасивне резерве.

Нови систем обуке усмерен је и на достизање стандарда интероперабилности, који Војсци Србије треба да обезбеде способност заједничке обуке, вежби и учешћа у операцијама са оружаним снагама других земаља.

С обзиром на Предлог одлуке Владе Републике Србије којом се обуставља обавеза служења војног рока, ствара се потреба за омогућавањем добровољног служења војног рока лицима која то желе. Од овог кадра ће се убудуће бирати професионални војници и припадници активне резерве.

Имајући у виду традицију нашег народа, уз квалитетно законско решење наведене проблематике, може се успешно наставити са традицијом упућивања младих људи на добровољно служење војног рока, чиме ће Војска и даље имати висок углед у друштву, а тиме и квалитетан резервни састав.

4.1. ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Генералштаб Војске Србије је посебна организациона јединица Министарства одбране. То је највиши стручни и штабни организациони део система одбране за припрему и употребу Војске Србије у миру и рату који врши послове у складу са законом и овлашћењима председника Републике и министра одбране. Законом о одбрани дефинисани су место, намена и надлежности Генералштаба Војске Србије.

Традиције Генералштаба Војске Србије везују се за развојске државе. Наиме, још 1835. године при Државном савету оформљено је *Одељење за војна дела*. Уредбом „Устројство Генералштаба“ из 1876. године формиран је Главни Генералштаб који је имао три одељења: оперативно, географско и историјско, а у рату је преформиран у Врховну команду. Промене у држави, од уређења и територије до назива, условљавале су и промене самог Генералштаба. Тако је Главни Генералштаб српске војске мењао свој назив од Главног Генералштаба Војске Краљевине Југославије, Генералштаба Југословенске армије, Генералштаба оружаних снага СФРЈ, Генералштаба Војске Југославије, Генералштаба Војске Србије и Црне Горе до данашњег назива – Генералштаб Војске Србије. Преласком са видовско-родовске на функционалну организацију Генералштаба Војске Србије 2005. године обезбеђени су већа ефикасност и квалитет реализације функција и задатака.

Генералштаб Војске Србије обавља послове који се односе на: израду Војне доктрине, функционалних доктрина и других правила за употребу Војске Србије; израду Плана употребе Војске Србије; израду Плана мобилизације Војске Србије; израду смерница за изградњу оперативне и функционалне способности Војске Србије; припрему аката о организацији команди, јединица и установа Војске Србије; организовање мера приправности на основу аката председника Републике или министра одбране и друге послове одређене законом и актима председника Републике и министра одбране. О раду и стању у Војсци Србије, Генералштаб Војске Србије обавештава и извештава председника Републике и министра одбране.

Унутрашња организација Генералштаба Војске Србије изграђена је на функционалном принципу. Организационе јединице Генералштаба Војске Србије су: Кабинет, Здружена оперативна команда, управе, одељења.

Кабинет начелника Генералштаба Војске Србије је посебна организациона јединица која обавља студијско-аналитичке, оперативно-техничке и административне послове за потребе начелника Генералштаба Војске Србије и његовог заменика; планира, припрема и организује радне и протоколарне активности начелника Генералштаба Војске Србије.

Здружена оперативна команда (ЗОК) представља новину у организацији Војске Србије. Настала је у оквиру реформских промена које подразумевају и реорганизације Војске и Генералштаба. Иако је формирана недавно, 2007. године, Команда данас поседује капацитете, знања и искуства који јој омогућавају да адекватно одговори на постављене захтеве.

Здружена оперативна команда је штабни орган намењен за подршку начелника Генералштаба ВС у реализацији оперативног командовања Војском, планирању операција одговора на кризе, планирању здружених операција и командовању снагама у току извођења здружених операција. Здруженост подразумева интеграцију видовских компонената – Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Копнене војске, ангажованих у складу са јединственим циљем и под јединственом командом.

Основна карактеристика Здружене оперативне команде јесте еластична организација, која подразумева попуно само кључних функција. Формирање оперативне групе за планирање и борбено командовање зависи од конкретног задатка и додељене мисије, та-

ко да је у тим условима и бројна величина Команде променљива. У саставу ЗОК су и Центар за мировне операције (ЦМО), Оперативни центар система одбране (ОЦ СО) и Комисија за војно-технички споразум.

Формирањем Здружене оперативне команде, командовање Војском Србије остварује се од начелника Генералштаба преко Здружене оперативне команде до команди ангажованих снага које припремају команде видова. Команде видова врше функционално командовање снагама свог вида.

Управа за људске ресурсе (Ј-1) је организациона јединица Генералштаба Војске Србије намењена за обједињавање задатака и послова садржаних у персоналној и морално-психолошкој функцији. Одговорна је за регулисање статуса у служби припадника Војске Србије, праћење, изграђивање и вредновање морала Војске Србије, израду предлога за побољшање системских и статусних питања која битно утичу на морал припадника ВС, за психолошку делатност у ВС и планирање и опремање покретним средствима за културу, информисање и организацију вршења верске службе у ВС.

Управи за људске ресурсе (Ј-1) непосредно су потчињени првостепени војни дисциплински тужиоци Београд, Ниш и Нови Сад и првостепени војни дисциплински судови Београд, Ниш и Нови Сад.

Управа за обавештајно-извиђачке послове (Ј-2) одговорна је за обавештајно обезбеђење Војске Србије. Управа Ј-2 представља највиши орган обавештајне службе у Војсци Србије чији је циљ да спречи изненађење и обезбеди информациону супериорност командантима јединица, што се остварује кроз правовремено обезбеђивање тачних обавештајних податка потребних за успешно извршавање задатака из све три мисије Војске. Одговорна је за опремање и развој јединица за електронска дејства и обавештајно-извиђачких јединица Војске, а у свом саставу има непосредно потчињене Центар за електронска дејства и Војногеографски институт.

Управа за оперативне послове (Ј-3) наставља традицију Оперативног одељења Главног ђенералштаба Српске војске Кнежевине Србије и Краљевине Србије (5. фебруара 1876. године) и Прве управе Генералштаба Југословенске армије (од марта 1945. године), Југословенске народне армије и Војске Југославије (до 2001. године). То показује да је она једна од управа са најдужом традицијом у Генералштабу.

Управа за оперативне послове (Ј-3) обједињава оперативну и контролну функцију, ради одржавања потребног нивоа оперативних и функционалних способности и ефикасног руковођења и командовања Војском у миру и рату.

У оквиру својих надлежности, Управа за оперативне послове се тежишно ангажује на оперативним пословима, праћењу стања и контроли оперативних и функционалних способности команди, јединица и установа Војске Србије и предлагању мера за њихову доградњу; изради докумената за планирање рада у Војсци Србије; регулисању размештаја организационих јединица Војске Србије и Министарства одбране по гарнизонима и гарнизонским местима и обезбеђењу објеката, покретних ствари и људства и изради планова за припрему и уређење територије.

Управа за логистику (Ј-4) надлежна је за обезбеђење функционисања система логистичке подршке Војске; командовање потчињеним јединицама и изградњу њихове оперативне способности. Управи за логистику (Ј-4) непосредно је потчињена Централна логистичка база.

Управа за планирање и развој (Ј-5) носилац је функције планирања, једне од најзначајнијих функција у Генералштабу Војске Србије. У оквиру те функције су планирање употребе Војске Србије и послови који се односе на планирање развоја, опремања, организације и мобилизације.

Управа Ј-5 својим бројним активностима даје допринос процесу организацијско-мобилизацијских промена у Војсци и унапређењу планирања, развоја и опремања Војске. Такође, у надлежности ове управе су и активности које се односе на унапређење планирања рада, професионализацију и опремање савременим наоружањем и војном опремом, као и организацију и мобилизацију Војске. Управи је непосредно потчињен Технички опитни центар.

Управа за телекомуникације и информатику (Ј-6) надлежна је за планирање, организовање, координацију и контролу система телекомуникација, информатике и заштите информација. Носилац је телекомуникационо-информатичке функције у МО и ВС.

У надлежности ове управе су и израда предлога студија и програма развоја телекомуникационо-информационог система у МО и ВС, израда критеријума и норматива за опремање средствима телекомуникација, информатике и администрације у МО и ВС, развој и организовање рачунарске мреже и интернета у МО и ВС.

Управи за телекомуникације и информатику (Ј-6) потчињени су Бригада везе, Центар за командно-информационе системе и информатичку подршку и Центар за примењену математику и електронику.

Управа за обуку и доктрину (Ј-7) надлежна је за послове обуке и управљање обуком на стратегијском нивоу. Стручни је носилац развоја и усавршавања система обуке, дефинисања јединствених основа система и израде доктринарних и системских докумената обуке и надлежна је за планирање, организовање, координацију и евалуацију обуке у систему одбране.

Одељење за финансије (Ј-8) обавља послове који се односе на финансијско управљање и контролу управљања и коришћења средстава у Војсци Србије.

Одељење за цивилно-војну сарадњу (Ј-9) најмања је организациона јединица Генералштаба, формирана 2006. године. Носилац је свих активности координације и сарадње Војске и цивила на терену.

Управа војне полиције • Писане изворе из историје Србије у којима се могу препознати зачеци војне полиције налазимо у 1876. години када су од изабраних жандарма и војника (само у ратно време) у бригадама Српске војске формирана „полицијска одељења“. У новијој југословенској историји записан је 14. септембар 1955. године као дан кад је по угледу на војске западних земаља формирана вој-

на полиција. Тај датум војна полиција Војске Србије обележава као свој празник – Дан војне полиције. До 2004. године војна полиција развијана је у оквиру службе безбедности, а затим као посебна целина у оквиру Војске.

Војна полиција Војске Србије има заокружен организацијско–функционални и правно–нормативни оквир. Чине је Управа војне полиције, органи војне полиције у командама Војске Србије и саставима Министарства одбране и јединице војне полиције. Управа војне полиције је организациона јединица Генералштаба Војске Србије, а њена надлежност је планирање, организација, координација и контрола војнополицијских и дела општебезбедносних послова за потребе Војске и Министарства одбране. За потребе команди Војске Србије и састава Министарства одбране наведене послове обављају органи војне полиције формацијски уграђени у те команде, односно саставе.

Војна полиција извршава послове полиције у Министарству одбране и Војсци Србије који обухватају сузбијање криминалитета, контролу и одржавање војног реда и дисциплине, обезбеђење

најзначајнијих војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања, регулисање и контролу војног путног саобраћаја и терористичку заштиту.

Припадници војне полиције извршавају специфичне и објективно сложеније задатке у односу на друге припаднике Војске, па се попуна кадром врши по основу добровољности, избором официра и подофицира свих родова и служби, по посебном критеријуму и строгом селекцијом у којој приоритет има психофизичка способност. Законска регулатива у примени војнополицијских овлашћења према женама резултирала је чињеницом да је процентуална заступљеност жена у војној полицији већа у односу на остале саставе Војске Србије. Процес професионализације војне полиције је од почетка правилно вођен и усмераван, тако да је војна полиција Војске Србије потпуно професионална.

Обука за припаднике војне полиције је комплексна, прилагођена захтевима посла, а реализује се у јединици, Центру за обуку кадрова војне полиције, као и на различитим стручним скуповима у земљи и иностранству.

Овлашћена службена лица војне полиције су официри, подофицири и професионални војници који су распоређени на формацијска места у органима и јединицама војне полиције, и који су завршили посебан курс у Центру за обуку кадрова војне полиције и положили стручни испит.

Изменама Закона о Војсци Србије, у оквиру Управе војне полиције формирана је специјализована јединица за унутрашњу контролу рада војне полиције на чијем је челу војнополицијски инспектор. Његов је основни задатак контрола законитости приликом употребе средстава принуде од стране овлашћених службених лица при извршавању војнополицијских задатака.

Војна полиција Војске Србије има развијене различите облике међународне војнополицијске сарадње, посебно са сродним јединицама Немачке, Данске, Хрватске и Бугарске. Наше интересовање у том сегменту обухвата веома разноврсна питања и искуства битна за изградњу оперативних и функционалних способности војне полиције Војске Србије, посебно у области учешћа у мировним операцијама.

Јединице војне полиције намењене су за обављање извршних послова и ранга су батаљона, различите намене и организацијско-формацијске структуре. Налазе се у саставу Управе војне полиције, Копнене војске и Гарде. У саставу Копнене војске су Трећи и Пети батаљон војне полиције и Батаљон за противтерористичка дејства, који се организацијски налази у саставу Специјалне бригаде. У Гарди је 25. батаљон, док је под непосредном командом Управе војне полиције Батаљон специјалне намене „Кобре“ и Криминалистичко-истражна група. Разнородност војнополицијских послова условила је специјализацију нижих јединица, која је видљива у структурама батаљона (јединице опште, криминалистичке, противдиверзионе, саобраћајне и противтерористичке намене).

Батаљон специјалне намене „Кобре“ је прва противтерористичка јединица у бившим југословенским републикама и у региону, формирана 14. априла 1978. године као Одељење за противтерористичка дејства 282. батаљона војне полиције. Основна намена ове јединице јесте борба против различитих облика тероризма. Припадници јединице данас обављају и послове обезбеђења личности на највишим државним и војним функцијама.

Гарда је јединица Војске Србије непосредно потчињена начелнику Генералштаба Војске Србије, а намењена је за заштиту личности на највишим државним и војним функцијама, за обезбеђење

виталних објеката система одбране и за војне почести највишим страним и домаћим државним и војним званичницима. За потребе Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије, Гарда обавља и послове из делокруга рада војне полиције и задатке из домаћег логистичког обезбеђења.

Гарда наставља традицију српских гардијских јединица дугу скоро два века. Прва гардијска јединица у Србији формирана је на основу наредбе књаза Милоша Обреновића. На Ђурђевдан 1830. године у Пожаревцу је постројена прва чета књажеве Гарде. Милош Обреновић, књаз Србије, обратио се старешинама да му „по статусу и угледу одаберу најбоље младиће из својих нахија“. Од прве групе младића за књажеву Гарду, коју су чинила њих седамдесет тројица, формирана је једна пешадијска чета. Осам година касније, 12. маја 1838, оснивање Гарде озакоњено је доношењем Указа кнеза Милоша. Гарда је тада први пут примила званично војно обележје, те ће тај датум бити златном срмом извезен на тробојној ленти, на врху копља гардијске заставе. Године 1883. Гарда је преформирана и преименована у Краљеву гарду. Од тог времена до данас командант Гарде је и ађутант шефа државе.

Садашња гарда настала је преформирањем Гардијске бригаде у Гарду 30. новембра 2006. године.

Поред осталих јединица, у саставу Гарде је и *25. батљон војне полиције* чији се припадници ангажују на задацима обезбеђења објеката система одбране у миру, командних места и у миру и рату, регулисања и контроле саобраћаја и заштите страних војних делегација.

Гардисти настављају са неговањем доказане војничке и људске врлине, са жељом да и у годинама које следе не изневере претке и не разочарају потомке. Гарда, као елитна јединица, на најбољи начин репрезентује Војску Србије и Републику Србију. Припадност Гарди је и част и велика обавеза. Да би неко постао припадник Гарде, он мора да прође строгу селекцију и да поседује изузетне психофизичке способности.

Централна логистичка база (ЦЛоб) је највећа логистичка јединица Војске Србије која наставља традицију 608. позадинске базе формиране 16. новембра 1992. године, па се тај датум обележава као Дан јединице. Формацијски је ЦЛоб у саставу Управе за логистику Генералштаба ВС и представља њену извршну јединицу.

База је формирана 15. децембра 2006. године, преформирањем 608. позадинске базе и претпотчињавањем складишних капацитета 793. позадинске базе и 524. и 201. логистичке базе. Њеним формирањем обједињени су готово сви вантрупни складишни капацитети у једну логистичку јединицу. Од формирања, јединица је попуњена искључиво професионалним кадром.

Основна намена данашње Централне логистичке базе јесте да подмири најзначајније материјалне потребе свих јединица и установа у систему одбране. Од средине 2009. године надлежна је и за целокупну логистичку подршку дела јединица и установа у гарнизону Београд.

Команде и јединице Базе размештене су на целокупној територији Републике Србије, у 12 гарнизона и једном гарнизоним месту, на укупно 33 локације. Команде складишних батаљона су у Горњем Милановцу, Крагујевцу, Нишу и Београду, логистички батаљон лоцира у Београду, а сабирно-продајни центри су у Београду и Нишу. Сви батаљони размештени су на више локација, што подразумева бројне специфичности у организацији живота и рада, командовању и обуци.

Складишта Базе чувају све врсте вантрупних резерви и економских залиха Војске, које се редовно одржавају и занављају кроз благовремено издавање на утрошак и попуну утрошених количина са тржишта. Оне гарантују неопходну аутономност Војске у подмиривању материјалних потреба, као и сигурност и непрекидност снабдевања, како у рату тако и у миру.

Централна логистичка база једина у систему одбране располаже капацитетима за контролно-техничке прегледе убојних средстава и ракета у трупним складиштима, због чега има незаобилазну улогу и у припреми и при извршењу свих гађања из оружја и оруђа већег ка-

либра, које изводе јединице Војске. Војни капацитети за одржавање погонске опреме и инсталација такође се налазе само у Бази и ангажују се на свим локацијама где постоји уграђена таква опрема.

Бригада везе (Брв) је јединица Војске Србије намењена за успостављање и одржавање стационарног система веза на целокупној територији Републике Србије и мобилне компоненте система веза на стратегијском нивоу за Министарство одбране и Војску Србије. У оквиру реформе Војске, 30. октобра 2006. године, формирана је Бригада везе у чији су састав ушле јединице 398. бригаде везе и 235. центра стационарних веза. Команда Бригаде налази се у Београду, док су потчињене јединице лоциране у гарнизонима и издвојеним објектима на целокупној територији Србије.

Дан Бригаде везе обележава се 20. септембра. Тог дана 1916. године, на предлог министра војног, престолонаследник Александар Карађорђевић одобрио је Уредбу о војном телеграфу. Том уредбом веза је издвојена из инжињерије и организована као самостални род војске. Бригада наставља традиције јединица везе Врховне команде, односно Ћенералштаба Српске војске, насталих после доношења поменуте уредбе.

Специфичност бригаде огледа се у томе да свој најважнији задатак, обезбеђење и размену информација у МО и ВС, извршава на

исти начин непрекидно и у миру и у рату. Поред тога, Бригада своје задатке реализацију на целокупној територији Републике Србије.

Бригада везе извршава велики број комплексних задатака из области телекомуникационог и информатичког обезбеђења и заштите говорних и писаних информација за потребе Министарства одбране и Војске Србије. У многобројним обавезама и задацима најважнији су: остваривање јединствене команде над системом веза Војске Србије и обезбеђење непрекидности веза МО и ВС; заштита свих информација; интеграција система веза са другим телекомуникационим системима у земљи; израда планова веза; израда планова уређења територије за потребе система веза; обука припадника бригаде; изградња и одржавање задатог нивоа нх способности, телекомуникациона подршка јединица Војске Србије током извршења мисије подршке цивилним властима у супротстављању невојним претњама безбедности. Реализацијом својих задатака бригада обезбеђује висок степен непрекидности веза на свим нивоима.

4.2. КОПНЕНА ВОЈСКА

У оквиру реформи Војске Србије 2007. године формирана је Копнена војска (КоВ), организована по узору на модерне оружане снаге у свету. Копнена војска је најмасовнији вид Војске Србије чији су организација, састав, оружје и опрема прилагођени извођењу операција на копну и унутрашњим пловним путевима. Изграђује се као главна снага Војске Србије намењена за одбрану Републике Србије од оружаног угрожавања споља и извођење борбених и неборбених операција. Поред тога, развија способности за учешће у мултинационалним операцијама. Стога је стални задатак Копнене војске изградња оперативних и функционалних способности команди, јединица и установа за реализацију мисија и задатака.

Копнена војска у свом саставу има: Команду смештену у Нишу, Специјалну бригаду, бригаде Копнене војске, Мешовиту артиљеријску бригаду, Речну флотилу, два батаљона војне полиције, Батаљон везе, Батаљон атомско-биолошко-хемијске одбране и Техничко-ремонтни завод „Чачак“. У наредном периоду ОФС КоВ ће се оптимизовати у складу са захтевима који проистичу из опремања савременим НВО, интеграционим процесима и доктринарним решењима.

Дан Копнене војске обележава се 16. новембра. Тог дана 1914. године почела је Колубарска битка, једна од најзначајнијих битака у Првом светском рату. Окосницу у извођењу борбених дејстава српске војске у току те битке чинило је једанаест пешадијских и једна коњичка дивизија, подржане са 426 артиљеријских оруђа.

Данас јединице КоВ, у оперативној употреби, располажу различитим наоружањем и војном опремом, претежно домаће производње: аутоматска пушка 5,56 mm M21; аутоматски бацач граната 30 mm M93; пушкомитраљез M72; минобацачи M74 и M75; снајперска пушка 12,7 mm *црна стрела*; тенк M84/M84A; борбено-оклопно возило M86; борбено возило пешадије M80; хаубица 122 mm Д30; самоходни вишецевни лансер M77 *ОГАЊ*; самоходни вишецевни лансер M87 *ОРКАН*; топ хаубица M84 152 mm *НОРА*; противоклопни лансирни комплет 9K111 *ФАГОТ*; противоклопна вођена ракета *МАЉУТКА*; ручни бацач ракета 90 mm M79 *ОСА*; ручни бацач ракета 64 mm M80 *ЗОЉА*; лаки преносни ракетни систем ПВО *ИГЛА*; ракетни систем ПВО *СТРЕЛА-10М*; ракетни систем ПВО *СТРЕЛА-1М*; лаки преносни ракетни систем ПВО *СТРЕЛА-2М* итд.

Команда КоВ је организациона јединица Копнене војске надлежна за командовање, планирање, организовање, употребу и изградњу оперативне и функционалне способности јединица и установа. Команда КоВ смештена је у Нишу, а у свом саставу има: команду, командну чету, вод ваздушног осматрања и јављања, оперативни центар и Дом ВС Ниш.

4.2.1. СПЕЦИЈАЛНА БРИГАДА

Специјална бригада је елитна јединица Војске Србије, с традицијом противдиверзантских, противтерористичких, извиђачких, падобранских и ронилачких састава. Формирана је 29. септембра 2006. године, и тај дан обележава као Дан јединице. Настала је преформирањем и обједињавањем 72. специјалне бригаде, 63. падобранске бригаде, делова 82. поморског центра и Противтерористичког одреда „Кобре“. Команда бригаде је у Панчеву, а јединице су стациониране у Нишу и Панчеву.

Специјална бригада ангажује се на комплексним задацима као што су извиђање у стратегијској, оперативној и тактичкој дубини, за потребе извођења противтерористичких и противпобуњеничких дејстава; учешће у обавештајним и контраобавештајним акцијама; решавање талачких ситуација; разоружавање терористичких, одметничких и криминалних наоружаних група; учешће у блокади рејона и објеката; угушење оружане побуне; обезбеђење највиших војних и државних функционера; откривање и обележавање циљева за дејство авијације и далекометне артиљерије у тактичкој и оперативној дубини противника; спасавање оборених пилота и извиђачко-диверзантских група и појединаца у позадини противника; десантирање и снабдевање из ваздуха.

72. извиђачко-диверзантски батаљон сматра се традиционалним делом бригаде, суштином и ослонцем свих специјалних снага, који окупља падобранце, извиђаче, диверзанте и рониоце. За разлику од свих других јединица, овај батаљон има и такозвану подводну компоненту коју чине речни диверзанти, оспособљени за дејства из ваздуха, са копна и водених токова. Припадници батаљона су редовно на провери и, поред разних курсева, свакодневно увежбавају тактику јединице и тимова.

Батаљон за противтерористичка дејства Специјалне бригаде изводи офанзивна и дефанзивна противтерористичка дејства у свим условима. Припадници овог батаљона оспособљени су за извршавање најсложенијих противтерористичких акција и високоризичних војнополицијских акција. Припадници Батаљона за противтерористичка дејства су врхунски обучени за одлучан отпор противнику, оспособљени за дејство у најразличитијим ситуацијама, опремљени су најмодернијим наоружањем и чине ослонац ефикасног одговора у случају терористичких претњи. Ослобађање талаца, чување посебних личности, значајних објеката и установа део су њихових многобројних обавеза на плану превентиве.

У процесу реорганизације Војске Србије, у Специјалној бригади формиран је падобрански батаљон који је од почетка потпуно професионализован. Све што је учињено у развоју падобранства у Србији сачувано је у **63. падобранском батаљону**. Јединица живи и ради на нишком војном аеродрому и истиче се одличним резултатима у падобранској обуци и квалитетним инструкторским кадром, као и врхунском инфраструктуром за обуку. Припадници овог батаљона свакодневно су на обуци, а најмање два месеца годишње проводе у теренским условима. *Падобранска чети* Службе трагања и спасавања једина је професионална јединица у РС за борбено трагање и спасавање, намењена и да дејствује у позадини непријатеља, ради спасавања оборених пилота, заробљеника, као и за извођење борбе у урбаној средини. Јединица може да пружи помоћ и цивилним структурама у случају елементарних непогода и катастрофа. Обука за такве задатке је сложена, а карактеришу је висок ниво психофизичких напрезања, ризик и прилагођавање реалним ситуацијама. Највећи број старешина и војника јединице оспособљен је за извођење скокова на слободно дејство.

Ефикасан рад у специјалној јединици подразумева врхунску физичку припремљеност појединца, што је предуслов за квалитетно так-

тичко и ватрено увежбавање тимова и јединица. Поред изузетно оспособљених припадника, модерних, савремених и ефикасних борбених средстава, наоружања и опреме, јединице Специјалне бригаде карактеришу и специфични захтеви у обуци који их издвајају из класичне војске.

Комплексна, ефикасна и непрекидна обука, пуна контролисаног ризика начин је живота припадника Специјалне бригаде. Модерна савремена обука прилагођена изазовима данашњице захтева стално дограђивање и полигона и терена за увежбавање тактике специјалних јединица. Стално подизање квалитета обуке, упорно налажење бројних и различитих модалитета, специјалне тактике и дејстава на терену омогућавају успешно извршавање задатака, очување људи и технике и ефикасан повратак након обављеног посла.

4.2.2. БРИГАДЕ КоВ

У саставу Копнене војске налазе се четири бригаде КоВ. Команде ових бригада лоциране су у Новом Саду, Краљеву, Нишу и Врању. У саставу бригада Копнене војске налазе се пешадијске, оклопно-механизоване, артиљеријске и артиљеријско-ракетне јединица ПВО, инжињеријске и јединице везе.

Бригаде КоВ ангажују се на извршавању различитих и комплексних задатака као што су изградња и одржавање оперативних способности; припрема и ангажовање јединица и војника у обезбеђењу административне линије са Косовом и Метохијом и контроли Копнене зоне безбедности на југу Србије; припрема и ангажовање јединица за пружање помоћи цивилним властима у санацији последица природних непогода и катастрофа.

Прва бригада КоВ формирана је 31. јула 2006. године од јединица Новосадског корпуса и делова Прве оклопне бригаде и два понтонска батаљона (402. понтб и 485. понтб). Дан Прве бригаде обележава се 9. новембра. Тог дана 1918. године јединица српске војске, предвођена мајором Војиславом Бугарским, ушла је у Нови Сад, тадашњи центар политичког покрета за одвајање Срема, Баната, Бачке и Барање од Угарске и њихово присаједињење Србији.

Друга бригада КоВ формирана је 28. марта 2007. године, од делова 252. оклопне бригаде, 20. и 37. моторизоване бригаде, 305. инжињеријске бригаде и 401. артиљеријско-ракетне бригаде ПВО. У њен састав ушли су и делови 228. батаљона везе, 24. батаљона за специјална дејства и 524. логистичке базе Генералштаба ВС. Дан Друге бригаде КоВ обележава се 12. јула. Тог дана 1805. године Ђорђе Петровић Карађорђе, вођа Првог српског устанка, са 6.000 устаника, кнезовима и тадашњим највиђенијим српским војводама извојевао је победу над Турцима у ослабођању Карановца, данашњег Краљева са околином.

Трећа бригада КоВ формирана је током организацијско-мобилизацијских промена у Војсци Србије, 4. јуна 2007. године, највећим делом од људства и средстава јединица лоцираних на простору југоисточне Србије. У њен састав ушли су делови 211. оклопне бригаде, 21. наставног центра извиђачких јединица, 4, 125. и 549. моторизоване бригаде, 9. пешадијске бригаде, 52. мешовите артиљеријске бригаде и 52. артиљеријско-ракетне бригаде ПВО, 352. инжињеријског пука, 201. логистичке базе и Војномедицинског центра. Многи од ових састава имали су дугу и богату традицију и завидно борбено и мирнодопско искуство. Дан Треће бригаде КоВ обележава се 7. октобра. Тога дана је у Првом балканском рату 2. пешадијски пук „Књаз Михаило“ I позива моравске дивизије кренуо у рат, а у Другом балканском рату, у Брегалничкој бици, због енергичности, силине и непробојности одбране, противник му даје епитет „гвоздени“.

Четврта бригада КоВ формирана је 30. јуна 2007. године од 78. и делова 549. моторизоване бригаде и 52. мешовите артиљеријске бригаде. Јединица наставља традиције Првог пешадијског пука „Књаз Милош Велики“, који је био смештен у касарни у Врању. Дан Четврте бригаде КоВ обележава се 31. јануара на дан ослобођења Врања од Турака, а то је и Дан Првог пешадијског пука „Књаз Милош Велики“.

4.2.3. МЕШОВИТА АРТИЉЕРИЈСКА БРИГАДА

Артиљерија је један од родова са најдужом традицијом у свету, па и у Србији. Њен развој у Србији почиње формирањем Артиљеријске школе и Тополивнице у Крагујевцу и мањих артиљеријских јединица. Пратећи развој оружаних снага тадашњих европских армија,

српска војска убрзо устројава у свакој дивизији по један артиљеријски пук.

У склопу организацијских промена у Војсци Србије, 4. јуна 2007. године формирана је Мешовита артиљеријска бригада (мабр). Команда и јединице Мешовите артиљеријске бригаде распоређени су у Нишу.

Дан Мешовите артиљеријске бригаде обележава се 14. септембра. Тог дана 1918. године почела је артиљеријска припрема пробоја Солунског фронта, која је трајала до почетка пробоја 15. септембра у 05.30 часова. Око 2.000 артиљеријских цеви огласило је почетак дуго очекиваног напада савезничких армија на Солунском фронту.

Мешовита артиљеријска бригада је јединица Копнене војске која поседује највећу ватрену моћ чиме даје значајну подршку у извршавању задатака прве мисије ВС. Команда, командни дивизион, први и други топовско-хаубички артиљеријски дивизион, трећи и четврти топовски артиљеријски дивизион, мешовити ракетни артиљеријски дивизион и 69. логистички батаљон чине Мешовиту артиљеријску бригаду. Њени основни задаци су изградња и одржавање оперативних способности за извршавање задатака у оквиру мисија Војске Србије и припрема и ангажовање јединица за пружање помоћи цивилним властима у санацији последица природних непогода и катастрофа.

4.2.4. РЕЧНА ФЛОТИЛА

Речна флотила Копнене војске намењена је за дејства на унутрашњим пловним путевима. Команда Речне флотиле налази се у Новом Саду, а јединице су стациониране у Новом Саду, Београду и Шапцу.

Задаци Речне флотиле су оспособљавање и увежбавање команде, потчињених јединица и припадника флотиле за извршавање наменских задатака; изградња и одржавање оперативних способности за извршавање задатака из све три мисије Војске Србије; контрола унутрашњих пловних путева и обезбеђење маневра јединицама КоВ.

Речна флотила је преформирана у јединицу ранга бригаде 2. октобра 2008. године, када су у њен састав ушле и понтонирске јединице. Дан јединице обележава се 6. августа. На тај дан 1915. године, на Сави код београдске Чукарице, поринут је први српски ратни брод „Јадар“, чиме је званично почело формирање српске речне флотиле.

У складу са наменом, Речна флотила има специфичну борбену технику и наоружање које чине: два речна миноловца, десантно јуришни чамац, брод посебне намене „Козара“, речни патролни чамац, речна станица за размагнетисање бродова „Шабац“, чамац моторни патролни и мостовни парк.

Речна флотила у свом саставу има: команду, два речна одреда и два понтонирска батаљона.

4.2.5. САМОСТАЛНИ БАТАЉОНИ

246. батаљон АБХО опремљен је и оспособљен да самостално и у саставу осталих структура Војске Србије извршава задатке нуклеарно-хемијско-биолошког обезбеђења у све три мисије Војске. Батаљон је стациониран у Крушевцу. У свом саставу има: команду, командни вод, три чете АБХО и вод АБХО (за обезбеђење нуклеарних и хемијских удеса).

Припадници **3. батаљона војне полиције** ангажовани су на извршавању задатака на подручју 58 општина источне, централне и југоисточне Србије, а батаљон има и две сталне службе дежурства у Нишу и Врању.

Пети батаљон војне полиције извршава задатке у Београду, Новом Саду и Краљеву. Јединица саобраћајне полиције из састава овог батаљона контролише војни путни саобраћај, извиђа саобраћајне комуникације и путне правце.

Разнородност послова и задатака које обављају припадници војне полиције захтева и одређени степен специјалности припадника и нижих јединица. У територијалним батаљонима углавном су заступљене све специјалности неопходне за извршавање предвиђених задатака – општа војна полиција, криминалистичка, противдиверзиона и саобраћајна полиција, али и противтерористичка полиција. Због послова и задатака који су у њеној надлежности, војна поли-

ција мора да буде способна да ефикасно изврши задатке из све три мисије Војске.

21. батаљон везе је основна тактичка јединица службе телекомуникација опремљена и оспособљена за реализацију телекомуникационо-информатичког обезбеђења Команде КоВ. Батаљон обезбеђује сталне и непрекидне везе за потребе команде Копнене војске. У свом саставу има командну чету, три чете везе и одељење за техничко одржавање. Батаљон је стациониран у Нишу.

4.3. ВАЗДУХОПЛОВСТВО И ПРОТИВВАЗДУХОПЛОВНА ОДБРАНА

Ваздухопловство и противваздухопловна одбрана (ВиПВО) је вид Војске који обједињава родове и службе чији су организација, састав, оружје и опрема прилагођени за извођење борбених дејстава по циљевима у ваздушном простору и на земљи. Команде, јединице и установе ВиПВО организоване су на професионалној основи. У састав ВиПВО улазе ваздухопловне и противваздухопловне јединице Војске Србије, подељене на авијацијске базе, ракетне јединице, јединице везе и електронског извиђања и инжењеријске јединице.

Мото припадника Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије је:

„За слободу и часџ Оџаџбине!“

Идеја о увођењу ваздухоплова у српске оружане снаге први пут се појавила у 19. веку, планирана је за 1893. годину, али је због спорости у припреми реализована 1912. године. Тиме је Краљевина Србија ушла у првих петнаест земаља у свету које су увеле ваздухоплове у наоружање и створиле ратно ваздухопловство, а и у првих пет земаља које су употребљавале ваздухоплов у ратним дејствима.

Ваздухопловна команда, прва ваздухопловна јединица српске војске, формирана је у Нишу 24. децембра 1912. године. У саставу је имала: Аеропланску ескадрилу (одељење), Балонско одељење, Голубију пошту и Водоничну централу. Дан авијације слави се 2. августа, на дан светог Илије Громовника, који је уједно и слава Ваздухопловства. Током Првог светског рата, припадници српске артиљерије оборили су аустријски авион изнад Крагујевца 30. септембра 1915. године, па је тај датум краљ Александар I указом одредио за Дан противавионске артиљерије. После стварања нове државе српско ваздухопловство преименовано је у ваздухопловство Краљевине СХС.

Ваздухопловство Србије поново се формира 2006. године, распуштањем државне заједнице Србија и Црна Гора, од делова РВ и ПВО Војске Србије и Црне Горе који су се налазили на територији Републике Србије. На почетку свог постојања, ВиПВО Војске Србије пролази кроз процес трансформације, упркос великим материјалним и финансијским тешкоћама.

Организацијску структуру ВиПВО данас чине: Команда ВиПВО, 210. батаљон везе (210. бв), 333. инжењеријски батаљон (333. инжб), 204. авијацијска база (204. аб), 98. авијацијска база (98. аб), 250. ракетна бригада ПВО (250. рбр ПВО), 126. центар ваздушног осматрања, јављања и навођења (126. цВОЈИН), Одељење за контролу и заштиту ваздушног простора у Агенцији за контролу летења Србије д.о.о., Институт за ваздухопловну медицину (ИВМ), Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“ (ВЗ „Мома Станојловић“) и Музеј Југословенског ратног ваздухопловства (Музеј ЈРВ).

Команда ВиПВО је организациона јединица ВиПВО ВС надлежна за командовање, планирање, организовање, употребу и изградњу оперативне и функционалне способности јединица и установа. Размештена је у згради бивше команде Југословенског ратног ваздухопловства и противваздушне одбране (ЈРВ и ПВО) у Земуну. Команда ВиПВО у свом саставу има: Команду, командну чету, Оперативни центар и вод војне полиције.

4.3.1. АВИЈАЦИЈСКЕ БАЗЕ

Авијацијске базе ВиПВО су здружене тактичке ваздухопловне јединице чију основну организацијску структуру чине модуларне јединице ранга ескадрила, батаљон – дивизион. У саставу ВиПВО налазе се две авијацијске базе, чије су команде и јединице размештене на аеродромима Батајница (204. аб), Лађевци и Ниш (98. аб). Поред авијацијских и хеликоптерских ескадрила, авијацијске базе у свом саставу располажу јединицама за ваздухопловно-техничко и техничко одржавање, које су намењене за опслуживање авиона и хеликоптера у првом и другом степену. За логистичко обезбеђење јединица које базирају на аеродромима и придодатих јединица намењени су батаљони за обезбеђење аеродрома. Артиљеријско-ракетне јединице ПВО реализују непосредну противваздухопловну одбрану аеродрома.

У авијацијским базама реализује се обука: пилота, студената-пилота (у 204. аб), војника и припадника ваздухопловно-техничке службе.

Наоружање авијацијских база чине авиони домаће и совјетске (руске) производње. Ловачку авијацију чине руски авиони *МиГ-29 бис* и *МиГ-21 бис*, који врше улогу пресретача. Јуришну ловачко-бомбардерску авијацију чине авиони домаће производње *Ј-22 орао* и *Г-4 сујер гaleb* произведени у бившој СФРЈ. Транспортну

авијацију сачињавају руски авиони *анџонов Ан-2*, *анџонов Ан-26* и *јаковљев Јак-40*. Ваздухопловство Војске Србије за обуку пилота користи авионе *Г-4 суџер гaleb* и *уџива 75*. Ваздушно извиђање врши се авионима МиГ-21М и ИЈ-22 *орао* (визуелно извиђање и аеро-фото снимање). Хеликоптерске јединице састављене су од хеликоптера типа *СА-342 газела*, лиценцно произвођених у фабрици СОКО, у бившој СФРЈ, руских Ми-24 топовњача, Ми-8 и Ми-17 који су намењени за транспорт, извиђање и лаку ватрену подршку.

Пилоти Војске Србије показали су своју храброст и патриотизам и током дејстава 1999. године, када су полетали у сусрет много моћнијем непријатељу, бранећи животима слободу свог неба.

98. авијацијска база формирана је 13. јуна 2007. године на аеродрому Лађевци код Краљева. У састав 98. авијацијске базе ушле су јединице које су до тада базирале на три аеродрома, аеродрому Поникве, аеродрому Ниш, аеродрому Лађевци, и то: 98. ловачко-бомбардерски авијацијски пук, 119. хеликоптерски пук, 285. ваздухопловна база и 161. ваздухопловна база. Дан 98. аб обележава се 28. новембра. На тај дан 1949. године формиран је 198. јуришни пук, чији је наследник 98. ловачко-бомбардерски авијацијски пук који од свих јединица које су ушле у састав садашње базе има најдужу традицију. То је била и најстарија формирана јединица у некадашњем РВ и ПВО.

98. аб намењена је за ватрену подршку јединица Копнене војске, превозење ваздушним путем, извиђање из ваздуха, као и за борбено и логистичко обезбеђење сопствених и придодатих авијацијских јединица.

У састав 98. аб, поред Команде 98. аб, улазе следеће јединице: 241. ловачко-бомбардерска авијацијска ескадрила „Тигрови“ (241. лбае), 714. противоклопна хеликоптерска ескадрила „Сенке“ (714. похе), 119. мешовита хеликоптерска ескадрила (119. мее), 98. ваздухопловно-технички батаљон (98. ВТб), 98. батаљон за обезбеђење аеродрома (98. боа), 161. батаљон за обезбеђење аеродрома (161. боа) и 98. артиљеријско-ракетни дивизион противваздухопловне одбране (98. ард ПВО).

204. авијацијска база формирана је 15. новембра 2006. године. У састав 204. аб ушле су јединице 204. ловачког авијацијског пука, 177. ваздухопловне базе, те 251. и 252. ловачко-бомбардерске, 890. хеликоптерске, 677. транспортне ескадриле и првог одељења 353. извиђачке авијацијске ескадриле. Дан 204. аб обележава се 2. децембра – на тај дан 1949. године формиран је 204. ловачки авијацијски пук (204. лап). Од свих јединица које су ушле у састав садашње базе, он има најдужу традицију јер је настављач традиције 6. ловачког пука који се истакао у одбрани Београда 1941. године.

204. аб намењена је за контролу и заштиту ваздушног простора, ватрену подршку јединица КоВ, превозење ваздушним путем, извиђање из ваздуха, школовање студената, као и за борбено и логистичко обезбеђење сопствених и придодатих авијацијских јединица.

У састав 204. аб, поред Команде 204. аб, улазе следеће јединице: 101. ловачка авијацијска ескадрила „Витезови“ (101. лае), 252. мешовита авијацијска ескадрила „Курјаци са Ушћа“ (252. мае), 138. мешовита транспортна авијацијска ескадрила (138. мтрае), 24. ваз-

духопловно-технички батаљон (24. ВТб), 17. батаљон за обезбеђење аеродрома (17. боа) и 177. артиљеријско-ракетни дивизион противваздухопловне одбране (177. ард ПВО).

4.3.2. 250. РАКЕТНА БРИГАДА ПРОТИВВАЗДУХОПЛОВНЕ ОДБРАНЕ

250. ракетна бригада противваздухопловне одбране је здружена тактичка јединица чију основну организацијску структуру чине модларне јединице ранга дивизиона ПВО. Команда 250. ракетне бригаде ПВО смештена је у касарни „Бањица“ у Београду, док су јединице размештене на девет локација.

Прва јединица наоружана ракетним системом ПВО (СА-75 „Дина“) у бившој Југославији био је 250. ракетни пук ПВО. Ракетни пук је формиран 24. новембра 1962. године са задатком одбране Београда и шире околине. У знак сећања на формирање прве ракетне јединице, овај датум узет је за Дан 250. рбр ПВО. Увођењем у употребу ракетног система *С-125 НЕВА* и формирањем нових дивизиона 1980. године, јединица прераста у ранг бригаде. За поднете жртве и допринос у одбрани земље од НАТО агресије 1999. године, бригада је одликована орденом Народног хероја – највећим ратним признањем, а 2004. године Граматом патријарха Павла. Током 2004. године у састав бригаде улази људство и техника расформираног 450. ракетног пука ПВО из Краљева.

У оквиру реформе система одбране 26. априла 2007. године бригада је преформирана и тада, поред постојећих јединица наоружаних ракетним системом *С-125 НЕВА*, у састав бригаде улазе јединице наоружане системом *2К12М КУБ-М* у Нишу, Новом Саду и Крагујевцу у које су две године раније интегрисани делови расформираног 60. самоходног ракетног пука ПВО у Даниловграду. Наслеђујући традиције свих ракетних јединица ПВО, ова бригада чува успомену на двадесет осам припадника који су погинули у одбрани земље 1999. године.

250. рбр ПВО намењена је за противваздухопловну одбрану ширих рејона градова и јединица Војске Србије од извиђања и дејстава противника из ваздушног простора. Оспособљена је за извршавање борбених задатака самостално и у садејству са осталим јединицама ПВО (ловачка авијација и јединице ВОЈ).

У састав 250. рбр ПВО, поред Команде 250. рбр ПВО, улазе следеће јединице: командна батерија, 1. ракетни дивизион против-

ваздухопловне одбране (1. рд ПВО – Зуце), 2. ракетни дивизион противваздухопловне одбране (2. рд ПВО – Јаково), 230. самоходни ракетни дивизион противваздухопловне одбране (230. срд ПВО – Ниш), 240. самоходни ракетни дивизион противваздухопловне одбране (240. срд ПВО – Нови Сад) и 310. самоходни ракетни дивизион противваздухопловне одбране (310. срд ПВО – Крагујевац).

4.3.3. 126. ЦЕНТАР ВОЈИН

126. цВОЈИН намењен је да обезбеђује стални увид у ситуацију у ваздушном простору и обезбеђује информације систему командовања у ПВО и ствара услове за употребу снага за ПВО, а осталим структурама обезбеђује информације за противваздухопловну борбу и противваздухопловну заштиту.

После распада СФРЈ, од постојећа три пука ВОЈИН је 12. октобра 1992. године формирана 126. бригада ВОЈИН. Током борбених дејстава 1999. године, јединица је свих 78 дана успешно обављала свој наменски задатак. За испољену изузетну храброст и остварене резултате у одбрани отаџбине током борбених дејстава 1999. године, јединица је одликована орденом Народног хероја.

Дан 126. центра ВОЈИН обележава се 18. јуна. Тог дана 1915. године српска Врховна команда издала је наређење да се оформе сталне осматрачке сигналне станице, ради означавања правца лета непријатељевих авиона. На основу тога, само у тадашњој Трећој армији формирано је више станица на рејонима Дринске, Тимочке и Комбиноване дивизије.

Зона одговорности јединице је комплетан ваздушни простор изнад Републике Србије. Податке о ситуацији у ваздушном простору дистрибуира свим корисницима у систему одбране. Специфичности јединице су велики број малих издвојених борбених састава и сарадња са Агенцијом за контролу летења. Команда Центра налази се у Београду.

Опремљен је наоружањем западне и руске производње. Радарско-рачунарска средства и системи којима је опремљен 126. центар ВОЈИН су: осматрачки радар (дводимензионални радар С-605/654 и ТПС-63, тродимензионални радар АН/ТПС-70), радар за мерење висине (С-613) и аутоматизовани системи (АС-74 и АС-84).

У састав 126. цВОЈИН, поред Команде 126. цВОЈИН, улазе следеће јединице: командна чета, 20. батаљон ВОЈИН, 31. батаљон ВОЈИН и Центар за ваздухопловнотехничко и техничко одржавање и снабдевање.

4.3.4. САМОСТАЛНИ БАТАЉОНИ

У саставу ВиПВО налазе се два самостална батаљона, 333. инжб и 210. бв.

333. инжињеријски батаљон формиран је у марту 1947. године на аеродрому Церкле (у Словенији), иако му је за гарнизон формирања било одређено Панчево. Одмах након формирања јединица врши пребазирање у гарнизон Тузла, где остаје до 1955. године. Први значајнији задатак на којем се ангажује батаљон био је „израда травнате полетно–слетне стазе“ у склопу прве вежбе Југословенске армије, на подручју Кнића. Године 1968. батаљон се премешта у гарнизон Панчево, где остаје до данас. За време свог постојања 333. инжињеријски батаљон је учествовао у изградњи свих војних аеродрома. У почетку је тежишно радио травнате полетно-слетне стазе (ПСС) и ПСС са бетонским застором. Од 1990. године батаљон се ангажује на изградњи објеката инфраструктуре за потребе ракетних и радарских јединица у систему ПВО територије, као и на изградњи путева, у санацији травнатих ПСС, санацији скијашких стаза, изградњи објеката инфраструктуре наменске индустрије Корпорације „Трајал“ у Крушевцу, а такође и у другим услугама субјектима ван ВС. После расформирања 359. инжб у Лађевцима 2005. године остао је једини самостални инжињеријски батаљон у ВиПВО.

333. инжб је намењен, опремљен и оспособљен за израду, оправку и одржавање маневарских површина на аеродромима и извођење других инжињеријских дејстава за потребе команди и јединица ВиПВО у целини. Зона одговорности овог батаљона је целокупна територија Републике Србије.

У оквиру своје намене, батаљон извршава следеће задатке: основно и допунско запречавање; савлађивање природних и вештачких препрека; врши оправке, одржавање и изградњу комуникација у зонама одбране и на правцима напада јединица за чије се потребе ангажује (у оквиру овог задатка посебно се издваја задатак отклањања оштећења на оперативним површинама аеродрома, насталих дејством савремених убојних средстава); изводи радове на утврђивању и изградњи објеката за ватрено дејство и заштиту на командним местима, центрима везе, ракетним и радарским положајима, аеродромима и друго; врши испомоћ цивилним структурама у отклањању последица елементарних непогода.

Батаљон се састоји од: команде, две инжињеријске чете, чете за утврђивање, логистичког вода и одељења везе. Опремљен је основним пешадијским наоружањем, МЕС, инжињеријским машинама, инжињеријским средствима и моторним возилима.

210. батаљон везе је основна тактичка јединица службе телекомуникација, а опремљен је и оспособљен за остваривање веза за потребе претпостављене команде. Размештен је на простору Београда и Новог Сада. Команда 210. батаљона везе налази се у Београду.

210. бв намењен је да опслужује елементе стационарног центра везе Команде ВиПВО, поставља покретни центар везе и реализује телекомуникационо-информационо обезбеђење за потребе Команде ВиПВО у миру, ванредним условима и рату.

Задаци 210. бв су: обезбеђење непрекидности и квалитетног функционисања телекомуникационо-информационог система и заштита информација за потребе Команде ВиПВО; ојачање елемената стационарног центра везе; постављање покретног центра везе на командном месту ВиПВО и обука људства за рад на телекомуникационо-информационим уређајима и системима. У састав 210. бв улазе: команда, две чета везе, два вода везе и логистички вод.

Опрема и наоружање 210. бв задовољавају тренутне потребе командовања, још увек су у раду, међутим, та средства везе произведена су седамдесетих и осамдесетих година прошлог века и делимично су компатибилна са савременим системима везе најновије

генерације, која су уведена у току 2009. и 2010. године и која ће се увести у наоружање и опрему батаљона. Реч је о телефонско-телеграфским уређајима, радио и радио-релејним уређајима који су и даље у употреби, а у наредном периоду биће замењени уређајима новије генерације. 210. бв опремљен је уређајима у стационарној и мобилној компоненти, домаће и западне производње.

Институт за ваздухопловну медицину

У саставу ВиПВО значајно место заузима Институт за ваздухопловну медицину (ИВМ) као специјализована здравствена и образовна институција одговорна за развој ваздухопловне медицине у свим њеним видовима, школовање кадрова у области ваздухопловне медицине, здравствену селекцију војних и цивилних летача и падобранаца и организацију и спровођење специфичних мера превентивне медицинске заштите, примарне и секундарне здравствене заштите у јединицама ваздухопловства Војске Србије.

При команди Ратног ваздухопловства је у пролеће 1945. године формирана прва санитетска служба ЈРВ, а 11. новембра 1945. године у Земуну је формиран Ваздухопловномедицински институт (ВМИ). Нагли развој ваздухопловства условио је да 1947. године Институт постане својеврсна научна установа, јер почиње са истраживањима из области ваздухопловне медицине.

У току борбених дејстава 1999. године, у више наврата бомбардован је аеродром Батајница. У једном од тих бомбардовања оштећена је и зграда ВМИ, што је захтевало измештање Института у нове просторе. Ваздухопловномедицински институт се измешта у Војномедицинску академију, када долази и до његове реорганизације и промене назива у Институт за ваздухопловну медицину (ИВМ) .

ИВМ у свом раду користи услуге различитих сектора ВМА, чиме је његов рад рационализован, осавремењен у погледу дијагностике и селекције пилота, падобранаца и другог летачког и нелетачког особља, а у саставу Кабинета за барометарску депресију ради и једномесна хипербарична комора.

4.4. КОМАНДА ЗА ОБУКУ

Команда за обуку је оперативни састав Војске Србије у миру намењен за индивидуалну обуку војника на добровољном служењу војног рока, кандидата за професионалне војнике и припаднике активне резерве; обуку кандидата за подофицире; усавршавање кадра и колективну обуку територијалних јединица.

Формирана је 23. априла 2007. године од делова јединица Оперативних снага, Копнених снага и Ваздухопловства и противваздухопловне одбране. На тај начин извршено је обједињавање територијалних центара за основну обуку и центара за стручно-специјалистичку обуку видова, родова и служби. Поред центара за обуку, у саставу Команде за обуку су и полигони за обуку и стрелишта. Команда за обуку лоцирана је у Београду.

У саставу Команде за обуку, у миру, су: Команда, Командни батаљон, центри за индивидуалну обуку, центри за обуку КоВ, ВиПВО, логистике, везе и информатике, Центар за усавршавање

кадрова АБХО, Центар за обуку и усавршавање подофицира, Интервидовски полигон „Пасуљанске ливаде“ и команде за развој територијалних бригада.

У рату, старешине Команде за обуку чине језгро ратних јединица Војске Србије – територијалних бригада, које се попуњавају резервним саставом. Територијалне бригаде формирају центри за обуку.

Команда за обуку реализује индивидуалну обуку војника на добровољном служењу војног рока, кандидата за професионалне војнике и припаднике активне и пасивне резерве и обуку кандидата за подофицире.

У процесу оспособљавања војници најпре завршавају основну, а потом специјалистичку обуку, зависно од рода, службе и специјалности. Након тога, бригаде до краја војног рока организују заједничку обуку на нивоу одељења, водова и чета, пошто у тактичке јединице долазе војници већ оспособљени за основне војничке дужности. Обука на тактичком нивоу обухвата: индивидуалну обуку, обуку послуга, посада, тимова, обуку команди и колективну обуку јединица.

Команде видова одговорне су за припрему јединица вида за употребу и управљање системом колективне обуке и за обученост потчињених јединица и команди.

Обуку на тактичком нивоу реализују: команде и јединице тактичког нивоа, центри за основну и центри за специјалистичку обуку, Центар за обуку и усавршавање подофицира, Центар за мировне операције, центар за обуку путем симулација и интервидовски полигон.

У центрима за обуку организује се и изводи општа војна обука и војнострукно оспособљавање припадника Војске Србије свих структура, од војника до официра, као и припадника других снага одбране, а постоји и могућност обуке припадника страних армија.

4.4.1. ЦЕНТРИ ЗА ОСНОВНУ ОБУКУ

Центри за основну обуку намењени су за реализацију основне индивидуалне обуке према јединственом програму и стандардима основне обуке војника, а налазе се у Сомбору, Ваљеву и Лесковцу.

У центрима за основну обуку Команде почиње оспособљавање војника. Због уједначених планова и програма обуке, али и обу-

чавања које се реализује према истим критеријумима, војници имају подједнаке могућности за стицање потребних знања и вештина, без обзира на војноевиденциону специјалност за коју су регрутовани.

Током боравка у центрима за обуку старешине и психолози процењују психолошки профил регрута и прате њихово прилагођавање на нове услове живота. На основу процене бирају кандидате за специфичне дужности и припремају војнике за теже задатке. Свакодневним саветовањима доприносе стварању повољних међуљудских односа у колективима и мотивацији војника, чиме смањују могућност настанка нежељених ванредних догађаја.

4.4.2. ЦЕНТРИ ЗА СПЕЦИЈАЛИСТИЧКУ ОБУКУ

Центри за специјалистичку обуку – за војнике Копнене војске у Пожаревцу, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране у Батајници, за обуку и усавршавање војника везе, информатике и електронских дејстава у Горњем Милановцу и за логистику и АБХО у Крушевцу – намењени су за специјалистичку обуку и усавршавање кадра родова и служби. Центар за обуку логистике има јединице у Кра-

љеу – за обуку војника саобраћајне службе, и у Нишу – за оспособљавање војника ветеринарске и санитетске службе.

У центрима за специјалистичку обуку наставља се оспособљавање после завршене основне обуке, зависно од рода, службе и специјалности. Такав модел обезбеђује да Команда за обуку прецизније вреднује и успешније контролише процес обуке, али и да утиче на њен квалитет.

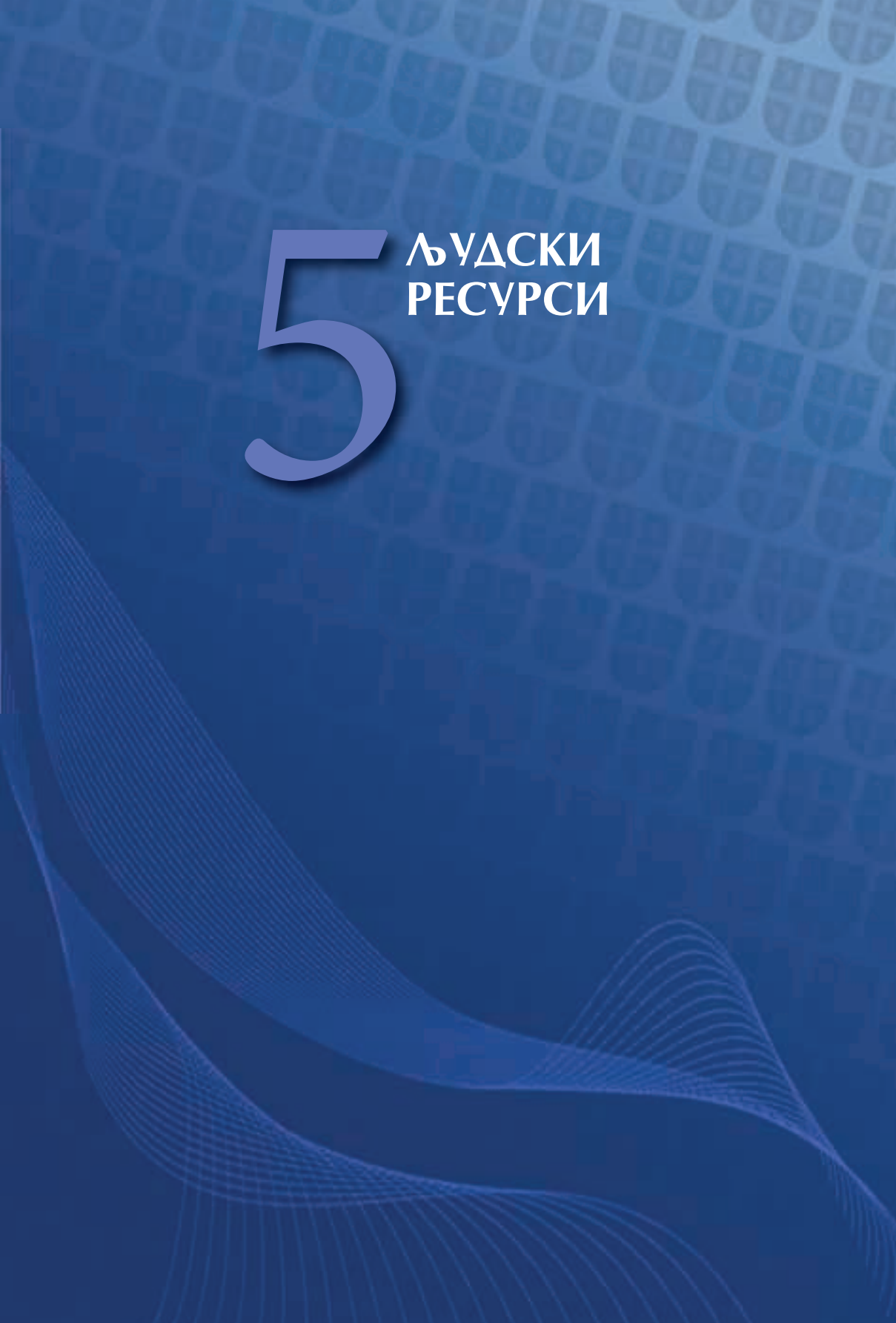
Центар за обуку и усавршавање подофицира (ЦОУП) намењен је за обуку кандидата за подофицире и усавршавање подофицирског кадра. Лоциран је у Панчеву.

Интервидовски полигон за обуку „Пасуљанске ливаде“ намењен је за извођење вежби јединица Војске и гађања из наоружања којим је опремљена.

Након формирања професионалне војске, центри за основну и центри за специјалистичку обуку обучаваће кандидате за професионалне војнике, припаднике пасивне и активне резерве, војнике на добровољном служењу војног рока и подофицире.

У наредном периоду организацијско-формацијска структура Команде за обуку прилагођаваће се и оптимизовати у складу са трендовима јављања добровољаца на служење војног рока и потребама Војске Србије за обуком осталих категорија кадра.

5

ЉУДСКИ РЕСУРСИ

5. ЉУДСКИ РЕСУРСИ

У оквиру реализације припрема за одбрану, упркос неоспорној улози технолошког фактора у овој области, људски фактор и даље представља најзначајнији ресурс система одбране Републике Србије.

5.1. УПРАВЉАЊЕ КАДРОМ

Имајући у виду приоритетан значај људских ресурса за одбрану, у Министарству одбране улажу се стални напори да се развије систем управљања људским ресурсима који омогућава ефикасну селекцију кадра, праћење и развој каријере, правилну структуру по годинама живота и чиновима, развој структуре људских ресурса у складу са пројектованим мисијама и задацима и оспособљавање људства за наставак каријере ван Војске.

Такође, предузимају се мере да се рад у оквиру војне делатности учини привлачним за квалитетан кадар, пре свега кроз реформу законодавства, система школовања и усавршавања кадра, значајније побољшање животног стандарда припадника Војске, објективно вредновање резултата рада и развој каријере у складу с тим.

Након доношења и ступања на снагу Закона о одбрани и Закона о Војсци стекли су се услови за побољшање функционисања система одбране у целини, као и подсистема управљања људским ресурсима. Доношењем већег броја уредби, правилника и одлука побољшан је материјални статус и стандард запослених, што је допринело већем интересовању за рад у МО и Војсци Србије.

Предузимањем корака с циљем смањења броја лица у систему одбране и достизања потребне структуре кадра у складу са потребама, створено је релативно повољно окружење на основу којег се може приступити средњорочном и дугорочном планирању људских ресурса, заснованом на савременим научним принципима.

Основна визија управљања људским ресурсима у систему одбране јесте креирање и спровођење одрживе политике, засноване на реалним ресурсима и прилагођене потребама система одбране. Спровођењем такве политике обезбедиће се задовољавање потреба система одбране за квалитетним кадром, који реализацијом задатака унутар система одбране реализују и своје личне циљеве. Другим

речима, остваривање принципа „прави човек на правом месту“ може се постићи не само правилним избором, вођењем и сталним усавршавањем кадра већ и одговарајућом подршком сваком запосленом у систему одбране.

Систем управљања људским ресурсима који се тренутно развија у МО и ВС усмерен је на достизање циљева једнаких могућности, предвидиве каријере, пружања подршке породицама професионалних припадника у свакодневном животу и припреме професионалних припадника МО и ВС за живот у грађанству након престанка професионалне службе. Министарство одбране израдило је **Програм управљања кадрам** који дугорочно дефинише правце развоја у кадровској области. У складу са опредељењима за професионализацију, овим програмом дати су оквири „предвидиве каријере“ у функцији квалитетног вођења кадра. Извршено је рангирање свих запослених у систему одбране према усвојеним Критеријумима за рангирање професионалних војника, којима се обезбеђује јасно дефинисање и разграничење перспективног од неперспективног кадра.

Професионални припадници Војске Србије и Министарства одбране Републике Србије су професионална војна лица и цивилна лица на служби у Војсци Србије. Професионална војна лица су официри, подофицири и професионални војници. Цивилна лица су војни службеници и војни намештеници.

Од укупног броја професионалних припадника МО и ВС, 19,23% чине официри, 22,78% чине подофицири, 22,98% чине војници по уговору и 35,03% чине цивилна лица. У структури Војске Србије, заступљеност по категоријама кадра је следећа: официри 18,81%, подофицири 29,43%, професионални војници 34,19% и цивилна лица 17,56%, што је приближно начелној кадровској структури ВС за 2010. годину дефинисаној Стратегијским прегледом одбране (15% официри, 25% подофицири, 45% војници и 15% ЦЛ).

Структура официра по чиновима у систему одбране је следећа: потпоручника 6,76%, поручника 15,4%, капетана 22,81%, мајора 23,99%, потпуковника 21,87%, пуковника 8,55% и генерала 0,59%. Важно је истаћи да је проценат нижих официра (потпоручник – капетан) подигнут на 44,97%, што је повећање од 5,97% у односу на 2007. годину.

У Министарству одбране и Војсци Србије заступљене су 6.142 жене: 29 официра, 29 подофицира, 531 професионални војник и 5.553 војна службеника односно војна намештеника, што је 18% од укупног броја професионалних припадника МО и ВС.

С циљем пружања помоћи лицима којима престаје професионална војна служба, у организацији Дирекције за промену каријере обуку за промену каријере, односно оспособљавање за обављање неке делатности у грађанству, завршило је укупно 1.569 лица.

Служење у резервном саставу уређено је Законом о војној, радној и материјалној обавези, који је донет 2009. године. Резервни састав обухвата: **резервни састав Војске Србије**; резервни састав цивилне заштите и других снага одбране; нераспоређене војне обвезнике.

Резервни састав Војске Србије дели се на активну резерву и пасивну резерву. Активна резерва представља обучени резервни састав Војске Србије који се ангажује за попуну јединица Војске Србије и Министарства одбране, ради извршавања задатака у одређеном временском периоду. Припадник активне резерве може бити војни обвезник млађи од 60 година који испуњава прописане опште и посебне услове одређене конкурсом, који се односе на војностручне оспособљености, медицинско-психолошке и физичке способности за ангажовање на формацијском месту за које се закључује уговор. Припадници активне резерве ангажују се ради попуне команди, јединица и установа Војске Србије којима је одређен виши степен оперативне и функционалне способности.

Пасивну резерву чине припадници резервног састава који имају ратни распоред у командама, јединицама и установама Војске Србије, Министарству одбране, државним органима, цивилној заштити и другим снагама одбране. Припадници пасивне резерве распоређују се начелно по територијалном принципу и ангажују се за извршавање

задатака пружања помоћи становништву и спасавања материјалних добара у природним катастрофама и другим несрећама.

5.2. ШКОЛОВАЊЕ И УСАВРШАВАЊЕ

Традиција војног школства у Србији, дуга 160 година, тесно је повезана са процесом стварања модерне српске државе и њене војске у 19. веку. Ратови српског народа за ослобођење од отоманске власти омогућили су обнављање српске државе, а један од њених темеља била је управо војска. Она је на својим леђима изнела главни терет ратова, у исто време се и сама стварала и развијала, а у обновљеној држави активно је учествовала у изградњи државних институција.

Савремени систем војног образовања Републике Србије, као део образовног и научног система Републике Србије, организује и реализује делатност образовања кадра у областима од интереса за одбрану и другим областима значајним за достизање потребних способности припадника система одбране у складу са делокругом и надлежностима Министарства одбране и мисијама и задацима Војске Србије.

Систем војног образовања Републике Србије успешно обезбеђује пројектоване потребе система одбране Републике Србије за кадром одговарајућег профила. То је ефикасан и рационалан систем усклађен са стандардима и принципима образовања професионал-

них војних лица земаља учесница програма „Партнерство за мир“ и захтевима заједничке европске зоне високог образовања односно стандардима и принципима Болоњске декларације.

Основни извор попуне официрским кадром је школовање у Војној академији, а од школске 2009/10. године, када је почела са радом Висока школа ВМА, и у Војномедицинској академији. Војна академија и Војномедицинска академија завршиле су процес акредитације као високе школе академских студија и акредитовале су студијске програме, а у току је процес акредитације интегрисаног Универзитета одбране и студијских програма за трећи ниво образовања (докторске студије). Наредна етапа реформе високог војног образовања укључује формирање војног универзитета.

Интензивне припреме за формирање Универзитета одбране, који ће објединити делатност Војне академије и дела Војномедицинске академије, почеле су 2009. године. Планирано је да се на овом универзитету реализују академске студије на свим нивоима (основне, дипломске, интегрисане, специјалистичке и докторске) у оквиру три научне области: друштвено-хуманистичкој, техничко-технолошкој (Војна академија) и области медицинских наука (Медицински факултет Војномедицинске академије). Поред тога, унутар ове високошколске установе била би обједињена комплетна образовна и научноистраживачка делатност, као јединствен процес високог образовања који је у функцији потреба МО и ВС.

Допунски извор попуне официрским кадром је школовање у цивилним високошколским установама, уз додатно оспособљавање за обављање одређених дужности у Министарству одбране и Војсци Србије.

Новим концептом обуке и професионалног развоја подофицира, подофицирски кадар се оспособљава у центрима за обуку. Кандидати за Основни курс за подофицире су професионални војници у чину десетара, са завршеним основним курсом за лидере, или цивили који се по конкурс јаве на обуку за подофицире.

Припадници МО и ВС упућују се и на школовање и усавршавање у престижне војне високошколске установе у иностранству, а све већи број припадника страних оружаних снага школује се и усавршава у систему војног образовања Републике Србије, на свим нивоима школовања.

У складу са одредбама Конвенције о поштовању људских права и равноправности полова и искуствима већине европских држа-

ва, од школске 2007/08. године женама је омогућено школовање у Војној академији, а од почетка рада Високе школе ВМА жене могу равноправно да конкуришу за пријем на школовање и у ову војно-школску установу.

Прихватањем међународних стандарда учења и тестирања знања страног језика и информационих технологија, у систему одбране повећана је интероперабилност кадра МО и ВС са оружаним снагама европских земаља, што је од виталног значаја за равноправно учешће кадра МО и ВС у мултинационалном окружењу.

Војна академија

У јануару 1850. године Илија Гарашанин проследио је Државном савету предлог пројекта о трансформацији Тополивнице у официрску школу, односно предлог за оснивање Артиљеријске школе. Државни савет усвојио је овај предлог, а кнез Александар Карађорђевић Указом о устојенију артилериске школе, од 18. марта 1850. године, одобрио је њено формирање. Данас се 18. март слави као Дан Војне академије и Дан војног школства.

Током 160 година своје историје Војна академија радила је у различитим условима и историјским околностима, прилагођавајући се и непрекидно мењајући, у сталном настојању да буде савремена, ефикасна и функционална образовна институција. На прагу трећег

миленијума, српско војно школство нашло се пред још једним изазовом темељних реформи, које се у овој области спроводе од 2006. године и имају циљ да профилишу модеран, ефикасан и функционалан образовни систем који ће у потпуности одговарати потребама и задацима ВС, да ускладе и хармонизују војно и цивилно образовање у држави и, напослетку, промовишу институционални оквир који ће заокружити процес образовања и научне делатности у области одбране и безбедности у Србији.

Школовање у Војној академији пројектовано је као интегрисан систем студијских програма, војне обуке и војностручног усавршавања старешинског кадра на свим нивоима и у свим областима. Поред школовања кадра за потребе система одбране Републике Србије, у Војној академији школују се и припадници оружаних снага других држава.

Основно, професионално оспособљавање официра састоји се од четворогодишњих основних академских студија, чијим се ефикасним комбиновањем са војном обуком обезбеђује профил будућих официра који одговара потребама система одбране. Завршетком основних академских студија кадети се оспособљавају за почетне официрске дужности нивоа командира вода у складу са мисијама и задацима Војске Србије. У Војној академији реализује се пет студијских програма: менаџмент у одбрани, војномашинско инжењерство, војноелектронско инжењерство, војнохемијско инжењерство и војно ваздухопловство.

Дипломске академске студије обезбеђују проширивање знања стечених на основним академским студијама и стицање компетенција за обављање виших дужности у свом роду – служби нивоа командира чете – батерије, као и за обављање послова дипломираног менаџера, односно дипломираног инжењера одређеног профила. Ове студије реализују се у четири студијска програма: менаџмент у одбрани; војномашинско инжењерство; војноелектронско инжењерство и војнохемијско инжењерство (пети студијски програм – војно ваздухопловство реализовало би се у току заједничког студијског програма са Саобраћајним факултетом).

Војна обука траје 26 недеља и изводи се у две фазе. Прва фаза подразумева заједничку обуку за све кадете и реализује се у камповима. Друга фаза обуке је стручно-специјалистичка и такође се изводи у камповима. Кампови се организују на логорским просторијама и у центрима за обуку војника у различитом трајању.

Стручно усавршавање током каријере представља важан сегмент образовне делатности у Војној академији. Овај концепт обухвата четири нивоа усавршавања: основни командно-штабни курс, командно-штабно усавршавање, генералштабно усавршавање и високе студије безбедности и одбране.

Основни командно-штабни курс оспособљава официре за дужности нивоа командира чете и функционалне дужности у командама батаљонског нивоа, родовског типа. Похађају га официри чина поручника и капетана, а траје три месеца.

Командно-штабним усавршавањем официри се оспособљавају за командовање тактичким јединицама ранга батаљона, обављање штабних дужности у командама бригадног нивоа и других дужности у вишим командама Војске и организационим јединицама МО (по типу каријере). Кандидати су официри чина капетана и мајора, а усавршавање траје једну школску годину, односно 10 месеци.

Генералштабно усавршавање намењено је за оспособљавање официра за командовање јединицама (саставима) бригадног нивоа, обављање штабних, наставничких и других дужности у командама и организационим јединицама Војске и МО оперативног и стратегијског нивоа (интервизовски карактер). Похађају га официри чина мајора и потпуковника, а траје једну школску годину, односно 9 месеци.

Планирано је да четврти ниво усавршавања, високе студије безбедности и одбране, заживи реализацијом наредне фазе реформе система високог војног образовања. Циљ овог школовања јесте оспособљавање официра за највише дужности у МО и ВС, државних службеника и других лица за обављање високих дужности у министарствима, државним органима и институцијама Републике Србије који се ангажују на пословима безбедности и одбране.

У Војној академији реализује се и школовање за резервне официре. Циљ овог школовања јесте оспособљавање резервних официра за обављање дужности командира одељења и командира вода и других дужности тог нивоа у роду – служби, у складу са мисијама и задацима Војске Србије.

Војномедицинска академија (ВМА)

Традиција Војномедицинске академије ВМА сеже до прве половине 19. века када је, Указом кнеза Александра Карађорђевића, 2. марта 1844. године основана „прва централна војна болница“. Тај се датум данас слави као Дан ВМА. Изградњом нове зграде 1909. године, добијена је најмодернија здравствена установа на Балкану са 400 болесничких постеља. Шест лекара војне болнице учествовало је у формирању Медицинског факултета у Београду. Болница је преименована у Главну војну болницу Краљевине Југославије, а од 1950. године носи назив Војномедицинска академија. Од тада до данас ВМА је водећа војноздравствена, научноистраживачка установа и центар за постдипломско школовање у земљи. Генерације врхунских медицинских радника уграђивале су своје знање, труд и ентузијазам у развој ВМА тако да је данас она једна од најугледнијих установа у региону.

ВМА је здравствена, образовна и научна институција у Министарству одбране а од 2007. године је са 40% капацитета интегрисана и у систем јавног здравства Републике Србије. Систем ВМА организован је у 27 клиника, 17 института, дијагностичко-поликлинички центар са савремено опремљеним Центром за дневну хирургију и Амбулантом за дијаспору. У ВМА постоји Центар хитне помоћи, Центар за контролу тровања и Центар за трансплантацију органа и костне сржи. Формирано је и Одељење за здравствену негу, Одељење за превенцију болничких инфекција, Центар за клиничку фармакологију. Сектор за школовање и научноистраживачки рад носилац је образовног и научноистраживачког процеса, као и пу-

блицистичке делатности. Сектор превентивне медицине има посебан значај са војног и општедруштвеног аспекта. Све то подржава Сектор за логистику који брине о свим материјално-техничким аспектима функционисања ВМА. Институт за фармацију ВМА омогућава санитетско снабдевање лековима, реагенсима, дијагностикумима, а представља и малу фабрику лекова и осталих препарата.

ВМА има око 3.000 запослених, од тога 470 лекара, 40 стоматолога, 1.400 медицинских техничара, 36 фармацеута, велики број молекуларних биолога и осталих стручњака. У овој високо стручној медицинској установи терцијарног типа примењују се савремене дијагностичке (мултислајсни скенер и магнетна резонанца) и терапијске процедуре (неурорадиолошке, ендоскопске, кардиолошке и гастро-ентеролошке, ендоваскуларне технике, извођење компликованих хируршких захвата и лечење свих интернистичких обољења).

ВМА је водећа установа у региону за извођење трансплантационог програма солидних органа (јетра, бубрег) и матичних ћелија, јер је од надлежних међународних стручних институција препозната као установа која испуњава све критеријуме за ову улогу. До сада је у ВМА успешно обављено 13 трансплантација јетре, 359 трансплантација бубрега, велики број трансплантација матичних ћелија, као и трансплантација костне сржи.

Комплетан рад и руковођење у ВМА одвијају се у складу са највишим стандардима квалитета менаџмента, заштите животне

средине, здравља и безбедности на раду, као и лабораторijskog рада – ISO 9001, 14001, 18001, 22000 и 17025.

Припадници ВМА учествују у мултинационалним операцијама уз претходну заједничку обуку са колегама из земаља које су наши стратешки партнери, као што су припадници санитетске службе Краљевине Норвешке. До сада је више припадника ВМА учествовало у мисијама УН у Конгу, а од 23. јуна 2009. године учествују и у раду санитетских тимова Војске Србије ангажованих у мировним мисијама УН у Чад и Централноафричкој Републици. За приказану хуманост, одважност, стручност и ангажовање у обављању ових дужности добили су бројне похвале и признања домаћих и међународних институција.

Бројне делегације највишег војномедицинског и државно-политичког ранга свакодневно посећују ову установу. Теме интересовања односе се на јединствена искуства стручњака ВМА у области ратне хирургије, збрињавања повређених и оболелих у условима масовних катастрофа, пострауматског стресног синдрома.

Изузетно је значајна улога ВМА у оквиру Балканског и Светског комитета војне медицине, а ова установа проглашена је за регионални центар за војномедицинску сарадњу. Уз то, више од 50 младих стручњака послато је на усавршавање у најеминентније светске центре, од Хјустона до Токија.

У Војномедицинској академији школују се војни и цивилни медицински кадрови свих профила, а у настави и образовању учествује

120 професора и доцената, 237 доктора и 97 магистара медицинских наука. Сектор за школовање и научноистраживачки рад носилац је образовног и научноистраживачког процеса, као и публицистичке делатности. Школа резервних официра (ШРО) санитетске службе, стручно усавршавање медицинских техничара, бројни курсеви, семинари и остали видови наставе представљају традицију у ВМА.

Посебна признања и популарност ВМА је стекла кроз извођење војних медицинских вежби како припадника ШРО тако и међународних, с циљем подизања борбене готовости и стручне спремности припадника санитетске службе у случају ратних дејстава и масовних несрећа и катастрофа. Један од резултата оваквих активности јесте пријем ВМА за пуноправног члана стручне медицинске асоцијације Балканско удружење војне медицине (Balcan Military Medical Committee).

Оснивањем високе школе интегрисаних студија медицине створени су предуслови за школовање војних лекара. Медицински факултет ВМА од 2010. године постаје саставни део новоформираног Универзитета одбране Србије. Центар за континуирану медицинску едукацију ВМА само у првој половини ове године акредитовао је у Здравственом савету Србије више од 250 стручних састанака, курсева, семинара и симпозијума намењених едукацији свих профила медицинских кадрова из система МО и цивилства. У сваком тренутку, на школовању у ВМА налази се више од 250 људи.

Стратегија развоја ВМА у будућности огледа се у одржавању њене улоге као водеће здравствене, образовне и научноистраживачке установе у систему МО и Републици Србији.

Војна гимназија

Од оснивања давне 1970. године Војна гимназија представља елитну образовну установу, не само по изванредним успесима, постигнутим у школовању многих генерација будућих војних старешина, већ и по незаобилазној васпитно-образовној улози коју та школа никада није занемарила. Та улога остала је у аманет још од времена када се називала Гимназија краља Александра. Војна гимназија одшколовала је више од 6.000 ученика, од којих су неки достигли највише руководеће и командне дужности у систему одбране Републике Србије и земаља у региону.

Војна гимназија је школа интернатског типа а налази се у Београду. Школска зграда је задужбина краља Александра Првог Кара-

Ђорђевића саграђена 1933. године. У тој импозантној грађевини реализује се настава у кабинетима, лабораторијама, учионицама и салама, као и културно-забавне активности. Наставнички кадар је искусан, привржен школи и укључен у све активности ученика у интернату.

Интернат је изграђен 1970. године, а намењен је за смештај ученика, самостални рад – учење, исхрану, реализацију наставе из физичког васпитања, здравствене услуге, као и за реализацију слободних активности и ваннаставног васпитно-образовног рада. Са ученицима раде искусни васпитачи – старешине, психолози и педагози.

Задаци Војне гимназије су образовање и васпитање ученика, развој свестране младе личности уз изражене психофизичке способности и подизање мотивације за војни позив. Ученици Војне гимназије стичу опште образовање за наставак школовања у Војној академији. Наставни план и програм усклађен је са наставним планом и програмом гимназије општег смера у систему средњег образовања Републике Србије. Поред стицања општих знања неопходних за наставак школовања на Војној академији, стална пажња посвећује се одржавању мотивационог прага ученика за војну професију.

Специфичном идентитету Војне гимназије и популарности код потенцијалних кандидата за упис не доприноси само материјална сигурност и извесна перспектива након школовања већ и квалитет наставе и традиција ове школе, као и богатство спортских и културних, ваннаставних активности које се у њој одвијају. Посебни облици рада имали су и имају нарочито мотивационо дејство за младу популацију. У току четворогодишњег школовања ученици се обучавају у пливању и скијању, а у складу са наставним плановима и програмом организују се екскурзије и обиласци историјских знаменитости у земљи и региону.

Војна гимназија је јединствена и препознатљива у земљи по успесима у настави и спортским такмичењима, а посебно по томе што је то средина без насиља, алкохола и дроге.

5.3. ОБУКА

Обука у Војсци Србије је плански и организован процес стицања знања, вештина, навика и развијања психофизичких и интелектуалних способности и моралних својстава личности, којима се појединци, јединице, команде и организационе јединице Генералштаба Војске Србије обучавају за извршавање индивидуалних и колективних задатака на безбедан начин, у миру, ратном и ванредном стању.

Циљ обуке је достизање постављених стандарда индивидуалне и колективне обучености појединаца, команди, јединица и установа, односно изградња способности за извршавање додељених мисија и задатака.

Према врсти субјеката обучавања, обука може бити: индивидуална; обука послуга, посада и тимова; колективна и обука команди.

Индивидуална обука према садржају може бити: основна, специјалистичка и функционална. Циљ индивидуалне обуке јесте

стварање самоувереног, дисциплинованог и сналажљивог појединца који је физички способан, добро мотивисан, обучен у основним вештинама, радњама и поступцима и који поседује квалитете борца да преживи на бојном пољу и успешно извршава задатке као члан посаде, послуге или тима.

Обука послуга, посада и тимова јесте врста обуке у којој се реализује део индивидуалне специјалистичке обуке. Циљ ове обуке јесте овладавање вештинама, радњама и поступцима за рад у послужу, посади и тиму и постизање ефикасности коју појединац сам не може да постигне.

Колективна обука је врста обуке у којој се обучавају јединице, као целине, за извршавање додељених мисија и задатака, самостално или у садејству са јединицама других видова, родова и служби. Колективна обука укључује обуку две или више послуга, посада, тимова и обуку команди за извођење тактичких дејстава. Облици колективне обуке су: обука родова, служби и специјалности, комбинована (интерродовска) обука и здружена (интервидовска) обука. Обука родова, комбинована или здружена обука, може се реализовати у

оквиру националних или мултинационалних снага и као обука за конкретну мисију.

Обука команди је кључна за успешну употребу јединице и обухвата све нивое командовања. Она мора бити максимално прилагођена захтевима употребе јединице и духу односа који владају у ланцу командовања операцијом. Обука командног састава треба да развија: способности за тимски рад, иницијативу, самопоуздање, одговорност и стручност.

Тактички ниво обуке обухвата: обуку команди, колективну обуку јединица ранга одељења до бригаде, обуку послуга, посаде, тимова и индивидуалну обуку. Институције за обуку на тактичком нивоу су: команде и јединице тактичког нивоа, центри за основну и центри за специјалистичку обуку, Центар за обуку и усавршавање подофицира, Центар за мировне операције, Центар за обуку путем симулација, Центри за колективну обуку и интервидовски полигон.

У Војсци Србије примениће се нови модел обуке јединица професионалног састава, чиме ће престати обука рочне војске. Нови модел обуке професионалне војске захтеваће успостављање и развој модела обуке војника на добровољном служењу војног рока, формирање и успостављање активне резерве, обука резервног састава и ратних јединица и стварање услова и отпочињање обуке новоуспостављених команди за развој снага за подршку.

Достизање интероперабилности са страним партнерима омогућиће Војсци Србије примену заједничких процедура и поступака у обуци, вежбама и операцијама. Усвајањем стандарда као основног средства за достизање интероперабилности обезбедиће ВС компатибилност и заменивост са чланицама НАТО и другим партнерским земљама.

Повећано ангажовање припадника Министарства одбране и Војске Србије у оквиру програма „Партнерство за мир“, као и повећано учешће контингената Војске Србије у мултинационалним операцијама у оквиру декларисаних снага „Партнерства за мир“ створиће услове за извођење заједничке обуке и вежби са снагама партнерских земаља, примену савремених стандарда и постављање нових захтева у оспособљавању кадра за реализацију задатака у међународном окружењу.

6

МАТЕРИЈАЛНИ РЕСУРСИ

6. МАТЕРИЈАЛНИ РЕСУРСИ

Материјални ресурси обухватају природне, привредне, финансијске, информационе и остале потенцијале Републике Србије који се ангажују за потребе одбране. Најзначајнији материјални ресурси за потребе одбране су финансијска средства, наоружање и војна опрема, војна инфраструктура и капацитети за производњу наоружања и војне опреме. Политика планирања материјалних ресурса за потребе одбране спроводи се уз поштовање принципа реалности и транспарентности у обрачунавању и трошењу одобрених средстава. Реализацијом процеса управљања материјалним ресурсима обухваћени су и програми који доприносе јачању интероперабилности са оружаним снагама земаља чланица програма „Партнерство за мир“ и Северноатлантског савеза.

6.1. ЛОГИСТИЧКА ПОДРШКА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Логистика у Војсци Србије представља посебан подсистем војне организације помоћу којег се усклађеним односом, организацијом и ангажовањем логистичких капацитета реализује њен основни задатак, дефинисан као логистичка подршка у извршавању мисија и задатака Војске у свим условима и облицима њене употребе.

Извори логистичке подршке су производња, материјалне резерве, ремонт, оправка и регенерација, увоз, саобраћајни, транспортни и здравствени ресурси и инфраструктура Републике Србије.

Принципи на којима се заснива логистика Војске Србије су: интегралност, територијалност, отвореност система, прилагодљивост, непрекидност, потпуност и мобилност, с циљем обезбеђења ефективне и економичне логистичке подршке.

Применом основних принципа тежи се успостављању функционалне логистичке структуре и њеном повезивању и ослањању на одговарајуће државне и привредне капацитете, чиме се, према реалним могућностима, на оптималан начин обезбеђује подршка Војске у реализацији циљева и задатака.

Логистичка организација изграђује се на функционалном принципу. Органи логистике чине окосницу логистичке организације, а обухватају командне, управне и извршне органе, који се уграђују

у организациону структуру Војске по нивоима командовања. Извршни органи су логистичке јединице од одељења до батаљона, ремонтни заводи, Завод за превентивну медицинску заштиту и Централна логистичка база.

Логистичка подршка Војске Србије обухвата техничку, интендантску, санитетску, ветеринарску, саобраћајну и грађевинску подршку, којима се остварују функције снабдевања, одржавања, транспорта, здравства, инфраструктуре и општих логистичких делатности.

Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“

Формирањем Аеропланске ескадре 1916. године на Крфу, формирана је и прва српска Аеропланска радионица, која је у својој историји више пута мењала базу и име. Након паузе у раду после завршетка Другог светског рата 1944. године прва Аеропланска радионица поново почиње са радом. Формира се Ваздухопловнотехнички ремонтни завод „Јастреб“, који ремонтује ваздухоплове и ваздухопловну опрему, а 1952. године формира се Ваздухопловнотехнички ремонтни завод „Мома Станојловић“, који ремонтује ваздухопловне моторе. Спајањем два завода формиран је Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“. Он под тим именом успешно послује од 1976. све до 1999. године, када му је интервенцијом

НАТО пословање успорено и нанета велика материјална штета. У протеклих 11 година Завод је успео да обнови већи део својих капацитета и настави са радом. Данас ради на обнављању инфраструктуре, интеграцији и модернизацији. Поред за потребе ВС, Завод је радио и ради за цивилни сектор и стране наручиоце.

Широк спектар делатности којима се бави Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“ обухвата: ремонт, производњу и услуге. У свом програму ремонтује надзвучне летелице: МиГ-21 и МиГ-29; млазне авионе: *сујер гaleb, гaleb и орао*; транспортне авионе Ан-26, Ан-2; клипни авион *ушва-75*; лаке хеликоптере газела и Ми-2; транспортни хеликоптер Ми-8.

Завод је оспособљен за све врсте ремонта клипних; турбоелисних и турбо-вратилних погонских група; ОТО и дизел мотора; средњи ремонт ракетног система КУБ и НЕВА; средњи ремонт радарских система: ПРВ-16, П-12, П-15; ремонт ракета В-В: Р-3Р, Р-13М, Р-60М/МК, Р73Е, Р-27, АГМ65Б.

Поред ремонта ваздухоплова, мотора и противваздухопловних средстава, следећи сегмент ремонта је оправка радио-навигационе опреме, фото-опреме и летачке опреме, која се дефектира, ремонтује и испитује у одељењима која су за то специјализована. Завод ремонтује и сва остала ваздухопловнотехничка и техничка материјална средства за Ваздухопловство и противваздухопловну одбрану, као што су средства за опслуживање ваздухоплова, противпожарна средства, цистерне за гориво, транспортери, електроцентрале и електроагрегати, електропокретачи, средства ракетне технике, земаљска навигациона средства итд.

Стручњаци Завода су, у сарадњи са ВТИ, Машинским факултетом, Институтом за физику, Електротехничким факултетом и предузећима из области ваздухопловне индустрије, пројектовали и израдили уређај за прилагођавање пилота на просторну дезоријентацију, центрифугу с убрзањем од 1 g до максималних 35 g, барокомору, за испитивање пумпи – регулатора протока горива, столове за испитивање турбо-агрегата, столове за испитивање елиса.

У Заводу постоји могућност модификације ваздухоплова и уградње опреме за електронско ометање; опремање ваздухоплова за фото-снимања; модификацију ваздухоплова у санитарске, транспортне, десантне и борбене варијанте; опремање хеликоптера за слепање на воду; израду хеликоптерских ведара за гашење пожара.

Завод изводи специјалистичке обуке и дообуке кадрова у ваздухопловнотехничка занимања; врши трансфер технологије у области ваздухопловне индустрије, израду комплетних пројеката и формирање ремонтних или производних капацитета, опремање објеката комплетном инфраструктуром, уређајима и постројењима уз инсталирање и атестирање опреме.

ТРЗ Крагујевац основан је 21. октобра 1950. године као главна артиљеријска радионица за оправку муниције под називом Војна радионица бр. 515. ТРЗ Крагујевац наставља традицију погона Лабораторијум који је био у саставу Тополивнице. Тополивница је основана у Београду 1848. године, а потом измештена у Крагујевац, да би касније постала Војнотехнички завод, највећа војна фабрика на Балкану (уништена током Другог светског рата). У годинама после Другог светског рата обнавља се Војнотехнички завод у Крагујевцу, а већ 1944. године и пиротехничка делатност. Завод је поново оштећен током борбених дејстава 1999. године.

ТРЗ Крагујевац је пројектован и изграђен наменски за одржавање свих врста и калибара муниције и минско-експлозивних средстава – убојних средстава (УБС) из надлежности Копнене војске (КоВ): стрељачке муниције, минобацачких мина и мина за ручне бацаче, ручних бомби, муниције за бестрзајна оруђа, артиљеријске муниције земаљске и противваздухопловне артиљерије, тенковске муниције, противпешадијских и противтенковских мина, тротилских метака и муниције помоћне намене (опитне, школске, вежбовне и сл.). Стандард квалитета JUS ISO 9001:2001 и SNO 9010:2005 увело је 2005. године, као и сертификован систем менаџмента квалитетом (QMC) акредитовано сертификационо тело Министарства одбране.

Технички ремонтни завод Чачак је установа Војске Србије чија је основна делатност техничко одржавање и генерални ремонт средстава борбене технике, укључујући и одговарајуће припадајуће системе, агрегате и уређаје. На основу развијене технологије ремонта, расположивих капацитета и вишегодишњег искуства у овој области технике, Завод је оспособљен за извођење успешног ремонта борбених средстава: гусеничара и точкаша, артиљеријског, ракетног и пешадијског наоружања, средстава везе, оптичких и оптоелектронских средстава, енергетских средстава и ракетне технике. Своје развијене капацитете Завод ангажује и у пружању услуга за потребе цивилног сектора.

Захваљујући успешно развијеној технологији ремонта, расположивим капацитетима, кадровском потенцијалу и вишегодишњем иску-

ству, успешно обавља: техничко одржавање и ремонт мотора, моторних возила, пољопривредне, грађевинске и рударске механизације, производњу резервних делова, машинску обраду, машинску обраду делова мотора, термичку и хемијско-термичку обраду, регенерацију делова, ремонт и оправку личног и спортског наоружања, хемијску и галванску заштиту, оправку и верификацију мерних средстава.

Развој Завода је стални процес којем се придаје посебна пажња. У садашњим условима технолошке и кадровске оспособљености, послови развоја усмерени су на: освајање генералног ремонта нових техничких средстава Војске Србије, модификације и модернизације средстава, освајање производње резервних делова, освајање нових производа Завода (војна опрема и наставна средства), као и обуку кадра за одржавање техничких средстава организовањем специјалистичких курсева.

6.2. ОПРЕМАЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Опремање наоружањем и војном опремом реализује се кроз истраживање, развој и набавку нових средстава и система, као и модернизацију постојећих перспективних борбених система. У процесу опремања наоружањем и војном опремом превасходно се користе научноистраживачки и производни капацитети Републике Србије, у складу са технолошким могућностима и економском оправда-

ношћу. При набавци средстава из увоза предност се даје заједничким пројектима са страним партнерима, првенствено оним који укључују трансфер технологија и упошљавање привредних капацитета у Републици Србији.

Одређени су бројни приоритети у овој области од којих су најзначајнији: опремање телекомуникационом и информатичком опремом за интегрисани систем веза, развој и опремање Центра за контролу суверенитета ваздушног простора; опремање осматрачким радарима 3D и рачунарском мрежом за обраду података радарских станица и опремање јединица Копнене војске по моделу М21, затим опремање вишенаменим борбеним авионима и школским авионом за почетну обуку *ласџа*, савременим извиђачким средствима, ракетним системом противваздухопловне одбране средњег домета, оклопним борбеним возилима точкашима, опремање тренажерима и симулаторима сложених борбених система, опремање транспортним авионима и транспортним хеликоптерима, набавка беспилотних летелица за потребе извиђачких јединица и опремање јединица за учешће у мултинационалним операцијама.

Модернизацијом наоружања и војне опреме обухваћени су перспективни системи и средства. Реализује се у домаћим научноистраживачким установама и производним капацитетима.

Приоритети у области модернизације су модернизација тенкова, борбених возила и самоходних артиљеријских оруђа, модернизација хеликоптера и авиона, модернизација радара и ракетних система ПВО и модернизација бродских оружних система.

6.3. ВОЈНА ИНФРАСТРУКТУРА

Инфраструктура одбране обухвата комплексе и објекте које користе Министарство одбране и Војска Србије, стамбене објекте и друге објекте од значаја за одбрану. У квантитативном смислу, односно по расположивом обиму и површини простора и објеката, инфраструктура система одбране премашује потребе Министарства одбране и Војске Србије. Међутим, у квалитативном смислу, када је реч о стању инфраструктуре, оно не задовољава тренутне потребе Министарства одбране и Војске Србије. Ради побољшања стања војне инфраструктуре, израђен је „Мастер план“ отуђења, а Влада Републике Србије донела је закључке у вези са отуђењем одређених војних комплекса.

Један од проблема са којим се суочава Министарство одбране јесте складиштење и чување убојних средстава, њихов вишак и занављање. Та средства се, за разлику од осталих средстава и војне опреме, морају одржавати и када су вишак, јер представљају потенцијалну опасност. Складишта у којима се убојна средства чувају изграђена су пре више деценија, а њихове зоне сигурности и пиротехничке безбедности нарушене су накнадном изградњом околних цивилних објеката.

У области инфраструктуре, у наредном периоду планирају се активности прилагођавања постојећих перспективних војних комплекса и објеката садашњим потребама система одбране, након трајног решавања питања размештаја организационих целина Министарства одбране и Војске Србије. За ту сврху биће израђени неопходни просторни и урбанистички планови за перспективне гарнизоне, са ослонцем на постојеће комплексе, уз максималну рационализацију размештаја јединица и ангажовања простора. Планира се трансформисање перспективних касарни у војне базе и размештај Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије на једну локацију. У начелу, све планске активности биће усмерене на дислокацију из градских целина, укрупњавање војних комплекса и концентрирање свих активности војне обуке на што мањем броју локација. Успоставиће се и ефикасна процедура за редовно и инвестиционо одржавање објеката, као и уређење области финансирања грађевинско-урбанистичке делатности.

Груписањем јединица, односно смањењем броја гарнизона и гарнизоних места, смањују се укупни трошкови система одбране. Такође, изградњом, адаптацијом, доградњом и модернизацијом објеката побољшали би се услови за живот и рад припадника Министарства одбране и Војске Србије, као и за смештај покретних материјалних средстава.

6.4. ОДБРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА

Одбрамбена индустрија у функцији развоја нових технологија под контролом система безбедности прати и подстиче нове технологије у цивилном сектору које су значајне за производњу наоружања и војне опреме, и има респективан потенцијал и виталност.

Одбрамбену индустрију Републике Србије чине предузећа која производе и финализују средства наоружања и војне опреме, кооперантско-услугна предузећа, научне установе, институти и лабораторије. Садашњи комплекс одбрамбене индустрије чини 11 специјализованих предузећа, са око 11.000 запослених. Поред тога, одбрамбена индустрија обухвата и 27 предузећа која поседују појединачне капацитете за производњу наоружања и војне опреме, која као допунски капацитет из области металургије, прераде метала, машиноградње, хемијске индустрије, текстилне индустрије и индустрије коже и обуће употпуњава ресурсе за производњу наоружања и војне опреме.

Потребни капацитети за производњу наоружања и војне опреме, у складу са потребама опремања Војске Србије, дефинисани су у Министарству одбране, а предузећа нису усмерена само на задовољавање домаћих потреба већ и на извоз на светско тржиште. Стална тенденција раста извоза резултат је заједничког ефекта обнављања политичких односа са земљама традиционалним купцима, али и спремности српске одбрамбене индустрије да понуди висок квалитет производа. Присуство одбрамбене индустрије на светском тржишту подстиче даљи привредни развој, а у интеграцији са светом кроз разне видове војне, научно-техничке и економске сарадње веће су могућности за пласман производа.

Постојећу групацију „Одбрамбена индустрија Србије“ чини шест предузећа са дефинисаним статусом производње у области одбрамбене индустрије и чија је програмска оријентација у надлежности Министарства одбране са тенденцијом проширења ове групација за још три предузећа.

Производни програм предузећа **ХК „Крушик“ а.д.** заснива се на: производњи иницијалних, класичних убојних и нових ракетних средстава, производњи убојних средстава за цивилно тржиште и услугама обраде материјала. У наредном периоду планира се производња хексогена и октогена у количинама које ће подмирити потребе војне индустрије. Завршетком фабрике иницијалних средстава обезбедиће се проширење постојећег производног асортимана увођењем димне и осветљавајуће муниције.

Производни програм предузећа **„Милан Благојевић – Наменска“ а.д.** Лучани заснива се на производњи свих типова нитроцелулозе, барута, барутних пуњења, нитроглицерина и јаких смеша. Поред базне производње, у наредном периоду планира се производња модуларних барутних пуњења.

Производни програм предузећа **„Прва искра“ а.д. Барич** заснива се на производњи: ТНТ, октогена, хекстола, АНФО експлозива, антифриза и метил естера. У наредном периоду планира се повећање капацитете за делаборацију и прераду експлозива на бази RDX–хексоген и НМХ–октоген из разних убојних средстава.

Предузеће **„Први партизан“ а.д. Ужице** бави се производњом стрељачке, вежбовне, артиљеријске поткалибарне и „еколошке“ муниције, машина и уређаја, као и стандардном и специјалном машинском обрадом. У наредном периоду планира се развој муниције 5,7x28 mm, 12,7 mm, као и трасерне муниције.

Компанија **„Слобода“ а.д. Чачак** производи: авионску, против-авионску, тенковску и артиљеријску муницију, ручне бацаче ракета и убојна средства за цивилно тржиште. У наступајућем периоду Компанија планира проширење и оптимизацију постојећих производних капацитета како би кренула у освајање нових производних програма према захтевима тржишта.

Предузеће **„ЗАСТАВА ОРУЖЈЕ“ а.д. Крагујевац** производи аутоматско оружје калибра 5,56 и 7,62 mm, бацаче граната, снајперске пушке, митраље, топове калибра 20 и 30 mm. За потребе

цивилног сектора производи пиштоље, ловачке и спортске пушке и карабине. У наступајућем периоду планира се проширење фамилије аутоматских пушака, развој полуаутоматске снајперске пушке, тешког митраљеа и подцевних бацача граната у НАТО калибру.

Југоимпорт–СДПР Ј.П. је државно предузеће са успешном вишедеценијском традицијом у промету наоружања, војне опреме и трансфера технологије. Историјат компаније почиње 18. јуна 1949. године када је Решењем председника Владе основано предузеће за међународну трговину „Југоимпорт“ са примарним циљем увоз делова и репроматеријала за потребе домаће војне индустрије. Од 1953. године „Југоимпорт“ почиње да се бави и извозом. Након неколико реорганизација, одлуком Владе Републике Србије од 8. јуна 2006. године Југоимпорт–СДПР Ј.П. послује као јавно предузеће у апсолутном државном власништву. Решењем министра одбране од 11. децембра 2007. године Југоимпорт–СДПР Ј.П. добио је дозволу и за обављање делатности производње наоружања и војне опреме.

Основна делатност Југоимпорт–СДПР Ј.П су послови спољнотрговинског промета наоружања и војне опреме, где продаја на иностраним тржиштима учествује са више од 95 одсто.

7 ИСТРАЖИВАЊЕ И РАЗВОЈ

7. ИСТРАЖИВАЊЕ И РАЗВОЈ

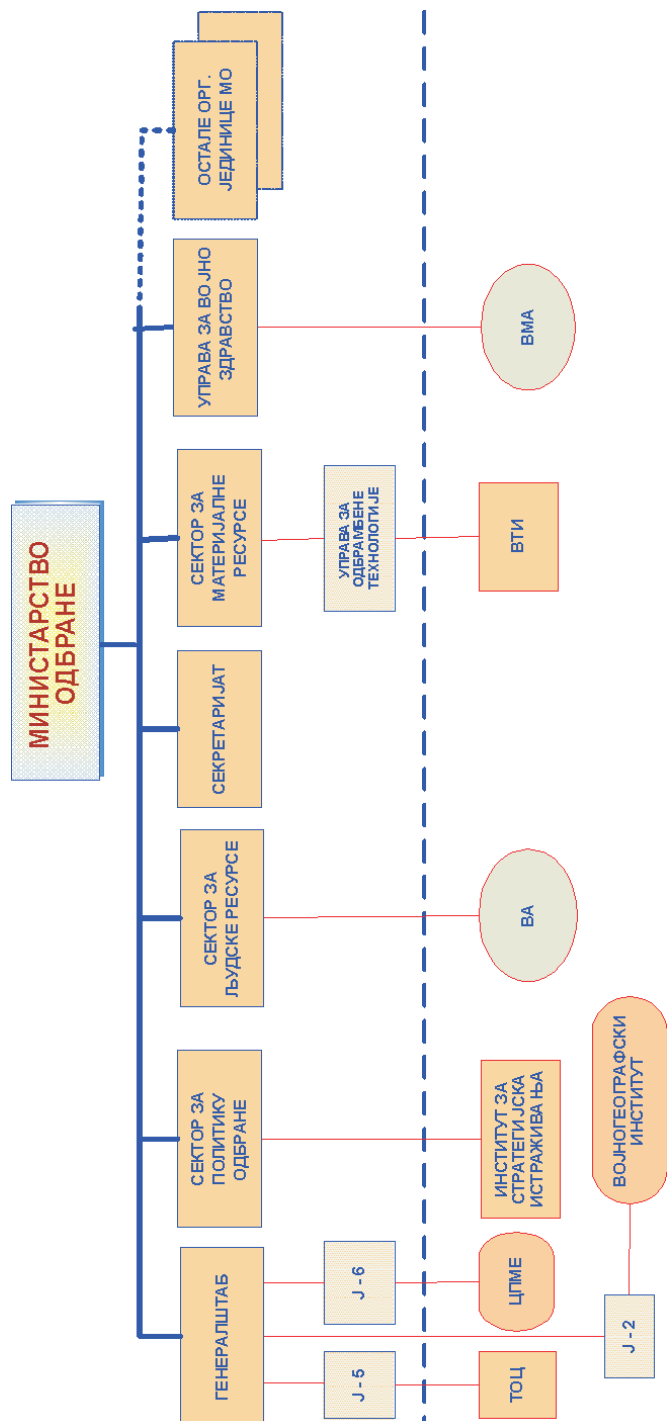
Научноистраживачка делатност, као једна од веома важних функција у систему одбране Републике Србије је организован и системски рад војних научних установа и високих војних школа на подстицању систематског стваралачког рада усмереног на стицање нових знања, идеја, иновација, развој технологија и њихову примену у области одбране. Заједно са образовањем у високошколским установама, научноистраживачка делатност треба да постане главни чинилац и покретач развоја одбрамбених снага.

Основни циљ научноистраживачке делатности у Министарству одбране и Војсци Србије јесте подизање ефикасности развоја Војске у свим њеним сегментима, што подразумева примену нових технологија с циљем јачања Војске, у складу са њеним мисијама и задацима у савременим условима, укључујући развој и производњу наоружања и војне опреме, као и усавршавање научноистраживачког кадра. Основни циљеви развоја научноистраживачке делатности у будућем периоду јесу повећање утицаја науке и технологије на укупан развој система одбране Републике Србије и развијање и унапређивање међународне одбрамбене сарадње.

Крајем 2008. године формиран је Савет за научноистраживачку делатност у Министарству одбране као стручно и саветодавно тела министра одбране које разматра питања из научноистраживачке делатности у области одбране. Бројна су питања које Савет разматра. Он доноси и одређене закључке у виду предлога министру одбране ради предузимања одређених активности. Такође, проучава и разматра стање и даје предлоге одлука из области основних, примењених и развојних истраживања од интереса за одбрану, као и за организацију, финансирање и реализацију садржаја научноистраживачке делатности. Чланови Савета су истакнути научни радници и признати стручњаци у областима науке од значаја за одбрану како из система одбране тако и из структура друштва (САНУ, Министарство науке и технолошког развоја РС, Конференције универзитета Републике Србије итд.).

У оквиру праћења кључних научноистраживачких пројеката, у Министарству одбране формирано је Стално радно тело Савета за НИД у МО о рецензији и реализацији кључних пројеката од значаја

Организациона структура војних научних установа у МО

за одбрану. Задатак овог тела јесте давање оцене и мишљења о предлозима кључних пројеката од значаја за одбрану, припремање стручних мишљења и стручних образложења у вези са рецензијом кључних пројеката од значаја за одбрану и анализирање и праћење реализације тих пројеката.

Усвајањем документа Стратегијске смернице развоја научно-истраживачке делатности у Министарству одбране и Војсци Србије средином 2009. године, дефинисана су полазна становишта Министарства одбране Републике Србије о процесу промена у организацији и функционисању научноистраживачке делатности у Министарству одбране и Војсци Србије.

Окосницу научноистраживачких капацитета у Министарству одбране и Војсци Србије чине високе војне школе (Војна академија и Војномедицинска академија), научне установе (Институт за стратегијска истраживања, Војнотехнички институт и Технички опитни центар) и истраживачко-развојне јединице (Војногеографски институт и Центар за примењену математику и електронику).

Институт за стратегијска истраживања (ИСИ) је научноистраживачка установа Министарства одбране која се бави истраживањима у области безбедности, одбране и војне историје.

ИСИ је настао спајањем Војноисторијског института, који је основан осамдесетих година прошлог века, и Института ратне веш-

тине, који је далеке 1876. године основао Јован Драгашевић. Формирањем ИСИ, 1. октобра 2006. године, обједињен је научноистраживачки рад Института ратне вештине и Војноисторијског института. Институт има богату издавачку делатност са дугом традицијом, а располаже и ретком и богатом библиотеком историјских књига од којих су оне из 19. века раритети на овим просторима.

Најважнији задаци Института за стратегијска истраживања су: израда стратегијских анализа и процена степена угрожености, изазова, ризика и претњи по безбедност земље; анализа процеса и чинилаца у међународним односима од којих зависи безбедност и међународни положај Републике Србије; истраживање искустава из постојећих кризних жаришта у земљи и свету значајних за безбедност Републике Србије; истраживање начина прикључења и ангажовања Републике Србије у међународним безбедносним организацијама; развијање и унапређивање методологије истраживања система одбране Републике Србије; истраживање војне историје 19. и 20. века; учешће и сарадња у научноистраживачким пројектима чији су носиоци друге институције у земљи и иностранству, а односе се на област безбедности, одбране, безбедносне интеграције и војну историју; припрема и реализација научних и стручних скупова, конференција, семинара и курсева из области безбедности, одбране и војне историје; учешће у реализацији наставног процеса у Војној академији и публиковање књига и часописа из области безбедности, одбране и војне историје.

Војнотехнички институт (ВТИ) је прва и највећа војна научноистраживачка установа у Србији са шездесетогодишњом традицијом која се бави истраживањима и развојем нових и модернизацијом постојећих средстава наоружања и војне опреме (НВО) за све видове Војске Србије. ВТИ је развио и увео у Војску Србије око 1.300 средстава НВО. Основан је 3. новембра 1948. године, а статус научноистраживачке установе стекао је 1976. године.

Војнотехнички институт обавља послове који се односе на: истраживање и развој нових и модернизацију постојећих средстава наоружања и војне опреме; остваривање научне и стручне делатности; усавршавање научног кадра; израду техничке документације средстава НВО која су на коришћењу у систему одбране; експертизе патената од интереса за одбрану; пружање услуга корисницима у области научно-техничке истраживачке делатности у земљи и иностранству; организовање и одржавање научних и стручних ску-

пова из области техничких наука; учествовање и извођење наставе на последипломским студијама и другим облицима усавршавања.

У Војнотехничком институту запослена су 23 доктора наука и 68 магистара и специјалиста у техничким делатностима значајним за развој средстава НВО. У Институту ради 15 истраживача с научним звањем, а више истраживача ангажовано је на факултетима и високим војним школама у земљи. Институт има успешну сарадњу с техничким факултетима и учествује у извођењу докторских и магистарских студија.

Укупна научноистраживачка делатност ВТИ-а обухвата велики број примењених истраживања у свим техничким областима. Институт поседује 28 специјализованих лабораторија.

При реализацији наведених делатности Институт у потпуности примењује систем менаџмента квалитетом према захтевима стандарда SRPS ISO 9001 и SRPS ISO/IEC 17025.

Технички опитни центар (ТОЦ) је војна научноистраживачка установа која под тим називом постоји од 1. августа 2006. године. Овлашћен је за спровођење завршних, верификационих и хомологационих испитивања средстава наоружања и војне опреме и метролошко обезбеђење система одбране. У склопу реформе система одбране, Технички опитни центар формиран је обједињавањем три центра – Техничког опитног центра КоВ, Ваздухопловног опитног центра и Морнаричког опитног центра. Ова три центра која су

ушла у састав ТОЦ-а настала су у различитим периодима развоја Војске. Ваздухопловни опитни центар наставља традицију Ваздухопловне опитне групе формиране 14. децембра 1933. године, а установа је званично основана 1949. године. Иако се почеци Техничког опитног центра везују за 1973. годину, најважнија лабораторија – Центар за испитивање НВО у Никинцима – основана је 1951. године као Централни полигон Генералне дирекције индустрије муниције. Морнарички опитни центар установљен је 1980. године у Сплиту, 1991. године пресељен је у Тиват, а распадом државне заједнице у Београд.

Основна намена Техничког опитног центра јесте испитивање квалитета средстава НВО у свим фазама развоја – од пројектовања до серијске производње, а касније и у условима експлоатације, односно продужења века употребе.

Технички опитни центар бави се научноистраживачким радом у области развоја и израде метода испитивања и еталонирања, воја опреме за испитивање и еталонирање и израде стандарда и других докумената за потребе испитивања и оцењивања квалитета

Овај центар је прва установа у систему одбране која је успоставила и сертифицивала систем менаџмента квалитетом према захтевима стандарда SRPS ISO 9001.

Технички опитни центар располаже са 25 лабораторија и 2 опитна полигона са око 2000 мерних средстава, више од 6.000 елабората и извештаја о извршеним испитивањима, учествује у изради више од 700 стандарда одбране, више од 350 развијених метода испитивања и више од 20.000 издатих сертификата о извршеном еталонирању.

Војногеографски институт (ВГИ) је установа Војске Србије и највиши стручни и извршни орган Геодетске службе намењен за прикупљање, израду, ажурирање, стандардизацију, анализу, дистрибуцију и складиштење података о простору у аналогном и дигиталном облику за потребе Војске Србије, система одбране и државних органа. У оквиру својих мисија и задатака, Институт се бави истраживачко-развојним и продукционим радом у областима геодезије, фотограметрије, картографије, географских информационих система, картографске репродукције, метрологије и других геодисциплина с циљем израде геотопографских материјала.

Војногеографски институт формиран је 1876. године као Географско одељење Главног ђенералштаба Српске војске. Назив Гео-

графски институт добио је 1920. године, а 1923. године добија назив Војногеографски институт, који и данас носи. Од формирања 1876. године до данас ВГИ је у саставу Војске, осим у периодима од 1920. до 1941. и од 2005. до 2010. године, када је био под Министарством одбране.

У свом вишедеценијском постојању Војногеографски институт је реализовао најобимније националне радове у области основних геодетских радова, триангулације, нивелмана, геофизичког, гравиметријског премера, као и картографског премера и картирања простора бивше Југославије и Републике Србије у стандардном размерном низу од 1:25 000 до 1:1 500 000 и израдио велики број специјалних и тематских карата (аналогну базу геопросторних података).

Институт уводи савремену информатичку технологију, развија централну геотопографску базу података у размери 1:25 000 као основу за развој ГИС Војске Србије и савремену картографску продукцију размерног низа топографских карата за простор Републике Србије и партиципира са надлежним државним органима у области реализације најважнијих геодетских и геофизичких радова.

Центар за примењену математику и електронику (ЦПМЕ) је јединствена, специјализована истраживачко-развојна установа у области криптозаштите за потребе Министарства одбране и Војске Србије и осталих функционалних система криптозаштите у Републици Србији, организационо и функционално везана за Управу за телекомуникације и информатику (Ј-6) Генералштаба Војске Србије.

Центар за примењену математику и електронику наставља традицију 120. центра формираног 5. маја 1967. године. Од 1982. године Центар ради под називом Институт за примењену математику и електронику (*ИПМЕ*), а 1985. године регистрован је као научна установа у Војсци. Током 2006. године *ИПМЕ* је преформиран у Центар за примењену математику и електронику.

Центар за примењену математику и електронику бави се истраживањем, развојем и верификацијом криптолошких алгоритама за потребе Министарства одбране и Војске Србије и других функционалних система криптозаштите у Републици Србији; развојем и имплементацијом криптолошких алгоритама у телекомуникационо-информатичким системима домаће и стране производње за потребе Министарства одбране и Војске Србије; истраживањем и развојем нових, одржавањем и модернизацијом постојећих хардверских и софтверских криптолошких решења за потребе Министарства од-

бране и Војске Србије; пројектовањем решења и дефинисањем критеријума за заштиту од компромитујућег електромагнетног зрачења на уређајима и системима криптозаштите; генерисањем, изградом и дистрибуцијом крипто параметара и специјалних докумената криптозаштите за потребе Министарства одбране и Војске Србије и других функционалних система криптозаштите Републике Србије; издавањем електронских сертификата и персонализацијом електронских идентификационих докумената за потребе Министарства одбране и Војске Србије.

Сектор за школовање и научноистраживачки рад ВМА носилац је образовног и научноистраживачког процеса, као и публицистичке делатности. Стручњаци ВМА су уважени чланови и руководиоци бројних струковних и научних удружења у земљи и иностранству, као и секција Српског лекарског друштва. Написане су вредне књиге и уџбеници, а бројна саопштења о резултатима стручног и научног рада ВМА објављена су у домаћим и међународним стручно-научним публикацијама и презентирана на домаћим и међународним скуповима.

Центар за континуирану медицинску едукацију (КМЕ) Војно-медицинске академије је само у првој половини 2010. године акредитовао у Здравственом савету Србије око 200 стручних састанака, курсева, семинара и симпозијума намењених за едукацију свих профила медицинског кадра из система МО и цивилства.

Војносаниџејски преглед, гласило лекара, стоматолога и фармацеута Војске Србије, од средине 2008. године уврштен је у листу најпрестижнијих светских научних часописа.

Већ годинама научноистраживачке програме регионалног и националног значаја изводи стручни кадар ВМА, заједно са колегама из земље и иностранства. Компаративна предност ВМА у односу на друге научноистраживачке институције у томе је што се ови програми могу проверити и доказати у пракси. Тренутно се у ВМА интензивно ради на два мега пројекта са више од 60 научноистраживачких задатака. Резултати научноистраживачког рада који се одвија у овом здању валоризују се у свакодневной клиничкој пракси, као и објављивањем у најеминентнијим стручним часописима.

8

ФИНАНСИРАЊЕ
ОДБРАНЕ

8. ФИНАНСИРАЊЕ ОДБРАНЕ

Закон о буџетском систему представља пропис којим је на нов, сасвим другачији начин уређена област управљања јавним финансијама. Суштину тог новог прописа чини то да су прихваћени и у њега уграђени принципи и процедура међународно признате регулативе и методологије. На тај начин учињен је први конкретан корак у приближавању и усаглашавању са прописима развијених земаља и отворена могућност за свеукупно интегрисање у Европу. Створен је интегрисани буџетски систем са методологијом која обезбеђује ефикасније и транспарентније планирање, програмирање, буџетирање и извршење, као замена за досадашње фрагментарно управљање јавним финансијама. Постављање новог концепта обезбеђено је дефинисањем заједничке правне основе, јединствене буџетске класификације и јединствених критеријума и докумената потребних за израду и контролу сваког сегмента у оквиру јединственог интегрисаног буџетског система.

Буџет одбране се припрема и усваја у складу са измењеним нормативно-системским решењима и у том смислу претрпео је одређене садржинске и процедуралне измене у односу на раније буџете, тако да може у потпуности одговорити захтевима које је поставио Закон о буџетском систему и који је у складу с тим добио тражену форму и садржај како би у потпуности могао да одговори намени и задацима.

Планирање одбране има примарни значај у процесу управљања системом одбране. Систем планирања одбране обезбеђује изградњу потребних способности, функционисање и развој система одбране, рационално ангажовање расположивих ресурса одбране и транспарентност располагања финансијским средствима за потребе одбране.

Планирање средстава за финансирање одбране заснива се на реалним економским могућностима Републике Србије, циљевима и задацима система одбране, процени безбедности, дефинисаним приоритетима и преузетим обавезама. У процесу планирања јасно се дефинишу дугорочни, средњорочни и годишњи приоритети и обезбеђује економична и ефикасна употреба средстава одобрених за потребе одбране.

На основу стратегијских опредељења и утврђених потреба, систем планирања, програмирања, буџетирања и извршења, кроз

израду планова и програма развоја, непосредно дефинише управљање ресурсима одбране у функцији изградње способности за додељене мисије и задатке.

Финансирање одбране врши се на годишњем нивоу из средстава која се утврђују Законом о буџету Републике Србије.

Основни извори финансирања функционисања и развоја система одбране су: средства из буџета Републике Србије, средства сопствених прихода, нераспоређени вишак прихода из ранијих година, донације страних земаља и међународних организација, примања од продаје нефинансијске имовине, неутрошена средства донација из ранијих година и кредитно задуживање Републике Србије у иностранству.

Планирањем посебних средстава у буџету Републике Србије настојаће се обезбедити финансијска средства за опремање сложеним борбеним системима Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, као и учешће Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама и другим активностима ван граница Републике Србије.

У складу са Меморандумом о буџету и економској и фискалној политици и Упутством за припрему буџета Републике Србије, Министарство одбране за сваку буџетску годину израђује предлог финансијског плана одбране, посебно водећи рачуна да тај план буде усклађен са плановима и програмима развоја и функционисања система одбране.

Транспарентност у планирању и финансирању одбране остварује се кроз буџетску процедуру израде, доношења, извршавања, контроле и ревизије буџета. Планирање, израда, доношење и извршење финансијског плана одбране врши се на основу јединствене буџетске класификације.

Основно опредељење у пројектовању финансирања система одбране јесте да се обезбеди изградња потребних способности елемената система одбране уз што повољнију структуру трошкова. Нова структура трошкова треба да омогући већи удео у укупним трошковима дела који се односи на инвестиције и оперативне трошкове, уз истовремено смањење учешћа персоналних трошкова. Циљну структуру трошкова чине: персонални трошкови 50%, оперативни трошкови 30% и инвестициони трошкови 20% буџета одбране. Имајући у виду постојеће стање система одбране, као и садашњу структуру трошкова одбране, циљно стање достигаће се постепено. Таква структура трошкова успоставиће се најкасније до 2016. године.

За редовно функционисање и развој система одбране, у складу са методологијом Међународног монетарног фонда – Статистика државних финансија 1986, потребно је обезбедити најмање 2% бруто домаћег производа, без средства за исплату војних пензија.

Обезбеђењем најмање 2% бруто домаћег производа за редовно функционисање и развој система одбране и планирањем посебних финансијских средстава у буџету Републике Србије за опремање Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије сложеним борбеним системима, као и обезбеђењем посебних средстава у буџету за учешће Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама и другим активностима ван граница Републике Србије стварају се услови за ревитализацију способности Војске Србије за извршавање мисија и задатака у одбрани земље.

У приложеној табели дат је приказ података о макроекономским показатељима за период од 2010. до 2013. године, предвиђеним средствима за финансирање одбране у 2010. години и пројекцији расхода одбране у периоду од 2011. до 2013. године (извор: Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2011. годину, са пројекцијама за 2012. и 2013. годину).

У хиљадама динара

РАСХОДИ ОДБРАНЕ	2010.	2011.	2012.	2013.
Бруто домаћи производ (БДП)	3.073.456.000	3.314.445.000	3.626.335.000	3.986.466.000
Процент издвајања за одбрану из БДП	2,2	2,1	2,2	2,4
Буџет одбране, од тога за финансирање:	68.000.000	73.000.000	73.217.076	76.853.842
Министарства одбране	67.737.127	72.738.583	72.953.360	76.582.099
Инспектората одбране	17.873	15.790	11.596	13.163
Војнобезбедносне агенције	100.000	100.016	101.276	102.530
Војнообавештајне агенције	145.000	145.611	150.844	156.050

У структури трошкова за 2010. годину, без средстава за војне пензије, средства за персоналне трошкове учествују са 65%, оперативне са 22,2% и инвестиције са 12,8%. У периоду од 2011. до 2013. године тежиће се успостављању циљне структуре трошкова у којима средства за персоналне трошкове учествују са 50%, оперативне са 30% и инвестиције са 20% буџета одбране.

9

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА У ОБЛАСТИ ОДБРАНЕ

9. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА У ОБЛАСТИ ОДБРАНЕ

Безбедносни ризици у савременом свету потврђују дубоку међузависност држава и региона, односно недељивост светске безбедности. Отуда и потреба сарадње и кооперативног приступа безбедности на регионалном и глобалном нивоу. Основу за такав приступ чине равноправан дијалог, партнерство и заједничко деловање држава и других субјеката у међународној заједници на достизању, очувању и унапређењу безбедности.

Изградња и побољшање партнерских односа са више од 60 држава и оружаних снага широм света и светским и регионалним безбедносним институцијама у функцији је спољне политике Републике Србије, доприноси јачању националне безбедности, обезбеђује међународну подршку реформи система одбране и услове за повратак наше одбрамбене индустрије на светско тржиште наоружања и војне опреме. Поред тога, обезбеђује приступ новим технологијама, што се позитивно одражава на стабилност и укупан економски развој.

Међународна сарадња у области одбране одвија се на мултилатералном и билатералном нивоу, непосредно и у оквиру међународних организација.

Успешном реализацијом планираних активности међународне сарадње постигнути су значајни резултати у јачању угледа Републике Србије у међународној заједници и подршци остваривању задатака и мисија МО и ВС.

9.1. МУЛТИЛАТЕРАЛНА САРАДЊА

Република Србија као незаобилазни фактор стабилности западног Балкана опредељена је за активно учешће у свим процесима сарадње и заједничког деловања са другим државама у оквиру међународних организација. Она се залаже за афирмацију концепта кооперативне безбедности. Сарадњом са Организацијом уједињених нација, европским и другим међународним организацијама и регионалним структурама, доприноси изградњи и унапређивању сопствене, регионалне и глобалне безбедности.

Организација уједињених нација (ОУН) један је од најзначајнијих механизма за јачање безбедности и очување међународног мира у свету. Организација окупља 192 земље чланице с циљем очувања мира и безбедности у свету. Република Србија односе са ОУН заснива на поштовању Повеље УН и резолуција Генералне скупштине и Савета безбедности.

У спољнополитичкој оријентацији Србије сарадња са ОУН представља дефинишући фактор, кроз који се са успехом може остварити унапређење односа и са другим организацијама и институцијама. Остваривање пуне сарадње са ОУН важан је фактор у напорима Србије да очува свој територијални интегритет и суверенитет.

Сарадња у области одбране са ОУН одвија се превасходно у области мултинационалних операција УН и кроз реализацију преузетих међународних обавеза из домена разоружања.

У области мултинационалних операција сарадња се реализује учешћем и покретањем процеса за интензивније учествовање професионалних припадника МО и ВС у мултинационалним операцијама УН, што припада групи највиших циљева Републике Србије у остваривању спољнополитичких приоритета и представља њен активан допринос очувању мира и стабилности у свету.

Сарадња у области разоружања одвија се кроз обавезе надгледања спровођења Конвенције УН о забрани употребе и пролиферације противпешадијских мина (Отавска конвенција), забрани или ограничавању употребе одређених типова конвенционалног оружја и забрани оружја за масовно уништење, биолошког и хемијског оружја.

Европска унија представља кључног партнера Србије у процесу међународне подршке демократским и економским реформама земље. Чланство у Европској унији приоритетан је спољнополитички циљ Републике Србије.

Кроз процес европских интеграција Србија изражава спремност да изграђује сопствене безбедносне капацитете и опредељење да дâ свој допринос спровођењу Заједничке безбедносне и одбрамбене политике (ЗБОП) ЕУ.

Министарство одбране је, поред Министарства спољних послова, Министарства унутрашњих послова, Министарства финансија, Министарства економије и регионалног развоја и Канцеларије за европске интеграције, надлежно за спровођење активности Републике Србије у области ЗБОП. Јачањем сарадње у оквиру ЗБОП, као и у оквиру регионалних иницијатива, Србија јача сопствену безбедност и доприноси стабилности читавог региона Југоисточне Европе.

Министарство одбране је укључено у процес усклађивања нормативно-правних аката из своје надлежности у процесу хармонизације са правним тековинама ЕУ. Заокруживањем стратегијско-

нормативног оквира усвајањем стратегија и закона који нормативно-правно дефинишу и уређују систем одбране, Министарство одбране испунило је своје обавезе из Националног програма за интеграцију Републике Србије у процесу приступања Европској унији.

Закључивањем споразума о безбедносним процедурама за размену поверљивих информација са ЕУ и споразума Европске уније и Републике Србије о успостављању оквира за учешће Републике Србије у операцијама Европске уније за управљање кризама, за које су преговори у току, створиће се услови за ангажовање представника Републике Србије у операцијама и мисијама под мандатом ЕУ.

Република Србија формално је постала учесница **НАТО програма „Партнерство за мир“ (ПЗМ)** потписивањем Оквирног документа 14. децембра 2006. године, на основу позива НАТО упућеног на самиту у Риги 29. новембра исте године. Обим и садржај ангажовања Републике Србије дефинисани су Презентационим документом, који је представљен у седишту НАТО-а у Бриселу, 5. септембра 2007. године. Том приликом исказана је намера Србије да преузме део одговорности за стабилан и трајан мир у региону, учествује у мировним операцијама под мандатом УН и достигне интероперабилност оружаних снага са снагама држава чланица НАТО-а.

Циљеви сарадње Србије и НАТО-а у области одбране под окриљем програма „Партнерство за мир“ јесу стварање услова за пружање подршке Алијансе и њених чланица у процесу реформе система одбране и изградње потребних способности ради очувања националних интереса Србије, као и успешног ангажовања Војске Србије у изградњи и очувању мира у региону и свету. На тај начин даје се допринос спољној политици Републике Србије у процесу јачања међународног положаја и њеног активног учешћа у изградњи и очувању мира на регионалном и глобалном нивоу.

Партнерство Републике Србије са НАТО израз је заједничког убеђења да се стабилност и безбедност на територијама држава чланица и партнера може постићи једино сарадњом и заједничким акцијама. Актуелни приоритети учешћа Србије у „Партнерству за мир“ односе се пре свега на задатке који ће створити услове за успешан рад Мисије Републике Србије при НАТО-у, као и на ангажовање у расположивим механизмима програма „Партнерство за мир“.

Сарадња под окриљем „Партнерства за мир“ се из године у годину све више унапређује, чему је посебно допринео почетак имплементације Споразума о безбедности информација. Индивидуалним програмом партнерства Републике Србије и НАТО-а, који представља основу за ангажовање у свим осталим расположивим механизмима програма „Партнерство за мир“, конкретизује се сарадња Републике Србије и НАТО-а, сходно Презентационом документу. У оквиру Процеса планирања и прегледа предвиђени су значајни капацитети Републике Србије за сарадњу са НАТО.

На иницијативу Краљевине Норвешке, као подршка у спровођењу реформе одбране и достизању интероперабилности оружаних снага Србије, у фебруару 2006. године успостављена је Група Србија–НАТО за реформу одбране. Захваљујући интензивним разменама искустава у реформи система одбране држава евро-атлантског региона, рад Групе у протеклом периоду оцењен је као веома успешан.

Интензивно ангажовање Републике Србије и система одбране у програму „Партнерство за мир“ подржава реализацију спољно-политичких приоритета и у функцији је приближавања европским интеграцијама јер омогућава политичку, безбедносну и одбрамбену сарадњу држава чланица.

Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) највећа је регионална организација на евро-атлантском и евро-азијском простору са укупно 56 држава чланица. Основне функције ОЕБС-а су правовремено упозоравање, спречавање сукоба, управљање кризама и постконфликтни опоравак. Приступ безбедности Организације за европску безбедност и сарадњу је свеобухватан и покрива три димензије: заштита људских права, војно-политичка и економско-еколошка.

Организација за европску безбедност има важну улогу у јачању свих димензија безбедности и стабилности. Значајно је истаћи спремност Републике Србије да се укључи у све активности ОЕБС-а, посебно у оне које се предузимају ради јачања поверења и безбедносног консолидовања региона Југоисточне Европе.

Посебно је значајно нагласити да Република Србија, сагласно принципима ОЕБС-а, у области безбедности и одбране прихвата: јавност у пословима одбране, размену информација о одређеним категоријама јединица оружаних снага, примену мера за изградњу поверења и безбедности и решавања несугласица мирним путем, општеприхваћене стандарде у дефинисању места и улоге оружаних снага, командовању и надлежностима цивилних власти, промовисању принципа међународног хуманитарног и ратног права.

Мисија ОЕБС-а у Србији активно учествује у пројектима у оквиру реформе сектора безбедности, на плану јачања парламентарног надзора оружаних снага, подршке међуресорној сарадњи и заједничком управљању у сектору безбедности, као и подршке образовању и јачању капацитета и улоге цивилног друштва у сектору безбедности. Посредством Мисије успостављена је сарадња кроз више програма који имају регионални карактер, а посебно се

односе на помоћ у формулисању предлога нових законских решења у процесу реформе система одбране и оспособљавању структура друштва за вршење цивилног надзора сектора безбедности.

Министарство одбране сарађује са Мисијом ОЕБС-а у Србији и кроз пројекат „Консолидација процеса демократизације у сектору безбедности Србије“ у периоду 2010–2012. године. Циљ пројекта је јачање принципа управљања оружаним снагама и консолидовање демократског карактера цивилно-војних односа у Србији.

У складу са приоритетним спољнополитичким опредељењем за даље **унапређивање регионалне сарадње** и јачање односа са суседним и државама југоисточне Европе, Србија настоји активностима у оквиру регионалних иницијатива да јача сопствену безбедност и да дијалогом и сарадњом доприноси стабилности региона Југоисточне Европе.

Србија се залаже за даље проширивање и унапређивање стабилности у региону кроз чланство у следећим регионалним иницијативама: Процес сарадње у Југоисточној Европи (SEECP), Регионални савет за сарадњу (RCC), Процес сарадње министара одбране Југоисточне Европе (SEDM), Форум за помоћ земљама југоисточне Европе (SEEC), Иницијатива за сарадњу у Југоисточној Европи (SECI), Јадранско-јонска иницијатива (AII), Средњоевропска иницијатива (CEI) и Организација за црноморску економску сарадњу (BSEC). Србија има статус посматрача у једној регионалној иницијативи развијеној на простору Југоисточне Европе, и то Америчко-јадранској повељи (A-5).

Кроз наведене иницијативе Србија нуди капацитете регионалног нивоа: Центар АБХО у Крушевцу, ВМА, Центар за мировне операције у Београду, база „Југ“, Центар за уништавање муниције и наоружања ТРЗ Крагујевац и Центар за узгој паса и обуку водича паса у Нишу. Потписивањем заједничке изјаве министара одбране чланица Форума за помоћ земљама југоисточне Европе у октобру 2009. године, Центар АБХО у Крушевцу промовисан је за један од три регионална центра у оквиру наведене иницијативе.

9.2. БИЛАТЕРАЛНА САРАДЊА

Билатерална сарадња у области одбране, кроз сарадњу и партнерство са системима одбране других земаља, доприноси јачању националне безбедности Србије и обезбеђује ширу међуна-

родну podršku reformi sistema odbrane. Takođe, doprinosi širenju mogućnosti i obezbeđenju uslova za povratak odbrambene industrije Srbije na svetsko tržište naoružanja i vojne opreme. Uspesnom realizacijom planiranih i aktivnosti koje su inicirale strane države i privredni subjekti data je podrška obnavljanju i unapređenju vojnoekonomske i naučno-tehničke saradnje. Posebno je značajna činjenica da su obnavljanjem vojnoekonomske saradnje otvorene mogućnosti i za nastup drugih privrednih grana Republike Srbije.

Prioriteti bilateralne saradnje određuju se prema regionima, zemljama i međunarodnim organizacijama, u skladu sa definisanim interesima sistema odbrane. Proces definisanja prioriteta je po svojoj prirodi otvoren i dinamičan i kao takav podleže periodičnoj analizi i valorizaciji.

Saglasno definisanim određenjima spoljne politike Srbije, a u skladu s političkim, ekonomskim i bezbednosnim uticajem pojedinih država, prioritet bilateralnih odnosa u oblasti odbrane jeste saradnja sa SAD, Rusijom, Kinom i Evropskom unijom.

Bilateralna saradnja sa susednim državama predstavlja veoma značajnu komponentu saradnje u oblasti odbrane, jer doprinosi izgradnji poverenja, bezbednosti i stabilnosti u regionu.

9.3. ПРИПАДНИЦИ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У МЕЃУНАРОДНИМ МИСИЈАМА

Као чланица Уједињених нација, Република Србија, историјски потврђено, привржена је систему колективне безбедности и спремна да допринесе безбедности како на својој територији тако и да учествује ван својих граница у међународном окружењу, у складу са националним и државним интересима. На тај начин наставља се и традиција учешћа у мировним операцијама Уједињених нација започета још 1956. године.

Учешће у мировним операцијама има дугу традицију и огледа се кроз учешће Југословенске народне армије (СФРЈ) у мисијама УН:

- UNEF I (1956–1967) – мисија УН на Синају. ЈНА је у овој мисији имала највећи контингент. Укупно су извршене 22 ротације са 14.265 припадника;
- UNOC (1960–1964) у ДР Конго. ЈНА је учествовала са јединицом за ваздухопловнотехничку подршку;
- UNYOM (1963–1964) – мисија УН у Јемену. ЈНА је учествовала са једним одредом;

- UNIIMOG (1988–1991) – мисија у Ираку и Ирану. ЈНА је учествовала са војним посматрачима. Командант мисије био је генерал Славко Јовић;
- UNTAG (1989–1990) – мисија у Намибији. ЈНА је учествовала са војним посматрачима;
- UNAVEM (1989–1991) – мисија у Анголи. ЈНА је учествовала са војним посматрачима.

Након пријема државне заједнице Србија и Црна Гора у чланство УН настављено је учешће у мировним операцијама 2002. године упућивањем војних посматрача у мировну мисију УН у Источном Тимору (UNMISET).

Упућивањем два војна посматрача 2003. године започело је ангажовање у мировној мисији УН у Либерiji (UNMIL). Постепено се број ангажованих посматрача повећавао. Исте године је у мировној мисији УН у ДР Конго (MONUC) започело и ангажовање шесточланог медицинског тима за евакуацију ваздушним путем (AMET).

Током 2004. године војни посматрачи започели су ангажовање у мировним мисијама УН у Обали Слоноваче (UNOCI) и Бурундију (ONUB).

У 2009. години Република Србија је у мировну мисију УН у Републици Чад и Централноафричкој Републици (MINURCAT) упутила медицински контингент ангажован у саставу Норвешке пољске болнице. Од 2010. године српски медицински контингент самостално учествује у мисији пружањем медицинске помоћи припадницима мисије и цивилном становништву.

Припадници Министарства одбране и Војске Србије тренутно су ангажовани у мултинационалним операцијама Уједињених нација у Либерiji, Обали Слоноваче, Демократској Републици Конго, Републици Чад и Централноафричкој Републици, на дужностима војних посматрача, штабних официра и у санитетским тимовима. У 2010. години Република Србија учествује и у мировним мисијама УН у Републици Кипар и Либану.

У мултинационалне операције Уједињених нација упућују се посебно припремљени припадници Војске Србије и других снага одбране. Тежиште рада војних посматрача је на обављању задатака патролирања, контроли и спречавању илегалне трговине и имплементацији мировних споразума, док су штабни официри ангажовани на дужностима у оквиру штаба мисије и јединица. Санитетски тимови су ангажовани у медицинској евакуацији ваздушним путем

повређених и оболелих припадника мисије и у пружању медицинске помоћи припадницима мисије и локалном становништву.

Избор кандидата који се припремају и обучавају за учешће у мултинационалним операцијама врши се анкетирањем свих заинтересованих у Војсци Србије и Министарству одбране. На основу података добијених анкетирањем, Центар за мировне операције устројава и ажурира јединствену базу података о свим анкетираним лицима. Надлежни старешина Здружене оперативне команде образује комисију за избор кандидата који ће се припремати и обучавати за учешће у планираним мултинационалним операцијама.

Комисија, на основу резултата провере познавања страног језика, здравствене и психофизичке способности, стручних квалификација, личне мотивације кандидата и обављеног интервјуа, формира листу изабраних кандидата који ће се припремати и обучавати за учешће у мултинационалним операцијама.

Припреме и обука јединица Војске Србије врше се у центрума за обуку на основу посебног програма припрема и обуке који израђују команде оперативног нивоа, а одобрава их начелник Генералштаба Војске Србије. Координацију припрема и обуке врши Центар за мировне операције.

У наредном периоду, у складу са интересима и могућностима Републике Србије, планирано је повећање ангажовања у мултинаци-

оналним операцијама УН, како појединаца тако и јединица, на дужностима војних посматрача, штабних официра, припадника санитетских тимова и контингената.

Обим и карактер учешћа снага у мултинационалним операцијама усклађује се са повећањем потенцијала и могућностима Републике Србије, а то су ангажовање појединаца, санитетских тимова и јединица ранга вод-чета, који могу извршавати посматрачке, санитетске, војнополицијске, противтерористичке и задатке у оквиру штабова мултинационалних контингената нивоа бригаде и у штабовима мисија.

Поред ангажовања припадника Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама Уједињених нација, у наредном периоду могуће је њихово ангажовање и у операцијама Европске уније.

9.4. КОНТРОЛА НАОРУЖАЊА ПО МЕЂУНАРОДНИМ СПОРАЗУМИМА

Савезна Република Југославија, у чијем је саставу тада била Република Србија, се 1996. године потписивањем Дејтонског мировног споразума укључила у међународне механизме контроле наоружања. Споразумом је дефинисано бројчано ограничење пет основних врста борбених средстава и система (борбени тенкови, оклопна борбена возила, артиљеријска оруђа, борбени авиони и јуришни хеликоптери) у садашњој Републици Хрватској, Босни и Херцеговини, Црној Гори и Републици Србији.

Активности контроле наоружања у надлежности МО тежишно спроводи Верификациони центар који је формиран 1996. године као Управа за контролу наоружања ГШ ВЈ. Од 1996. године реализује активности из надлежности Дејтонског мировног споразума за члан IV Анекс 1Б и члан V. Прва инспекција спроведена је 26. августа 1996. године. У периоду у којем се врше инспекције у региону постигнут је висок ниво транспарентности и поверења, уравнотежен и стабилан ниво одбрамбених снага и број наоружања испод утврђених лимита. Република Србија дала је значајан допринос усвајању и примени Споразума о подрегионалној контроли наоружања, потврђујући тиме на конкретан начин значај који придаје регионалној сарадњи.

Повратком у институције ОЕБС-а 2001. године, Република Србија укључује се и у систем мера за изградњу поверења и безбед-

ности по „Бечком документу 1999“ које подразумевају и узајамне инспекције пријављених борбених јединица и формација заједно са још 55 држава чланица ОЕБС-а.

На основу „Бечког документа 1999“, Министарство одбране размењује са ОЕБС-ом и државама чланицама годишње информације о оружаним снагама и реализује у земљи и иностранству предвиђени број инспекција. Такође, једанпут у петогодишњем периоду, организује посету ваздухопловној бази и војном објекту. Таква посета у Републици Србији планирана је за 2011. годину. До сада је по „Бечком документу 1999“ реализовано више од 200 активности.

Република Србија је ратификовала највећи број међународних уговора и конвенција које се односе на ову област: Конвенцију о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о њиховом уништењу (CWC); Конвенцију о забрани употребе, складиштења, производње и промета противпешадијских мина и њиховом уништењу – Отавска конвенција; Правила понашања Европске уније у вези са извозом наоружања и војне опреме; Програм акције УН за спречавање, сузбијање и искорењивање недозвољене трговине стрељачким и лаким оружјем у свим његовим аспектима (UN PoA SALW); Документ ОЕБС-а о стрељачком и лакој оружју (SALW), као и друге одговарајуће одлуке ОЕБС-а из ове области – о складиштењу конвенционалног наоружања; о лаким преносним системима противваздухопловне одбране (MANPADS); о потврди крајњег корисника (End User Certification); о посредовању (brokering) и др. Такође, прихвата и поштује начела Кодекса понашања ЕУ при извозу наоружања (EU Code of Conduct on Arms Exports) која су, уједно, уграђена у Закон о спољној трговини наоружањем, војном опремом и робом двоструке намене.

Ратификацијом наведених међународних уговора и конвенција од стране Републике Србије, надлежности Верификационог центра проширују се и на њих. Верификациони центар реализује и активности према прихваћеним конвенцијама и резолуцијама Генералне скупштине и Савета безбедности УН у области контроле наоружања. У складу са документима УН и ОЕБС, Република Србија примењује и све предвиђене мере контроле производње, промета и трансфера наоружања.

10

ВОЈСКА И
ДРУШТВО

10. ВОЈСКА И ДРУШТВО

Остварујући запажене резултате последњих година у све три дефинисане мисије, Војска Србије враћа углед и поверење у народу какво је одувек имала.

Развијајући вишеструке облике цивилно-војне сарадње као организоване делатности, Војска Србије је свакодневно присутна у активностима друштва. Поред тога, Војска Србије у свом саставу има неколико установа од културно-историјског значаја са дугом традицијом које се баве делатностима од ширег друштвеног утицаја и значаја.

У остваривању своје функције Војска Србије, као део друштва, прихвата и подржава принципе демократске и цивилне контроле као гаранције да на најбољи начин служи својој држави и свом народу.

10.1. ДЕМОКРАТСКА И ЦИВИЛНА КОНТРОЛА

Демократска и цивилна контрола војске заузима значајно место у оквиру процеса реформи система одбране. Прецизно уставно и законско одређење улоге војске и могућност њене контроле један је од битних показатеља укупне демократизације сваког друштва. Због тога, цивилна контрола војске представља значајну претпоставку за пуну интеграцију Републике Србије у савремене токове међународне заједнице.

Општи је интерес Републике Србије да се демократска и цивилна контрола војске спроводи по парламентарном моделу европске демократије, како би се могла што брже укључити у савремене економске, политичке и безбедносне интеграције. Изградња оваког модела омогућава централну улогу парламента и његових органа и радних тела да, преко Владе Републике Србије, посебно њених ресорних министарстава, остварују ефикасну контролу војске и осталих субјеката одбране и безбедности.

Демократска и цивилна контрола система одбране подразумева да све одлуке које се доносе о развоју и употреби елемената система одбране буду у надлежности демократски изабраних органа цивилне власти. Они су представници демократски изра-

жене воље народа, док се припадници система одбране именују и постављају.

Суштина процеса демократске и цивилне контроле система одбране Републике Србије обухвата стицање увида легитимно изабраних представника политичке власти у стање система одбране. Циљ контроле јесте да се утврди да ли је деловање система одбране у складу са позицијом утврђеном Уставом, као и са политиком коју наведени представнички и извршни органи власти утврђују у својим актима.

Начело демократске и цивилне контроле војске постављено је као уставни принцип према којем је Војска Србије под демократском и цивилном контролом, а Народна скупштина врши надзор рада служби безбедности. Демократска и цивилна контрола Војске Србије нарочито обухвата контролу употребе и развоја Војске Србије, интерну и екстерну контролу трошкова за војне потребе, праћења стања и обавештавања јавности о стању припрема Војске Србије, обезбеђење слободног приступа информацијама од јавног значаја и утврђивање одговорности за вршење војних дужности у складу са законом. Демократску и цивилну контролу Војске Србије врше: Народна скупштина, председник Републике Србије, извршна власт, заштитник грађана и други државни органи, у складу са својим надлежностима, грађани и јавност.

Ипак, у демократским друштвима централно место заузима грађанин. Његова улога у цивилној контроли система одбране веома је значајна и може се остваривати на различите начине. Успешан модел односа грађанин – систем одбране омогућава демократски надзор система одбране, чему доприноси само здрав и професионалан однос припадника система одбране и цивилних демократских структура, у које убрајамо и медије. Тај однос мора бити заснован на отвореној и искреној комуникацији ових субјеката. Медији имају значајну и корисну улогу у цивилној и демократској контроли система одбране. Посредством медија успоставља се још чвршћи, свеобухватнији и комплекснији демократски надзор система одбране, што представља један од услова за приступање неке земље међународним интеграцијама. Систем одбране дужан је да прихвати медије и њихову контролну улогу као цивилизацијску тековину која ће по својим резултатима само користити развоју ове области.

Невладине организације имају веома значајну улогу у демократском и парламентарном надгледању војске, пре свега због: независне анализе и информација о систему одбране, војним и одбрамбеним питањима; праћења и охрабривања поштовања законских и људских права унутар безбедносног сектора; стављања безбедносних питања важних за друштво у целини на дневни ред Скупштине; учествовања у парламентарним дебатама и организовања курсева и семинара; давања алтернативних стручних гледишта у односу на владину безбедносну политику и буџет одбране; неговања јавних дебата у односу на формулисање могућих политичких опција; обезбеђивања подршке политичким одлукама о националној безбедности и начину спровођења тих одлука; едукације јавности и олакшавања алтернативних расправа у јавном сектору.

10.2. ЦИВИЛНО-ВОЈНА САРАДЊА

Пратећи промене у оперативном окружењу и пројектујући своје способности за прилагођавање новим безбедносним и војним изазовима, Војска Србије развија функцију цивилно-војне сарадње ради планирања, организовања и реализовања послова координације и сарадње Војске Србије и цивилних структура.

Цивилно-војна сарадња у Војсци Србије организује се на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу. Зависно од задатака јединица и врсте операције коју Војска Србије изводи, цивилно-војна

сарадња организује се од највишег нивоа, у Генералштабу, до нивоа батаљона. Цивилно-војну сарадњу реализују органи за цивилно-војну сарадњу. Највиши орган у Војсци Србије надлежан за доктринарно уређење цивилно-војне сарадње у целокупном систему одбране, а потом за организовање, планирање и контролу реализације послова цивилно-војне сарадње у Војсци Србије јесте Одељење за цивилно-војну сарадњу (Ј-9), које чини организациону јединицу Генералштаба Војске Србије. Поред органа за цивилно-војну сарадњу у јединицама, цивилно-војна сарадња одвија се преко њених центара у операцијама, односно канцеларија у свакодневном функционисању Војске, које се формирају ради обезбеђивања локација на којима се грађани и цивилне структуре могу обратити војним снагама за помоћ. С циљем обуке припадника Војске Србије у реализацији послова цивилно-војне сарадње и ради остваривања своје наменске функције, отворене су две канцеларије за цивилно-војну сарадњу, једна у Врању и друга у Краљеву.

Путем цивилно-војне сарадње могу се ангажовати разноврсни ресурси: информације, особље, борбена и неборбена опрема, а такође и војно и невојно особље као специјалисти за цивилно-војну сарадњу у пружању помоћи цивилном становништву и органима власти.

Практичне активности цивилно-војне сарадње у Војсци Србије у протеклом периоду биле су усмерене на пружање подршке цивилним органима власти и становништву у отклањању последи-

ца елементарних непогода широм Републике Србије (заштита и збрињавање становништва у поплавама на територији Републике Србије, учешће у гашењу шумских пожара) и пружању подршке становништву, посебно у Копненој зони безбедности, као што су пружање медицинске помоћи болесним и изнемоглим особама у виду организоване акције „Лекар на селу“, поправка и рашчишћавање путева у зимским условима до удаљених и тешко приступачних села, помоћ у водоснабдевању у сушном периоду, учествовање у хуманитарним акцијама и сл.

10.3. ИНСТИТУЦИЈЕ ОД КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ ЗНАЧАЈА

Музеј Југословенског ратног ваздухопловства (Музеј ЈРВ) се од свог оснивања интензивно бави евидентирањем, прикупљањем, чувањем и излагањем предмета који су током протеклих скоро сто година били коришћени у ваздухопловству и противваздухопловној одбрани, а уједно је и хроничар и чувар традиција ратног ваздухопловства.

Музеј Југословенског ратног ваздухопловства богатством експоната, ваздухопловне литературе, фотографија, видео и филмских записа, техничке документације и историјске грађе о јединицама и установама РВ и ПВО – ВиПВО више од педесет година представља својеврстан храм наше ваздухопловне мисли и ваздухопловне културне баштине. Формиран је почетком 1957. године, у Команди ратног ваздухопловства, као Одсек за историју и музеј. Од оснивања систематски и упорно прикупља музејски материјал и разноврсну историјску и техничку документацију, који сведоче о настанку и развоју разноврсних аспеката ваздухопловне делатности у нашим ваздухопловним снагама. Први експонат укључен у збирку ваздухоплова је домаћи авион за основну обуку *физир ФН*.

Музеј ЈРВ располаже светски значајном збирком ваздухоплова. Посебно се истичу авиони из Другог светског рата, где су, изузев јапанских ловаца, сакупљени сви најзначајнији ваздухоплови сила Осовине и савезника. Квалитет и квантитет збирке сврставају Музеј ЈРВ у сам врх светских специјализованих ваздухопловних музеја.

Војни архив наставља традицију историјског одељења основаног 5. фебруара 1876. године указом кнеза Милана Обреновића. Наиме, овим указом о устројству Главног ђенералштаба Српске војске прописано је да се у оквиру Главног ђенералштаба образује посебно (треће) одељење са задатком да „прибира историјска дата“ и пише ратну историју, да чува целокупну архиву и руководи Венералштабном библиотеком. Тиме је утемељено прво институционализовано бављење архивом у српској војсци. Настављајући ову традицију, Војни архив узима 1876. годину за годину свог настанка.

У Војном архиву чува се архивска грађа која је настала од 1847. године до данас. Постоје и старија документа – најстарији пронађен документ потиче из 1716. године, али се ипак 1847. година сматра кључном годином од које се може писати војна историја српске државе. Највећи број докумената је на српском језику, али није занемарљиво апострофирати постојање значајног броја докумената на немачком, италијанском, француском, енглеском, бугарском и другим језицима.

На историјском путу, који траје 134 године, Војни архив је у својим фондовима чувао, и има обавезу да сачува, документа о два српско-турска рата, српско-бугарском рату, Првом и Другом балканском рату 1912–1913, епопеји Србије у Првом светском рату 1914–1918, Априлском рату, Другом светском рату на просторима Југославије 1941–1945, али и документацију из мирнодопског живота српске војске, Краљевине Југославије и СФРЈ, СРЈ, државне заједнице Србија и Црна Гора и, напослетку, Републике Србије.

Војни музеј као установа од посебног значаја у српској војсци и култури је у свом трајању пропратио два века, памти владавину двеју српских династија, неколико држава и режима, сакупио је предмете од антике до данашњих дана. Делио је судбину народа чувајући његову прошлост и традицију у бројним предметима које с поштовањем и поносом баштине нове генерације.

После Берлинског конгреса у Кнежевини Србији формиране су и институције којима се одликовала свака модерна држава. Тако је Милан Обреновић IV „по милости божијој и вољи народа, књаз србски“ прописао 10/22. августа 1878. године Указ о устројству Војног музеја. По Правилима за војни музеј, прописаним следеће 1879. године, уследиле су године прикупљања и чувања „војних ствари“ од најстаријих времена, из буна и устанака и ослободилачких ратова српског народа. Услед тешкоћа кроз које је пролазила српска држава прва стална изложбена поставка отворена је тек 1904. године. Нажалост, погођена немачким гранатама, зграда Музеја је разорена, а евакуисани предмети опљачкани су крајем 1915. године. Одабране збирке однете су у Бечки и Пештански музеј, одакле је већина враћена између два светска рата.

У ратним околностима у Солуну, 1917. године, наређењем министра војног о прикупљању предмета, почело се са обнављањем Војног музеја. Прилике у новоствореној држави нису омогућиле да се ова идеја оствари све до 1934. године, када је краљ Александар I Карађорђевић издао Уредбу о Војном музеју. Предмети, прикупљани још током рата, откупи и нарочито дарови били су основа сталне изложбене поставке коју је у две зграде на Београдској тврђави 20. априла 1937. године отворио намесник кнез Павле Карађорђевић.

Леп успон и планови прекинути су Априлским ратом 1941. године, новим опљачкама за време окупације, разарањима зграда и збирки англо-америчким бомбардовањем, у априлу 1944. године, и борбама за ослобођење Београда у октобру исте године. Ипак, као

некад на Солунском фронту, још у току борби за ослобођење земље Војни музеј лечи ране прикупљајући предмете са ратишта. У поставци из 1952. године приоритет је добио Народноослободилачки рат.

Музејски фонд који чини више од 30.000 предмета сређен је у десетак збирки (уз то сама фото-архива има око 100.000 негатива и фотографија). Поред фото-архиве, предмети су распоређени у збирку праисторије, антике и раног средњег века, неколико збирки оружја и војне опреме, збирку одеће и униформи, застава, одликовања и уметничку збирку. У њима се чувају драгоцени предмети који су припадали српским и југословенским војсковођама и државницима, оружје и трофеји од камене и бронзане секире, мача до савременог оружја. Предмети и данас пристижу у Музеј даровима и откупом.

Медија центар „Одбрана“, као специјализована војна установа Управе за односе са јавношћу Министарства одбране, носилац је новинско-информативне и издавачке делатности у систему одбране. Формиран је почетком 2010. године у оквиру организацијско-мобилизацијских промена у Министарству одбране. У том процесу преузео је све делатности и задатке некадашњег Новинског центра „Одбрана“, Централног дома Војске Србије и Војноиздавачког завода.

Новинско-информативна делатност Медија центра „Одбрана“ обухвата прикупљање, припрему и објављивање информација о раду и активностима Министарства одбране, Војске Србије и осталих елемената система одбране у магазину „Одбрана“ и на веб сајтовима Министарства одбране и Војске Србије.

Седиште Медија центра „Одбрана“ је у згради Дома Војске Србије, некадашњем Ратничком дому који је, по пројектима архитектата Живка Пиперског и Јована Јовановића, грађен од 1929. до 1931. године и непосредно пред Други светски рат 1939. године. Зграда је од 1984. године одлуком Скупштине града Београда проглашена културним добром.

Магазин „Одбрана“ наставља традиције „Ратника“, првог званичног војног гласила у Србији који је почео да излази 24. јануара 1879. године. Тај дан обележава се као Дан Медија центра „Одбрана“. Значајан траг у историји српске војне штампе оставили су и „Народна армија“, „Фронт“ и „Војска“, листови који су излазили у периоду од 1945. до 2005. године. Први број „Одбране“ објављен је 1. октобра 2005. године и од тада у континуитету излази два пу-

та месечно (1. и 15.) као једино штампано гласило Министарства одбране. Од 2006. године „Одбрана“ је чланица Европског удружења војних новинара (ЕМРА). Последњи конгрес те асоцијације одржан је у Београду 2010. године.

Издавачка делатност Медија центра „Одбрана“ има дугу традицију и од 1945. године, када је формиран Војноиздавачки завод, до данас бележи више од 1.600 објављених наслова. Обухвата издавање војностручне, наставно-образовне, војнонаучне и публицистичке литературе и војних часописа „Војно дело“, „Војнотехнички гласник“ и „Нови гласник“. „Војно дело“ и „Војнотехнички гласник“ су научни часописи које је Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије сврстало у категорију М52 – часописа од националног значаја. „Нови гласник“ је стручни часопис оперативног и тактичког нивоа.

У саставу Медија центра „Одбрана“ је и продавница „Војна књига“ у Београду, једина специјализована војна књижара у Србији која је уједно и сувенирница и army shop. У оквиру продавнице издвојен је простор који ће ускоро бити уређен и опремљен као промотивни пункт Министарства одбране где ће сви заинтересовани грађани моћи да добију потребне информације у вези са професионалном службом у Војсци Србије, уписом у Војну гимназију и Војну академију и другим питањима која интересују најширу јавност.

Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“ је установа која је главни носилац музичког живота у систему одбране, једини ансамбл на овим просторима са веома разноврсним и богатим програмом извођачких могућности који на достојан начин афирмише и репрезентује Војску Србије широј јавности.

Давне 1899. године 26. септембра формиран је, наредбом Краља Александра I Обреновића, први симфонијски „Београдски војни оркестар“ који ће деловати непосредно под министром војним, а један од утемељивача овог оркестра био је и Станислав Бинички, аутор прве српске опере „На уранку“ и патриотски надахнутог познатог марша „На Дрину“ посвећеног пуковнику Миливоју Стојановићу, трећем команданту 2. пешадијског пука „Књаз Михаило“ који је учествовао у Церској бици.

Уметнички ансамбл МО „Станислав Бинички“, који данас чине симфонијски оркестар и естрадни оркестар, учествовао је на многобројним музичко-сценским свечаностима и фестивалима као што су: БЕМУС, БЕЛЕФ, Мокрањчеви дани, Нишке хорске свечано-

сти, Мермер и звуци, Слободиште у Крушевцу, Велики школски час у Крагујевцу и другим.

Овај уметнички ансамбл остварио је до сада успешну сарадњу и даље успешно сарађује са многим институцијама културе ван Министарства одбране и Војске, а такође и са страним институцијама и амбасадама Канаде, Италије, Шпаније, Француске, Немачке, Аустрије и др.

У току дуге традиције постојања, која временски задире у три века, Ансамбл је мењао назив, организационе форме и структуру, али програмски и уметнички опстајао и остајао доследан намени и мисији кроз своје активности и делатности.

За свој свестрани и самопрегоран рад добио је бројна значајна друштвена признања: Орден са златним венцем, Вукову награду, престижну награду Културно-просветне заједнице града Београда „Изванредни златни беоцуг“, многе плакете, повеље и захвалнице стручних удружења, команди и градова у којима је гостовао. Својим доприносом Ансамбл је обезбедио трајно место у уметничком животу наше земље и њене војске.

„Застава филм“, настала у лето 1948. године, је војна филмска кућа која делећи судбину војске оставља снажан печат у нашој кинематографији током 60 година.

У периоду од 1948. до 1960. године произведено је 115 „Филмских прегледа“, а 1954. године почела је са радом филмска лабораторија.

рија. У априлу 1949. године почиње снимање првог наставног филма „Обука о бацању ручних бомби“. На Међународном фестивалу војног наставног филма у Версају „Застава“ је освојила три „златна Сунца“ и једно „сребрно Сунце“. За 60 година свог постојања „Застава филм“ произвела је више од 1130 наставних филмова.

Шездесетих година 20. века „Застава филм“ постаје филмска кућа са највећом производњом документарних и краткометражних филмова у земљи. Период од 1960. до 1980. године је златно доба „Застава филма“. То је, у ствари, време ауторског сазревања и богате продукције високог квалитета, што је резултирало бројним наградама. Упоредо са документарним и кратким играним филмовима, уз ангажовање истакнутих стручњака, негује се техника цртежа и анимације.

На Београдском фестивалу документарног и краткометражног филма „Застава филм“ учествује од његовог оснивања. Прву награду освојила је 1961. године за филм „Поруке“ редитеља Стјепана Заниновића. Од тада се појављује на свим следећим смотрама и осваја више од 50 признања, закључно са наградом *Gran Prix* 2002. године за филм „Воз“ редитеља Горана Костића.

ВФЦ „Застава филм“ поседује филмски и видео архив који је један од најбогатијих и најсрећенијих у земљи, са 402 документарна и 43 кратка играна филма, 3 ТВ серије са укупно 19 епизода, 4 играна филма, 21 анимираним филмом, 5 експерименталних филмова, 132 рекламна филма, око 200 наменских филмова, 150 ТВ емисија, 79 епизода документарних и наменских серија, 564 серије дијафилмова и дијапозитива, више од 12.000 ТВ прилога и око 150 ТВ спотова. Укупна производња снимљена је на више од шест милиона метара филмске траке.

Војна штампарија „Београд“ има веома дугу традицију. У периоду од 1876. до 1898. године при Главном ђенералштабу организована је Штампарска радионица, а на Ђурђевдан, 6. маја 1898. године (по старом календару 24. априла), указом краља Србије Александра I Обреновића почела је са радом Штампарија краљевско-српског Војног министарства.

Војна штампарија „Београд“ данас је организована у складу са реформским опредељењима система одбране и по савременим правилима графичке струке. Њена делатност је пружање штампарско-графичких услуга организационим јединицама Министарства одбране и командама, јединицама и установама Војске Србије. Због

могућности пружања разноврсних услуга, Војна штампарија „Београд“ представља јединствен производно-графички систем на тржишту Републике Србије.

У протеклом периоду штампала је велики број капиталних дела с тематиком из историје и културе нашег народа која чине део богатог културно-историјског наслеђа будућим генерацијама. Посебно се издвајају следећа издања: Историја српског народа у 10 томова, Историја цивилизације у 12 томова, Сабрана дела Иве Андрића у 18 књига, Енциклопедија Његош, Културна ризница Србије, Црне Горе и Републике Српске у 3 књиге на српском и енглеском језику, Манастири Србије у 2 тома, Хиландар, Храм Светог Саве у 2 тома, Сесил – Интерна медицина, Знаменити срби 19. века, Светиње Косова и Метохије, Србија 19. века у 3 тома и друга.

Квалитетом производа, посебно књига, Војна штампарија „Београд“ постала је препознатљива у штампарско-графичкој области и једна је од ретких штампарија на овим просторима у којој су штампане књиге на многим страним језицима (руском, енглеском, француском, шпанском, немачком, италијанском, мађарском, шведском, пољском, арапском, кинеском, јапанском, старословенском и другим). Књиге које је штампала Војна штампарија „Београд“ могу стога читати људи широм света.

За свој дугогодишњи рад добила је бројна признања на међународним и домаћим сајмовима књига.

11

ПОГЛЕД У
БУДУЋНОСТ

11. ПОГЛЕД У БУДУЋНОСТ

Република Србија заступа становиште да су мир и стабилно безбедносно окружење основни услови за сарадњу између држава и чиниоци њиховог општег напретка и просперитета. Од почетка развоја као самосталне и независне државе, 2006. године, Република Србија ниједним својим актом није утицала на погоршање безбедности у региону. Напротив, настојала је да се сви проблеми решавају на демократски начин и мирним путем.

Уважавајући реалност међународних односа, посебно потенцијалне изазове, ризике и претње безбедности, Република Србија развијаће систем одбране по мери својих потреба, а ради заштите виталних интереса и циљева. Значајни аспекти будућег карактера безбедности и одбране Републике Србије биће: стратешко опредељење за пуноправно чланство у ЕУ; регионална сарадња као императив стабилног безбедносног окружења; унапређење сарадње са САД, Кином и Руском Федерацијом; интензивирање односа са државама Африке и Латинске Америке.

Основни правци у развоју система одбране биће усмерени на стварање новог система вредности који ће карактерисати: потпуно професионална Војска; модеран систем школовања и усавршавања; модернизација и опремање; адекватна инфраструктура; учешће у мултинационалним операцијама и побољшање стандарда припадника Војске Србије и Министарства одбране.

Потпуно професионална Војска

Војска Србије биће потпуно професионална већ од 2011. године. Њен састав чиниће два дела једне целине: активни састав и резерва. Активни састав чиниће професионални припадници: официри, подофицири, војници и цивилна лица. Резервни састав чиниће активна резерва и пасивна резерва. Активна резерва утврђиваће се на годишњем нивоу за сваку наредну годину. Њено формирање и ангажовање биће усклађени са потребама повећања оперативних и функционалних способности Војске за извршење додељених мисија и задатака, као и финансијске одрживости. Пасивну резерву чиниће припадници Војске који су на било који начин оспособљени за службу у Војсци и који су регулисали војну обавезу са оружјем, а у складу са Уставом и законом.

У Републици Србији биће омогућено добровољно служење војног рока лицима која то желе, а у складу са законом. Лица која буду регулисала војну обавезу на добровољном принципу имаће могућност да постану професионални припадници Војске. Лица која се одреде за добровољно служење војног рока имаће посебне погодности које ће бити регулисане законом и подзаконским актима.

Потпуно професионална Војска подразумева нови и савремен модел обуке. Обука ће се реализовати у центрима за обуку и у јединицама. Број и врста центара за обуку биће усклађени са потребама Војске. Нови модел обуке имаће национални и међународни карактер.

Модеран систем школовања и усавршавања

Мушкарци и жене остаће основни фактор нашег система одбране. Стога ће посебна пажња бити усмерена на обезбеђење квалитетног кадра за потребе Војске и система одбране.

Школовање и усавршавање за потребе Војске и система одбране реализоваће се, пре свега, на Универзитету одбране. Поред тога, школовање и усавршавање кадра за потребе Војске и система одбране реализоваће се на факултетима у земљи и иностранству. Такође, Универзитет одбране биће отворен за усавршавање кадра из иностранства.

Професионални официри Војске школоваће се на Војној академији и Војномедицинској академији, али и на цивилним факултетима у земљи и војношколским институцијама у иностранству. Њихово усавршавање у професионалној каријери зависиће, пре свега, од резултата сопственог рада и потреба Војске и система одбране. Само најспособнији официри достизаће највише чинове и положаје у Војсци и систему одбране.

Професионални подофицири прибављаће се, пре свега, усавршавањем у Центру за обуку подофицира, а из реда професионалних војника. Поред тога, професионални подофицири прибављаће се и из цивилства, уз претходно завршене предвиђене курсеве. Посебан значај у домену обуке и подршке систему командовања и руковођења имаће развој усавршавања подофицирског кора. Најспособнији подофицири, а у складу са потребама Војске, усавршаваће се и на курсевима у иностранству.

Цивилна лица у Војсци и систему одбране прибављаће се у складу са законима који важе у Републици Србији. Усавршавање ци-

вилних лица биће усклађено са образовним системом у Републици Србији. У складу са потребама система, одређени број цивилних лица усавршаваће се и у иностранству.

Модернизација и опремање

Није могуће говорити о новом систему вредности без модернизације и опремања Војске Србије. Модернизација и опремање реализоваће се на два начина: ослоном на сопствене капацитете и кооперацијом са страним партнерима.

Ослонац на сопствене капацитете треба да развије и увеже комплетан систем од развоја, производње до увођења у оперативну употребу и одржавања. Посебан значај имаће научне институције система одбране које се баве развојем и опитовањем, као и ресурси одбрамбене индустрије и ресурси за одржавање, за шта ће систем одбране задржати и даље унапређивати капацитете за те делатности.

Сопствена памет мора бити увезана у међународне токове. Стога, модернизација и опремање Војске Србије захтевају и међународну сарадњу у свим аспектима тог процеса, који обухвата: за-

једничке активности на пројектовању сложених борбених система; заједнички развој и производњу и заједнички наступ на трећим тржиштима.

Модернизација и опремање Војске реализоваће се у складу са Дугорочним планом развоја система одбране, применом процеса планирања, програмирања, буџетирања и извршења.

Модернизација и опремање Војске Србије, пре свега сложеним и софистицираним борбеним системима у ВиПВО и КоВ, захтеваће и додатна финансијска средства, ван Буџета одбране, у чему очекујемо подршку Владе и Народне скупштине Републике Србије.

Адекватна инфраструктура

За потребе Војске и Министарства одбране развијаће се и адекватна инфраструктура. То подразумева, пре свега, оптималан број и распоред објеката за смештај, рад и становање, објеката и полигона за обуку и инфраструктуре за смештај муниције и убојних средстава.

У погледу објеката за смештај, биће изграђен јединствен објекат за смештај Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије, чиме ће се, у знатној мери, рационализовати њихов размештај и појединити њихово одржавање. Изградња тог објекта омогућиће се, поред осталог, и пренаменом садашњих објеката на већем броју локација.

Оптимизоваће се број касарни Војске Србије и других објеката који се користе у систему одбране. Та оптимизација биће усклађена са оперативним потребама Војске Србије и захтевима за рационализацију положаја и деловања осталих снага у систему одбране.

Посебан акценат биће стављен на развој адекватних капацитета за обуку Војске Србије. Тај процес биће вишесмеран: изградња полигона за обуку на нивоу основних јединица; модернизација јединственог полигона за највише облике обуке – „Пасуљанске ливаде“, и изградња објеката и инфраструктуре за обуку за учешће у мултинационалним операцијама.

Објекти за смештај муниције и убојних средстава биће модернизовани у складу са стандардима који важе у тој области. Све то утицаће на безбедно складиштење и чување, као и на предупредивање могућих техничко-технолошких катастрофа.

Учешће у мултинационалним операцијама

Систем одбране предузеће све мере из своје надлежности да се успешно реализује мисија Војске утврђена Стратегијом одбране – учешће у изградњи и очувању мира у свету и региону. Основни начин за реализацију задатака из наведене мисије јесте учешће Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама под окриљем Уједињених нација и Европске уније.

Учешће Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама, у складу са законом, атрибут је наше одговорности. То је и наш допринос развоју стабилног безбедносног окружења, као предуслов за развој и просперитет и државе и система одбране.

За учешће у мултинационалним операцијама декларисаће се посебне снаге Војске и система одбране, које ће се оспособљавати у земљи и иностранству. Систем одбране развијаће и понудити сопствене капацитете за потребе оспособљавања за мултинационалне операције. Основни капацитети система одбране биће: Војномедицинска академија, Центар за усавршавање кадрова АБХО, база „Југ“ и други.

Побољшање стандарда припадника система одбране

Посебна пажња биће посвећена побољшању стандарда припадника Војске Србије и осталих лица у систему одбране.

Кључне активности на побољшању стандарда одвијаће се кроз следеће активности: обезбеђење оптималних услова за живот и рад; обезбеђење припадности у складу са законом и статусом лица; предвидиву каријеру и напредовање у складу са способностима; стамбено збрињавање и пензионо, здравствено и социјално обезбеђење.

Нови систем вредности подразумева и стварање нове менталне матрице припадника Војске Србије и система одбране. Само оспособљен, опремљен и задовољан условима живота и рада припадник Војске и система одбране биће сигурна гаранција за извршавање наших мисија и задатака.

Будућност је за Војску Србије и систем одбране почела.

БЕЛА КЊИГА ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Библиотека „ВОЈНА КЊИГА“, бр. 1637

дизајн

Горан Јањић

компјутерски прелом

Слободан Михаиловић

језички редактор

Ружа Величковић

уредник фотографија

Даримир Банда

коректор

Слађана Грба

штампа

Војна штампарија, Београд

351.86(497.11)

BELA knjiga odbrane

Бела књига одбране Републике Србије / [уређивачки одбор Божидар Форца ... [и др.] ; главни уредник Драгана Марковић]. – Београд : Медија центар „Одбрана“, 2010 (Београд : Војна штампарија). – 172 стр. : илустр. ; 24 см

На врху насл. стр.: Република Србија, Министарство одбране, Сектор за политику одбране, Управа за стратегијско планирање. – Тираж 200.

a) Nacionalna bezbednost – Srbija

b) Bezbednosni sektor – Srbija

c) Narodna odbrana – Srbija

1. Forca Božidar 2. Marković, Dragana

Sistem odbrane Republike Srbije prema državnim potrebama i uslovima koji određuju odnose na globalnom, regionalnom i lokalnom planu, a u vezi sa reformama, procesima, dostignućima i projekcijama u razvoju sistema odbrane.

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Centar za bibliotekarstvo, vojnonaučnu
dokumentaciju i informaciju